

СВ. ТИГОРА

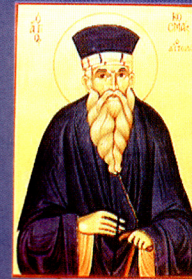
СВ. ТИГОРА

ПѢКЕ Н
ПРѢЧАНСТВѢ

СВ.
КОЗМА
СТАРСКИ

СВ.
КОЗМА
СТАРСКИ

ПѢКЕ Н
ПРѢЧАНСТВѢ

СВ. КОЗМА СТАРСКИ

Свети Козма Етолски

**ПОУКЕ
И**

ПРОРОЧАНСТВА

Са благословом
Митрополита
Црногорско-приморског,
зетско-брдског и скендеријског
АМФИЛОХИЈА

Издавач:

СВЕТИГОРА

Издавачка установа
Митрополије Црногорско-приморске

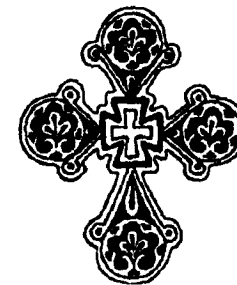
Уредник:

Протојереј Радомир Никчевић

Превела са грчког:
Јелена Петровић

Штампа:

Штампарија
Митрополије црногорско-приморске
"Свети Василије Острошки", Никшић

ЦЕТИЊЕ
2000.

Наслов ориџинала

ΑΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ ΤΟΥ ΑΙΤΩΛΟΥ

ΔΙΔΑΧΕΣ

ΚΑΙ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΤΗΝΟΣ", ΑΘΗΝΑ, 199

СВЕШТЕНИ АПОСТОЛ

Век у којем је живео свети Козма Етолски представљао је за Хришћане Истока век великога искушења за Православну Веру. Сатана је, да проговоримо еванђеоским речима (Лк 22, 31), држао сито и вејао Хришћане онога времена. Његово оруђе, мала и велика властела Отоманске империје, сви фанатични следбеници Мухамедови, свакојако су притискали Хришћане да се одрекну Вере.

И најмањим поводом хапсили су и тамничили на хиљаде Хришћана које би пуштали на слободу тек ако би се одrekli Вере и објавили да приступају вери њихових лажипророка. Раји су наметани тешки, несносни харачи од којих су се могли ослободити тек једним начином – вероодступништвом. Султански шкопци отимали су из мајчинских наручја најлепше Гркиње и затварали их у развратне јазбине, злогласне хареме. Отоманске војводе бирале су најздравију и најбистрију хришћанску децу да их направе јаничарима.

Под таквим притиском, слабији карактери су падали. Не само појединци, него и породице и читава села, заједно са својим свештеницима, мењали су веру. Није претеривање кажемо ли да су великим делом данашњи Турци, који настањују најбогатију земљу Мале Азије, далеки потомци Хришћана који су издали своју Веру. Као што је писао приснопамјатни Архиепископ атински Хрисант, бивши Митрополит трапезунтски, "нема никога да је турскога порекла у целој прекоморској трапезунтској земљи и горњој провинцији халдејској. Сви тамошњи Турци пореклом су Грци од Грка. Сви су се они свенародно одrekli вере." Једнаки је полом исламизација начинила и у Македонији, Епиру и пре свега у Албанији, у којој је број Хришћана од 550 000 спао на 50 000, а и ти су сами били у опасности да се потурче. Они који су остали непоколебљиви у Вери отачкој трпели су

окрутне прогоне и мучеништва, а последња проливена крв беше крв Хришћана који као јагањци беху поклани у мало-азијској катастрофи. Ових последњих мученика је до два и по милиона! Крајем 18. века, о којем говоримо, на историјској позорници појавила се дивља зверина, султан Мустафа IV, који се подухватио сатанског плана да пресели Вавилон и да све Хришћане Грчке насели у дубинама Азије, у Месопотамији, а да у Грчку доведе дивља племена, Авазге, Киргизе и Курде. Да је у томе успео, хришћанска би Грчка била потпуно искорењена.

То су, дакле, сновали синови сатанини, али вишњи Бог, Који је насадио дрво Православља да цвета и плоносни и да у његовој сени налазе покој сви намучени и обременени свију векова, није дозволио да се остваре адске намере. Изабрао је погодне сасуде. Удахнуо је у биране душе дух ревности, свештенога надахнућа, самоодрицања, мужаства и мудрости и слао их као нове апостоле и еванђелисте тамо где је Вера била у опасности. Један од изабраника Божје Промисли био је и Козма.

Где се у том страшном историјском часу Православне Цркве налазио Козма? У месту пустом. Био је на Светој Гори, монаховао је у Свештеном Манастиру Светога Филотеја. Како је лепо тамо живео Козма! Псалмопојања, бдења, читање Писама и отачких књига, подвиг и каљење, беседе са светом браћом и оцима, а више него ишта од тога умном молитвом преслатка беседа са Небеским Оцем стварали су благодатну духовну атмосферу која је напомињала на врх горе таворске. Козма беше далеко од светске беде, далеко од буре која је пустошила православне градова и села. Али ма колико да је био далеко, долазили су му до уха гласови који су му кидали утробу, ридања и јауци хиљада Хришћана који су подносили свакојака страдања и мучеништва. Долазиле су жалосне вести о томе да је свакодневно у свим крајевима, а посебно у западној Македонији, Епиру и Албанији, сатана правио полеме, да су хришћани проверавали, газили Крст Господњи и клањали се Мухамедовом полумесецу. Он пред тим није могао остати равнодушан. У самоћи је размишљао: "Зар да останем на врх Горе нетронут невољом, а да се доле, у подножју Горе, у селима и градовима

моја браћа муче и страдају? Не треба ли и ја да им похитам у помоћ? Јесте, помажем ја њима и одавде молитвом, јер молити се са вером и чистог срца равно је борби за веру и врлину. Али није ли у оваквом случају страшнога искушења потребно и делатно учешће? Није ли потребна посета мученицима у тамницама, зар није потребан лични додир са сломљеном браћом? Утешна реч, савет, знак милости, суза која се стапа са сузама напаћених зар нису непроцењив допринос борби за веру? Али јесам ли кадар за такво послање? Хоћу ли бити од користи или ћу нашкодити? Хоћу ли имати снаге да се одупрем свим искушењима света? А да не постоји опасност и да, покушавајући да спасем друге, изгубим сопствену душу? Шта да чиним? Вишњи! *Покажи ми љути којим ћу љути.*

Козма се борио са помислима. Агонија. Ушао је у свој Гетсимански врт, као и свако ко је позван да узме тешко послање у свету. Спремала му се горка чаша. У том борењу, одговор му даде глас Божји. Отворио је Писмо и поглед му се веза за речи Апостола Павла: *Нико своје да не њражи, него свако ишћо је другога* (1 Кор. 10, 24). Те му речи бацише светлост небеску на срце. Тиме као да је говорио Дух Свети: "Козма! Не мисли само на сопствену духовну корист, него и на корист своје браће. Корист других налаже ти да напустиш своју пустињу, да узмеш путнички штап и упустиш се у велики поход облаговештавања душа..."

Али Козма се није задовољио само просвећењем које је примио од ових речи Светога Писма. Хтео је да види је ли добро разумео овај савет Светога Духа. Посаветовао се тако и са духовним оцима, отишао у Константинопољ, посетио тадашњег патријарха Серафима и изрекао му ове своје мисли и жеље. Патријарх је одобрио његов наум, дао му благослов и писмено одобрење за проповедање и тада Козма, уверен да је гласом своје савести, гласом Светога Писма и саветима отаца позван на дело спасења душа, пође на своје послање. И то на какво тешко послање! Да ратује са денницом, да ратује са зверином на њеној земљи. Да пробуди отежалеве савести. Да утеши. Да отре сузе. Да окрилати дух, да огреје осећања верних, да заустави талас исламизације, да подигне рог Хришћана Православних, да падне, коначно, бољећи се за Веру. То је било његово послање!

И испунио га је Свети, јер овим верним слугом Божјим и савести се пробудише, и дух окрилати, и осећање загреја, и талас исламизације стаде, и наста мир. Како? Којим начином је то постигао? Која су му средства била којима се послужио у том светом циљу?

1. – ПРОПОВЕД.

Каква проповед? Проповед она у којој свештенопроповедник гледа да заслепи слушаоце реторским ватрометом? Или она у којој говори високим језиком, неприступачним и неразумљивим простом народу? Каква проповед? Она у којој говори само о друштвеним темама, а не дотиче се прве од свих, Царства небескога? Не. Проповед светога Козме имала је печат истинске апостолске проповеди. Оно што о себи и осталим Апостолима каже Апостол Павле – "*веровах, с'ишога њроговорих*" (2 Кор. 4, 13) – у пуноћи је остварено код овога светог мужа. Козма је поверовао свим спасоносним истинама Православне Вере. Поверовао је тврдо. "Ја сам", проповедао је, "прочитао много о Јеврејима, бешчасним, јеретицима и безбожницима. Испитао сам дубине мудрости. Све вере су лажне. То сам у истини схватио: једино је вера Православних добра и света, веровати и крштавати се у име Оца и Сина и Светога Духа... То вам на концу кажем, да се радујете што сте Православни Хришћани и да плачете због безбожника и јеретика што ходе у тами." И ту је веру проповедао са чудесном једноставношћу. Проповедао је толико просто, да је и дете могло да разуме. Проповедао је са осећањем. Проповедао је у сузама. Проповедао је у сенци Крста. Ломио је духовни хлеб на делиће и раздељивао га свима, као што свештеник светом кашичицом предаје Божанско Причешће, Часно Тело и Крв Господњу. Уистину је савршавао свештенодејство проповедајући Еванђеље. Молитвом сједињен са Богом, знао је начин којим да општи са душама слушаалаца. Његова проповед узносила је душе. И данас још, ко чита његове поуке, које су спасили његови ученици, осећа како га граби некаква духовна сила и поди-

же од земље и како га орловским крилима, ангеоским крилима преноси у светове духовне и невештаствене. Такав је био утисак који је производила проста, али силом Свесветога Духа преиспуњена, проповед, те су га слушаоци сузних очију молили да остане, да још говори, па су га хиљаде свештеника и људи из народа пратили на велике удаљености, не желећи да се одвоје од тог бесценог гласника Еванђеља, душеводитеља.

2. – ПОЈЕДИНАЧНА ПОУКА.

Свети Козма, као свештеноапостол, није се ограничавао тек на проповед коју је упућивао хиљадама слушаалаца. Осим заједничке проповеди, подражавалац Првоапостола Павла који је, сводећи учинак дела у Ефесу, говорио: *Три године дан и ноћ не њресѣлагох са сузама да умудрујем једноѣ љо једноѣ* (Д.Ап. 20, 31), истински следбеник Богочовека Кoji крај сихарског кладенца од слушаалаца не имаше никога до једну једину душу, Самарићанку (Јн. 4, 7-27), свети Козма поучавао је по мери својих моћи и понаособ. На својим апостолским путовањима, он је долазио у додир са људима у различитом стању, заповедао је разговор и са сиротињом, али и са богаташима и властелом тадашњом, па чак и са иноверцима, у једној намери – да просвети и спаси, да повуче из мрака на чудесну светлост сваку душу. Имао је талант речи, лаког и брзог општења са душама, имао је тајни дар да свакоме одговори онако како је томе потребно и нужно, да поучи ум и успокоји срце. Као искусан лекар доносио је праву дијагнозу духовних болести и свакоме давао подесан лек у потребној мери.

Поменимо два догађаја из његовога апостолског живота: неки бег беше болестан и не налазећи исцељења дође св. Козми. Светитељ га саслуша са пажњом, поразмисли, па му рече: "Чуј ме! Ако хоћеш да се излечиш, прво што имаш да урадиш је да престанеш да пијеш ракију (бег је био алкохоличар). Друго: колико си злодела направио, толико доброчинства да учиниш. И треће: да свагда дајеш милостињу,

макар десетак од свога имања." Тај је лек преписао бегу. Бег се растужи, посебно због првог лека, потпуног уздржавања од напијања, али коначно пристаде и рече да ће поступити по Светитељевим упутствима. Тако и би и он се излечи, после чега поста веома привржен Светитељу.

Други пут, опет, наишао је на разбојничку дружину, па му и вођа и момци приђоше и целиваше руку. Толико је поштовање удахњивао и тим дивљим природама. Поучио их је како им је приличило, разбојници се гануше и шта је био исход? Оставили су оружје и неки од њих отидоше у манастир плачући над својим злочинствима, а други се вратише у свет, међу људе, где проживеше мирно са Хришћанима које су некада крали.

Он је и у време опште проповеди позивао некога од слушалица и започињао са њим умиљати разговор, гледајући да питањима сазна јесу ли и колико његови слушаоци примењивали царску заповест, заповест љубави, да ли имају љубав према Богу и ближњем. "Хоћу", говорио је, "да измерим вашу љубав и да видим је ли права..."

3. – ЗАЈЕДНИЦА (језгро хришћанске науке).

Свети Козма није хтео да се његова заједничка и појединачна поука забораве након његовога одласка, није хтео да поднебесни духови уграбе многоцено семе Истине и да у памћењу људи не остане ништа. Хтео је да божанска поука буде сачувана у дубини бића слушалица као трајно подсећање на њихову моралну и верску обавезаност. Зато је саветовао да се негде састају и да, место да разговарају о некорисном и сујетном, поговоре о проповеди, о божанственим изрекама Писма које им је он истумачио. Ево шта је о томе говорио: "Није ли сада, када дођох и помучих се, лепо да ми пружите мало утехе, да ми платите? А какву бих ја то плату? Новац? Па шта бих ја са њим? Ја, благодаћу Божјом, немам ни кесе, ни дома, нити друге расе, а и ова клупа, на којој сам и која је икона мога гроба, ваша је. А гроб има власт да

поучи царева, патријархе, архијереје, свештенике, мужеве и жене, младе и старце и цели свет. Да сам превалио оволико ради новца, био бих луд и безуман. И која је онда моја плата? Да вас седну по петорица или десеторица и да поразговарате о божанским речима, да их сложите у срца своја, да вам испросе живот вечни... И ако то учините, мени овај труд није ништа. А ако не, отићи ћу жалостан и у сузама."

4. – ЛУЧЕЗАРНОСТ ЉУБАВИ (добра дела).

Свети Козма није хтео да његови слушаоци остану тек на теорији, на корисним разговорима о Писму и верским књигама, на сухом испуњавању спољашњих обавеза хришћанских. Није хтео да им вера буде мртва. Хтео ју је живу, као тајанствени замајац, покретачку силу за сваку лепоту и све високо што постоји на свету. Хтео је верне који би се први од свих подухватили свакога дела доброг, хтео је да сви који слушају његове проповеди буду саздатељи и творци, да буду извршиоци свих заповести Господњих, и малих и великих, те да се удостоје Божјега блажења: *Блажени су који слушају слово Божје и држе га* (Лк. 11, 28).

Он је и у томе ишао по траговима Апостола незнабожаца који је, пишући свом верном ученику Титу, стално га саветовао да подстиче верне на добра дела. *Нека се и наши уче да њедњаче у добрим делима и нужним њојребама, да не буду бесилодни* (Тит 3, 14). И свети Козма је стално покретао своје слушаоце на дела хришћанске љубави, јер имаше очинску утробу. Боловао је, састрадавао, сараспињао се са народом Господњим који је свакодневно распињан на миријадама крстова. Осећао је потребе Хришћана, материјалне и духовне, као своје сопствене, хватао је гласове бола несрећника и, ганут призором људске несреће, говорио са умем, дамарајући по струнама срца својих слушалица. Изазивао је састрадавање, уздижући као нико други људска осећања и исполинском снагом, снагом божанске благодати, приводио народ добрим делима.

И какво све добро није учинио за Род овај човек!

Прво добро: У беговским и пашинским палатама служиле су младе Хришћанке, дадиље, васпитавајући тиранску децу, у опасности да буду увучене у поквареност и разврат и да сасвим погину. Свети Козма успео је да убеди многе Турке да их отпусте из службе, говорећи им како ће због распушности тих жена и прљањем са њима навући гнев са неба, који ће њихово племе збрисати са лица земље. "Где је", говорио је, "ваша стара слава? Нисте ли ви они који су под Сулејманом стигли до Беча? Понизио вас је и уништио ваш разврат. Покајте се, отерајте жене Хришћанке." А Хришћанима је опет говорио да не треба жене њихове да одгајају Турчиће, да не би прошли као кокошка из Езоповог мита, која је под крилима грејала змијиња јаја. Како наводи историчар Зотос-Молотос, писац лексикона свих Светих, после енергичног заузимања Светитељевог око 1500 неговатељица Хришћанки које су служиле у турским палатама ослобођено је и благосиљало Светога за своје спасење.

Друго: У већини епирских, македонских и албанских села није било крстионица, те је крштавање новорођенчади било непотпуно, у чему је била велика кривица клира и народа. Светитељ се ужасавао због тога греха – што се деца Православних не крштавају правилно! Убедио је богате земљаке у Константинопољу, Јоанини и другим грчким градовима да дају прилоге за крстионице и тако је по сеоским црквама, где их није било, направљено и постављено 4000 медених крстионица.

Треће: По друмовима је у гомилама луњала изгладнела, гола и плачевна сирочад, деца јунака које су убили тирани. И ко је могао да се стара о тим жртвама народне несреће? Опет је милосрдност нежнољубећега оца учинила чудо. У својим поукама он је топло препоручивао свим Хришћанима, а понајпре добростојећим и супружницима који нису имали порода, да приме у породицу једно или двоје сирочића, не би ли се на њихове домове излио богати благослов Божи. Господ зна колико се само сирочади спасило захваљујући љубећем старању апостолског свештенопроповедника...

Четврто: Обишавши земљу, Светитељ се са најдубљом тугом уверио да у њој није било грчких школа. Безмало сви

Хришћани, и људи и жене, били су неписмени, и на прсте једне руке могли су се по селима избројати они који су знали да читају и пишу. И са каквом је топлином народу говорио о значају писмености, неопходности хришћанскога образовања и одгоја новог нараштаја, који је касније учинио чудо устанка из 1821! "Отворите школе", викао је свугде, "учите се, браћо, учите слова колико год можете. Ако ви, оци, нисте научили, гледајте да ваша деца науче грчку писменост, јер Црква је наша на грчком језику. А ако, брате, не научиш грчки, нећеш моћи да разумеш шта исповеда наша Црква. Боље ти је, брате мој, да у селу имаш грчку школу, него да имаш изворе и реке, а дете ће ти се звати човеком тек када научи писмена. Школа отвара цркве, школа отвара манастире."

Захваљујући Светитељу, саграђено је 210 грчких школа, а започело је са радом и 1100 нижих школа у којима су се Грчићи учили читању и писању. Светлост је засијала у мраклу мраку неукости, светлост хришћанске просвете коју је упалио огњеносни Светитељ. Он сам надокнадио је недостатак министарства просвете у данима турске окупације.

Али, питаће се неко, где је налазио новац потребан за отварање толиких школа? Он сам новца није имао. Био је сиромаш, нестицатељ као и Христос. "Ја, браћо моја", говорио је, "благодаћу Господа нашега Исуса Христа распетога и Бога немам ни кесу, ни дом, ни ковчег, нити другу расу до ове која је на мени, па још молим Господа свога да ме удостоји да до краја живота свога ни не стекнем кесу, јер када бих почео да примам новац, изгубио бих браћу своју, а не могу и једно и друго да имам – или Бог, или ђаво." Али ипак је овај нестицатељ калуђер успео да сакупи зарад дела Божијег огроман новац. Како? Чујте! Апостолски свештенопроповедник је на својим путовањима гледао како су богаташке жене волеле раскош, облачиле се у свилу, китиле прстењем, наруквицама, наушницама, ланцима и на глави носиле трепетљике. На рукама, грудима и главама богатих жена било је велико богатство. Накит сујете! И сав тај накит таштине скинуо је свети Козма. Он је својом поуком против раскоши убедио Хришћанке да све то бескорисно благо, злато, сребро и драго камење, предају Рода ради, за подизање

грчких школа. И оне га дадоше! Тако је сабрано благо које је представљало почетак прве посебне касе. касе за милостињу. За те жене које су, како чуше проповед Светитељеву, похитале да принесу свој скуповени накит, за те дивљења достојне жене, као и за друге сатруднике Светитељеве, поменути писац подиже молитвени глас пред престолом Вишњег и каже следеће дирљиве речи: "Трговци, неимари, живописци, учитељи, свештеници, монаси и мирјани следили су Светога и олакшавали подизање школа и цркава. Нека је вечна успомена жена епирских, које су подигле, и до данас сачуваних, 210 школа од свога накита и принеле што им беше излишно. Вечна им успомена по хиљаду пута" (Зотос-Молотос, *Лексикон свих светих*, стр. 620).

Петро: Топлом, огњеном поуком успео је да укине пазар у недељни дан и премести га на суботу, на велику жалост Јевреја који су га због тога смртно замрзели. Учио је колико нико други о достојанству недељнога дана и строго користи оне који су његову светост пренебрегавали. Препоручивао је да се ради. Хтео је да сви Хришћани воле рад, да посвећено обрађују земљу, а посебно да саде дрвеће. "Који не воле дрвеће и биље, живеће у сиротињи." Захваљујући његовим упорним препорукама, хиљаде дивљих стабала припитомљено је и постало плодносно.

5. – ЧУДА И ПРОРОЧАНСТВА.

Велики утицај који је Козма имао на душе не може се у целости објаснити, не узме ли се и обзир и то да је још један важан чинилац допринео чудесном напретку целокупног апостолског дела. То је оно што се назначује на крају Еванђеља по Марку: *А они (Апостоли), изашавши ѿројоведогаху свуда, док Господ ѿмогаше и реч ѿ ѿврђиваше знацима који су следили. Амин.* И Светитељеву поуку пратили су знамења, јер он није имао тек дар речи, него и творења чуда и прорицања онога што тек има да се догоди.

+ + +

Љубљени! Таквим свештеноапостолом, равноапостолом, како му у служби поје химнограф, показао се свети Козма. Поштујући његову свештену успомену, заблагодаримо из дубине срца Господу на овом новом светилу Православне Цркве и уздајмо почаст и онима који су допринели остварењу наума Божје Промисли и израстању ове велике свештеноапостолске личности последњих времена. Уздајмо, пре свега, част његовим благочастивим родитељима који су га од младеначког узраста одгојили чистим млеком Православља, па његовим учитељима, мудром Евгенију Бугарину, духовним оцима и браћи Свете Горе међу којима се извежбао у храброг борца за Веру. Уздајмо, коначно, част и оним припомајатним патријарсима Серафиму и Софронију, који су га побудили на свештеноапостолско дело и снабдели га препорукама за архијереје целе Васељенске патријаршије.

Ова последња помоћ била је непроцењиве вредности, јер без дозволе и препоруке Патријаршије Козми би било немогуће да се креће у окупираној Грчкој. И одмах на ум долази мисао: да је данас жив, да ли би свети Козма имао толику духовну подршку од највиших ауторитета савремене Цркве? Бојимо се да томе апостолу, који није ласкао слабостима црквених власти, него је разобличавао зло где год би на њега наишао, па макар то било и у владичанским и патријаршијским дворовима, не би била дата дозвола за проповедање. Било би му наложено да се врати у манастир свога покајања као опасан реметилац...

Ко баци поглед на савремени црквени живот, горко ће туговати због недостатка свештеноапостолских ликова каква је био свети Козма Етолки. А ако би хтео да испита откуда тај недостатак, много би разлога нашао. Један од њих, по нашем расуђивању, тај је да се свештеноапостолске склоности чистих посленика Еванђеља данас не подржавају, него чак и гоне. Гоне их они који би први требало да их охрабрују и укрепљују и то је жалосна истина.

АЛБАНИЈА И КОЗМА ЕТОЛСКИ

Тако да сам од Јерусалима и унаоколо до Илирика испунио Еванђељем Христјовим.

(Рим. 15, 19)

Двадесет четврти август је празник светога Козме Етолског. Та годишњица, између осталог, сећа и на мученички Северни Епир у ком је пре два века испустио последњи дах свети Козма. О тој мученичкој земљи, о томе каква је била и каква је данас, рећи ћемо неколико речи.

+++

Северни Епир, који данас припада Албанији, у време римскога царства био је обухваћен великом облашћу, која је у старом свету била позната као Илирија. Илирија, једна од најмоћнијих крајина римске царевине, протезала се од дуж обале Јадранског мора и била је насељена брђанима, тврдовратим и одважним, које су римске легије са муком победиле. У тој земљи древна Грчка је оснивала колоније, као Епидамнос, који се показао јабуком раздора између двеју грчких држава, Керкире и Коринта. Тамо су се отада живо учртали трагови грчке културе. Али племенски раздор, предачко проклетство, није допустио да се у тој земљи утврди грчка власт. Само споменици, које сваки час откривају археолошка ископавања, сведоче о томе да је онуда једном прошла Хелада.

Илирија се помиње у Новом Завету. Наводи је први међу Апостолима, Апостол незнабожаца Павле. Пишући посланицу Римљанима, он на крају помиње и име Илирије: *Имам, дакле, њохвалу у Христју Исусу у ономе шћю је њо Боџу; јер нећу се усудићи да џоворим нешћю од онога шћю Христјос није учинио кроз мене за њослушностј незнабожаца речју и делом, у сили знакова и чудеса, у сили Духа Божјеџа, љако да сам од Јерусалима и унаоколо до Илирика испунио Еванђељем Христјовим* (Рим 15, 17-19).

Павле, сури орао, полетео је на исток и запад, обишао читаве земље и свуда преносио поруку у Христу спасења.

СТИГАО ЈЕ, КАКО НАВОДИ И САМ, И ДО ИЛИРИЈЕ. То да је Апостол Павле проповедао у Никопољу (данашњој Превези), епирском граду који лежи на рубу Илирије, историјска је чињеница коју потврђује и сам св. Апостол Павле у посланици Титу, у којој пише: *Посћарај се да ми дођеш у Никољољ, јер онде сам решио да љрезимим* (Тит 3, 12). Ипак, није историјски потврђено то да ли је Павле отишао и некуда дубље у територију Илирика и обишао важније илирске градове, али многи, ослањајући се на поменуто место у посланици, прихватају древно предање по ком је Апостол незнабожаца и у овој земљи проповедао Еванђеље. Ваља приметити да се у једном приобалном илирском граду, у Драчу, завршавао чувени Егнатија пут, којим је Исток комуницирао са Западом. Узмемо ли у обзир то да је Апостол Павле на својим апостолским путовањима обично посећивао средишта древнога света и настојао да тамо оснује прве Цркве, да од њих блесне светлост Христова, зашто да не прихватимо да је и у Драчу, комуникацијском чворишту, ако не лично од Апостола Павла, онда свакако од неког његовог ученика, проповедана вест о распетом Избавитељу света? И тај ученик је, по свему судећи, Тит. Он је, по налогу Апостола Павла, обишао Далмацију која се граничила са Илиријом (в. 2 Тим. 4, 10).

Него, остављајући црквеним историчарима да се баве истраживањима тога ко је први проповедао Еванђеље у Илирији, усредсредимо се на поуздану и неспорну чињеницу да је Илирија била једна од оних балканских земаља у којима је у првом апостолском веку посејано семе Еванђеља. Реч Еванђеља донела је плод у тој земљи. Житељи њени одбацили су дивље идолопоклоничке обичаје и постали верни Хришћани. Хришћанство је тамо процветало и раније сува и дивља земља дала је благоухане цветове светости. Уважени свештенопроповедник Св. Митрополије Превеске, архимандрит Филарет Виталис, испитујући брижљиво древне изворе, нашао је да су током страшних прогона у првим трима вековима дванаесторица мученика ове провинције пролили крв за славу Христову. То су били Астије, епископ драчки, Елефтерије, епископ авлонски, Антија, мати св. Елефтерија, Данакс, чтец, Донат, Терин, Исавр, Василије, Инокентије, Ермија, Феликс и Перегрин.

Славна је црква Илирије, чије име је са радошћу поменуо Апостол Павле, када се, хвалећи се у Господу, осврнуо на дотадашњу своју свештеноапостолску делатност. А значајним делом Илирије била је цела данашња Албанија. Помоћу се током векова епископи Драча, Анхијазма, Адријанопоља, Финике и Вутрота, а свети јерарси ове области учествовали су и на Васељенским Саборима.

+ + +

Цветала је Црква Илирије. Али обратимо ли поглед од те славне епохе на потоње векове и посебно на последњи, наше ће срце обузети осећај предубоке туге.

Много је рана поднела та Црква. Прва је дошла са запада. И шта мислите од кога? Од идолопоклоничких и светских дружина? Од кнежева и царева који су веровали у истинитога Бога? Не. Дошла је од папизма, са којим неки од наших, не познајући историју, траже пријатељство и сарадњу, чега је циљ уједињење са њим или, боље рећи, апсорбовање Православља.

Папизам је по својој природи био и остаје непријатељем Православља. То није прости раскол, него јерес. И истина је да је у последње време папизам показао неке знаке повратка, али тај се повратак не може сматрати сигурним доказом повратка древном предању, Цркви првих осам векова. Под јагњећим кожухом крије се зверина, једна од звери из Откривења. Тешке су ово речи и неугодне онима који по сваку цену настоје око јединства Православља са папизмом, али онима који погледају у прошлост, далеку и блиску, карактерисање папизма као апокалиптичке звери не чини се неправедним.

То јасно може видети свако ко испитује и историју Цркве Илира или Албаније. Та православна земља поднела је прву рану од оруђа папизма, које је успело да отргне из крила Православља поједине православце из северних епархија и посебно провинцију скадарску, изазвавши њиховим одвајањем раздор у јединству Православне Цркве. Ипак, и поред упорних покушаја папизма, Хришћани Илирије (Албаније) остали су великој већини привржени Православљу.

Али Албанија је поднела и други ударац и овај пут не са запада, него са истока. То је било мухамеданство, које се

појавило на светској позорници у 7. веку. Тај антихришћански систем показао је чудесан напредак који дугује пре свега чињеници да Коран, мухамеданска библија, жалосно ласка људским страстима, а посебно полним насладама, обећавајући рај плотских и материјалних ужитака и препоручујући мач као средство за ширење те заблуде.

Мухамеданство је сејало страх и трепет међу народима. Освојило је земље истока, прешло Пропонтиду, стало ногом и на европско тле, овладало Царицом Над Градовица и отуда се дало у освајање свих земаља којима је владала Византијска царевина. Ти су поседи, један за другим, прелазили у власт полумесеца. Тако је звер из бездана стигла и до брдовите и тешко приступачне Илирије. Али тамо је наишла на јуначки отпор код хришћанскога народа, на чије чело се ставио народни јунак Георгије Кастриот, Скендербег. Он је као дете био поведен у робље и потурчен, али је, одраставши, успео да раскине окове и врати се вери својих отаца, Православљу. Након што је окупио знатну војску, дало му се да у неколико наврата победи Турке и његово име постало је легендарно међу свим хришћанским народима.

После Скендербегове смрти (1468), Турци су се гневно бацили на јуначки хришћански народ Илирије и страшним притисцима успели да одвоје многе од хришћанске вере, учинивши их Мухамедовим следбеницима. Ти који су проверили су Туркоалбанци, који су, као одступници, постали смртним непријатељима Хришћанства. Али и поред притисака, велики део житеља остао је веран Хришћанству и мноштво Хришћана, људи и жена, понудило је своју крв као свештено ливаницу слави Христовој.

Прогон Хришћанства настављао се током векова са кратким прекидима, до којих је долазило захваљујући човекољубним и милосрдним осећањима појединих представника Отоманске империје, у чије су душе неки зраци Божје истине Еванђеља бацали светлост и умеравали страшну таму мухамеданског фанатизма. Али они који су са састрадавањем гледали на Хришћане представљали су изузетак од правила, а правило је било уништавање хришћанскога света сваким средством. Те краткотрајне тренутке спокоја следиле су прогони свирепији од претходних. Зверскији од свих

били су прогони поведени у Илирији и на Балкану крајем 18. века.

+ + +

После мрака турократије који се стално ширио и тежио да покрије цели Балкан, као јутарња звезда појавио се и просијао свети Козма Етолски. Подражавалац Апостола Павла свуда је путовао и проповедао реч Божју, али понајчешће ноге су га водиле у крајеве где је исламизација претила да стубоком уништи Хришћанство. А ти су крајеви били Епир, Албанија, стари Илирик и јужна Србија.

Као орао, сури орао, полетео је и проповедао тамо где се није чуо глас свештенопроповедника. А шта је проповедао? Што и Апостол Павле. Проповедао је Исуса распетога и васкрелог из мртвих. Није проповедао богословским и филозофским језиком, неразумљивим многима, него језиком простим, са сликама и примерима из свакодневнога сељачког живота, са причама и пророчанствима што су на народ остављале жив утисак. Проповедао је, а његове су огњене речи излазиле из срца које је горело од љубави Божје и љубави према ближњем. Његова је проста проповед деловала као магнет. Хиљаде људи су га слушале са најдубљом ганутошћу, па међу њима и иноверци, властела Отоманске империје којима Коран не беше довољан и привлачише их проста поука светога Козме.

Свети Козма се својим проповедима борио да ободри веру међу Хришћанима. Силовито је описивао величанство Православне Вере. Како је говорио, нема вере више од наше.

+ + +

На просте, али духовном силом крцате проповеди најмлађега равноапостола Козме Етолског, које су неки пут пратила и чуда, стицало се мноштво људи. Када је полазио у друго село, испраћало га је мноштво задивљених свештеника и лаика, што је представљало дирљиву појаву, која је у оно време имала посебан значај и била равна јавном исповедању вере посред иновераца. Али и наклоњени Турци, као што рекосмо, слушали су са ганутошћу његову свештену поуку. И сам Курт паша, највиши управитељ Албаније, који је имао престо у Берату, био је у прво време благонаклоно

расположен према њему. Гледао је у њему човека Божјег. И као што је некада Ирод радо слушао речи Претечине, и Курт паша је радо слушао речи светога Козме. Указујући поштовање светога Козме, даровао га је клупом са које је учитељ проповедао народу. Али као Ирод, који је уступајући оној бесрамници, Иродијади, наложио убиство светога Јована, тако је и Курт паша, следећи захтеве Јевреја, који су дисали гневом на Светитеља због његових проповеди против њих, и примивши од њих немало новца, заповедио убиство светога Козме Етолског.

Неверна је ћуд владарска, а поготово када су владари иноплемени и иноверни.

Једнога од последњих дана земаљског живота, када је Светитељ стигао до Тепеленија, међу онима који су га слушали налазио се и један млади Туркоалбанац. То је био потоњи чувени Али паша. Он је из радозналости слушао Светитеља. У једном тренутку, Светитељ се окрену према њему и изговори следеће пророчке речи: "Постаћеш велики човек. Завладаћеш целом Албанијом, потчинићеш Превету, Паргу, Сули, Делвино, Гардики и саму област Курт паше. Оставићеш велико име у васељени. То је воља Божје промисли. Али имај на уму за све време своје владавине да волиш и штитиш Хришћане, ако хоћеш да твоја власт остане твојим наследницима." Када је требало да оде од светога Козме, младић га је опет упитао за своју будућност и, овај пут одређеније, да ли ће стићи до Константинопоља. Свети Козма му је одговорио: "И у Град ћеш ићи, али црвене браде." То су биле пророчке речи Светитељеве, које младић није схватио. А паши, проглашеном на крају султановим непријатељем, одсечена је глава која је натопљена крвљу послата у Град на дар султану. Уистину је отишао у Град црвене браде. Мртав и бешчастан.

Слушаоци, или радије ученици, проповеди светога Козме били су и грешници и разбојници онога доба, који су излазили из скровишта да чују речи чудесног свештенопроповедника. У посебним проповедима упућеним њима, свети Козма је у њих усејавао семе васкрсења и препорода грчкога народа. Христом би Грчка могла да постане велика и славна. И сами иноверци, слушајући свету поуку и гледајући све-

тли живот хришћански, могли би да буду привучени вери, постали би и сами Хришћанима. То је био велики сан светога Козме Етолског.

Веровало је свети Козма у божанско послање које је Грчка имала у свету. Пророковао је скору слободу отачаства. У епирском сеоцету Царапланас, гледајући на процеп у једном платану, Светитељ је рекао: "Још је много мука. Сетите се мојих речи: молите се, радите и добро трпите. Док се не затвори овај процеп у платану, ваше село биће поробљено и унесређено." Пророштво се испунило. Процеп је срастао 1912, када је Епир ослобођен. Али поред овога пророчанства, свети Козма изговорио је и друга. Нека међу њима доживела су чудесно обистињење, као оно о телеграфу, аутомобилу, авиону и другим открићима. Без сумње, свети Козма имао је пророчки дар. Проповед проста, жива, разобличитељска и пророчка, као светога Козме, проповед коју је пратила чудотворна сила Светога Духа, доводила је, што је и јасно, до духовних потреса. Предрасуде, сујеверја, заблуде и јереси, укорењени греси и мане падали су пред силом божанске проповеди и нови живот православне вере и врлине почињао је да цвета на некада сухој земљи.

Свети Козма прибраја се оним проповедницима које Бог шаље у тешким тренуцима како би, као што каже пророштво Јеремијино, учинили двоструко дело, искоренили и засадили (Јер. 1, 10).

Искоренитељ и насадитељ био је свети Козма Етолски. Послао га је Господ наш Исус Христос у време у ком је поробљени Род био у страшној опасности од исламизације. Захваљујући његовим неуморним напорима и борбама, у некадашњој Илирији и садашњој Албанији, а посебно у Северном Епиру, више од две стотине хиљада душа остало је верно Православној Вери. Његова се проповед коренила у душама и никаква сила није могла да је ишчупа. Његово име постало је легенда. Његова успомена вечна и верницима сузонасна. Пре отприлике стотину година¹, како је писао један тадашњи атински часопис, неки писац је посетио јоаннинско прихватилиште за старе и упитао једног стогодишњег

¹ Прво издање ове књиге објављено је 1950. године.

старца шта му је од свега што је чуо и видео у свом дугом животу оставило најдубљи утисак. И старац је одговорио: "Када сам био мали, чуо сам поуку оца Козме и целивао му руку."

Новим Павлом показа се свети Козма Етолски.

+ + +

На жалост, Северни Епир, та изабрана земља око које је толико пострадао свети Козма, остаје изван граница Отачбине. Трипут се звезда слободе појавила и засијала у тој мученичкој земљи. Први пут то је било 1912, када је грчка војска из Западне Македоније напала и освојила цео Северни Епир. Други пут било је 1916, када је Грчка, учествујући у Првом светском рату, поново вратила Северни Епир. А по трећи пут, и најславнији, то се догодило 1940-1941. године, када су током грчко-италијанског рата јуначки одреди мале Грчке победили Голијата, италијанског диктатора, и у незадрживом налету освојили целу свештену земљу, коју је својом крвљу освештао свети Козма. Са неописивом радошћу поробљени Хришћани Аргирокастра, Корице, Химараса и других градова и села дочекали су јунаке ослободиоце. И веровали су да ће се овај пут заувек подићи стег са Крстом.

Сви Грци су се надали да ће се после окончања Другог светског рата овај мали угао Балкана коначно бити предат Грчкој, која је савезницима даровала први сјај победе. Али, на жалост, те су се наде изјаловиле. Велика сила са севера, Русија, Стаљиновим устима одбила је праведни захтев мале Грчке. Том одбијању кумовале су, на жалост, и друге такозване велике силе, па је тако Северни Епир остао ван Грчке, а у власти Албаније.

Нови режим објавио је суров прогон религије. Сметао му је и сам помен имена Божјег. То је представљало једну од најзверскијих манифестација атеистичке државе у савременој епоси. Прогон се посебно окренуо против Хришћана, који су своју веру вековима држали. Жалосне су биле вести које су отуда стизале. Стари Архиепископ албански Дамјан умро је у затвору. Свештеници су затварани, слани у прогонство и ликвидирани као наводни реакционари. Раскошни храмови у Аргирокастру, Корици и другим великим градо-

вима и селима или су рушени до темеља, или претварани у магацине, ресторане и центре за забаву, и нигде на мученичком и јуначком крвљу освештаној земљи није се могао чути глас православног свештеника. Крштења су забрањивана, а Хришћани приморавани да мењају имена према укусу безбожног режима. Све што је подсећало на Хришћанство морало је бити уклоњено у богоборном режиму Енвера Хоџе.

Ипак, тамошњи Хришћани остали су верни Православљу. Окупљали су се у подрумима својих кућа и слушали Божанствену Литургију преко грчких радио-станица. На празник Пасхе смели хришћански младићи бацали су пред безбожнике љуске од црвених васкршњих јаја, сведочећи тиме да су истинска чеда свештеноапостола балканског, светога Козме Етолског!

+++

Али шта је учинила грчка отаџбина за те православне Хришћане Севернога Епира? Суседна Турска је због спаљивања једне турске школе у Тракији енергично протестовала грчким властима. А шта је Грчка урадила због прогона у Северном Епиру? Држава је, на жалост, служећи чисто економским разлозима, склапала уговоре са суседним земљама на економском нивоу, савршено не марећи за највише интересе, какво је било слободно исповедање вере међу православним грчким Хришћанима у Северном Епиру.

ЖИТИЈЕ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА И РАВНОАПОСТОЛА КОЗМЕ ЕТОЛСКОГ

ЊЕГОВА ЗЕМАЉСКА ОТАЏБИНА

Овај уистину човек Божји, учитељ и проповедник Божје Благовести, био је из Етолије, од једнога малог села по имену Мега Дендрон ("Велико Дрво"). Беше син благочастивих родитеља, који га одгојише и васпиташе у настављењу Господњем, а када му беху двадесет година, поче да се учи наукама и од јеромонаха Ананије Дервисанца.

НА СВЕТОЈ ГОРИ

Пошто је тих година започела са радом ватопедска школа на Светој Гори, он са неколико својих другова пређе у њу. Тамо је окончао учење граматике код Панајотиса Паламе. После тога учио је и логику код Николаја Дзандзулија из Мецова, који је био управник школе после премудрог Евгенија. Тада још беше лаик, по имену Конста, али и мада још увек имаше лаички образ, беше украшен смерношћу монашког Образа и вежбаше себе у савршеном подвигу. Пошто је та чувена школа поново, злом срећом, остала без учитеља и опустела, и добри Конста отиде у свештени манастир Филотејев. Тамо је пострижен у монаха и са радошћу приступио мукама монашкога живота. Пошто је манастир имао потребу за свештеником, на снажан подстицај и молбу отаца рукоположен је у јеромонаха. Блаженик је у своме срцу од искони, још и као мирјанин, имао велику жељу да и његова хришћанска браћа имају неке користи од онога што је сам научио. И често говораше да његова браћа Хришћани имају велику потребу за речју Божјом и да они који се уче имају велику обавезу не да хитају у кнежевске палате и траће своје образовање на стицање богатства и почести, не-

го да поучавају прост народ, који живи у великој неукости и варварству, ако хоће да стекну небеску плату и неувелу славу. Али крај све жеље и велике ревности за добро других која је пламтела у његовом свештеном срцу, мислио је он и на то колико је велик и тежак подвиг апостолске проповеди и, будући смирен и скроман, није се усудио да га се сам подухвати, а да не види каква је Божја воља о томе. Зато је, желећи да испита је ли то воља Божја, отворио Божанствено Писмо и – о, чуда – нашао се пред речју апостолском која каза: *Нико своје да не тражи, него свако ишло је другога* (1 Кор. 10, 24). Дакле, да не тражи човек само сопствено добро, него и добро брата својега.

Примивши то као израз Божје воље и објавивши своју намеру и другим духовним оцима и добивши опроштај од њих, он пође у Константинопољ не би ли се срео и са својим братом, учитељем Хрисантом, који га је донекле упутио и у беседничку вештину. Откривши и тамошњим архијерејима и учитељима ту своју мисао и нашавши их све да га једногласно подстичу на то свештено дело, он узе и писмену дозволу од тадашњега патријарха Серафима.

АПОСТОЛСКИ СВЕШТЕНОПРОПОВЕДНИК

Тако је блажени почео да проповеда Еванђеље о Царству Небеском прво у црквама Константинопоља, а затим отиде у Нафпакт, Врахори, Месолонгиј и на друга места, после чега се врати опет у Константинов Град. Посаветовавши се са тадашњим патријархом Софронијем и примивши и од њега нову дозволу и благослов, он поче да проповеда реч Еванђеља са још већим огњем и ревношћу. Обишавши готово сва Додеканиса и поучивши Хришћане да се кају и да творе дела достојна покајања, вратио се на Свету Гору године 1775, мало починувши и посветивши се читању отачких божанствених књига. Али не могући више да отрпи љубав која му се разгорела у срцу (како је и сам често говорио оцима), кренуо је са Свете Горе и поново стао да пропове-

да, почев од села унаоколо Горе, па преко Солуна и Верије обиђе безмало целу Македонију. Затим је обишао Химарас, Акарнанију, Етолију, све до саме Арте и Превезе, а отуда отпловио у Агиа Мавра и Кефалонију. Куд год да је ишао триблажени, бивали су велики сабори Хришћана који су са умиљењем и благочашћем слушали његове благодатне и слатке речи, чему је следило и велико исправљање и душевна корист. Његова је беседа била сасвим проста, као и беседа Рибара. Био је спокојан и миран, а преиспуњен благодаћу ведрога и тихог Светог Духа. И на острву Кефалонија овај свештени учитељ донео је велики плод душевне користи семеном богонадахнуте проповеди. Али и Бог је свише помагао и потврђивао његове речи знацима и чудима, као што је некада чудима потврђивао и проповед свештених Својих Апостола. На том острву беше један сироти кројач, чија је десна рука годинама била осушена и неупотребљива. Он притече Светитељу са молбом да га овај исцели, а Свети га позва да са страхом Божјим дође на његову поуку, а даље – како му Бог да. Сиромах га послуша и како саслуша поуку – о, чуда! – следећега дана нађе се излечен. Други, опет, одузет, када чу за ово чудо, замоли своје да га са постељом донесу у време Светитељеве проповеди, и после неколико дана и сам сасвим прездрави, славећи Бога и благодарећи Светитељу. У асоској тврђави беше један племић који боловаше од страшне болести ушију, од чега је већ неколико година био готово глух. Пошто отиде са страхом Божјим једном приликом на Светитељеву проповед, одмах прочу боље и отада остаде исцељен. У Кефалонији постоји сеоце по имену Куруни. Пролазећи једном лети кроз то село, Свети ожедне на путу и затражи да му дају воде из пресахлог бунара који се налазио у близини. Људи му рекоше да је бунар празан, али да му учине послушање отидоше и извадише са дна бунара воду пуну земље и прљавштине и донесоше му је. Светитељ мало испи, а отада тај бунар чудесно даваше чисту воду, беше једнако пун и зими и лети и многе болести исцељиваше. Због тога што се на његове проповеди окупљало силно мноштво људи, Свети је поучавао не у цркви, него на ливади на коју би пре почетка постављан велики дрвени крст. Затим би крај крста постављали клупу коју,

како рекосмо, као престо направи Курт паша, и он са ње поучаваше, а после проповеди би је раставио и носио са собом куд год ишао, док је крст остајао тамо као стални спомен на његову проповед. На местима на којима су подизани крстови касније су се дешавала многа чуда. На сред тржнице у Аргостолију, кефалонијском сеоцету, на месту где је Свети оставио крст, потекла је чудесно вода која до данас једнако точи и никада не пресушује.

Свети Козма је из Кефалоније прешао у Закинтос у пратњи десет чамаца пуних благоверних Кефалоњана. Али у Закинтосу благословени није имао успеха, па се убрзо вратио на Кефалонију. Отуда је отишао Крфљанима, где је са радошћу примљен и од народа и од власти. Када се сабрало мноштво људи из неколико села да чује Светитељеву поуку, градске власти су га, бојећи се зависти, замолиле да што пре оде. И он, да не буде виновником саблазни и немира, отиде одатле и дође на суседно копно, у место Агии Саранта (Света Четрдесеторица). У тој варварској провинцији поучавао је Хришћане који су били у опасности да сасвим изгубе благочашће и хришћански живот од велике неукости, живећи у великим гресима, убиствима и разбојништвима, због чега су на мало били гори од незнабожаца. Посејавши семе Божје речи у отврдла и озверена срца тамошњих Хришћана, свештени Козма је, благодаћу Божјом, донео много плода. Дивље је питомио, разбојнике кротио, немилосрдне и несажаљиве умилоствљивао, неблаговерне чинио благоверним, неуче и просте учио је Божјим стварима и учинио да хитају на свештене службе, привевши грешнике великом покајању и исправљању, тако да сви говораху да се у њихово доба појавио нови Апостол.

Свугде је подизао школе, и грчке и опште, и у варошима, и у селима, да би деца могла да у њима бесплатно уче свештена писмена и утврђују се у вери и благочашћу, да се приводе врлинском животу. Позивао је богаташе да купе више од четири хиљаде медених крстионица и дао да се у црквама свагда врши њихов помен, јер су помогли да се хришћанска деца крштавају како ваља. Неке је тако позвао да купују отачке књиге о хришћанском науку, бројанице, крстиће, мараме и чешљеве. Књиге је даривао онима који су

знали да читају и онима који су обећавали да ће научити, а мараме женама да покривају главу. Чешљеве је делио онима који су се решили да пусте браду и да живе врлински и хришћански. Бројаницама и крстићима (преко пет стотина хиљада) благосиљао је прост народ. Имао је четрдесет или педесет свештеника који су га касније следили и када је требало да пређе из једнога у други крај, Хришћанима је прво поручивао да се исповеде, да посте и одслуже бдење. Затим је делећи свима свеће на дар, давао свештеницима да читају Свето Јелеосвећење на коме су се миросали сви Хришћани, а после тога би говорио поуку. Пошто га је следил велики народ, по две и три хиљаде људи, давао је од вечери да се спреме многи џакови са хлебом и казани куваног жита. Затим су то износили на пут којим је имао да прође народ, па су сви од тога узимали и праштали живима и мртвима.

Бог је кроз њега и тамо учинио многа чуда. Један турски велможа, наведен или од Јевреја или од демона, толиком се мржњом испунио на Светога, да је једном, јашући на коњу, пожурио да га стигне и избије. Али како је јахао, коњ га збаци са себе тако да је овај сломио ногу, а касније, вративши се кући, виде да му је и син умро. Затим се покајао и послао Светоме посланицу у којој га је замолио за опроштај. Највиђенији Турци у Филијатри отишли су да виде Светитеља и да чују његову поуку. Пошто беше лето, заспали су напољу, на ливади, и око петог сата ноћу видели некакву небеску светлост налик облаку како покрива место на ком је био Свети, што испричаше и Хришћанима. Сутрадан изјутра тражили су од Светога да их благослови не тек устима, него од срца.

Други, опет, турски велможа из Лакурисија виде да је Свети оставио крст на месту на ком је проповедао, па га узе и унесе у своју кућу да би од њега направио ногаре за кревет, али се – чудом Божјим – тога часа догоди нешто као страхан лотрес, па он паде на земљу и више не могаше да се усправи на ноге, него се ваљаше по земљи пенећи и шкргућући зубима као демонизован. После га подигоше два Турчина који су туда пролазили, а он када дође себи схвати да му се то догодило због Божјег гнева што се дрзнуо да узме Часни Крст. Затим он сам оде и поново постави крст на ме-

сто на ком је био и касније свакога дана одлажаше тамо и целиваше га са великим страхом Божјим. Када је Светитељ други пут онуда прошао, Турчин му је притрчао и поклонио му се, испричавши свима о чуду које му се догодило и затраживши од свих опроштај.

Светитељ је толико корио жене које су носиле накит, да је својим поукама многе подстакао да га сасвим скину, а на неке је тако деловао, да су се обукле у црно. Једна богата жена из Коридзе имала је малу кћер чију је глава китила трепетљикама и којечим другим. Свети ју је у више наврата саветовао да све то раздели сиротој дечици, ако хоће да јој дете поживи. Али она га не послуша. Он јој на концу рече да ће, не скине ли то са детета, ускоро остати без њега. Она га ни тај пут не послуша и следећега дана нађе у постели умрло дете и тек тада схвати да је Господ наказа због њенога непослушања.

Куд год је ишао, Светитељ је учио Хришћане да не праве пазар недељом, нити да који други посао раде, него да иду у цркве да чују божанске речи, а оне који га нису слушали Бог је умудривао разним казнама. Тако се у селу Халкиадес, које је на сат удаљено од Арте, једном трговцу који се оглушио и дрзнуо да тргује у недељни дан догодило да му се осушила рука. Он похита Светом, затраживши му опроштај за свој грех, и после неколико дана би излечен.

Тако се и у Парги неком власнику радионице, јер је хтео да у недељу прода нешто, одузела рука. Исповедивши се Светитељу и добивши од њега поуку, он прими опроштај, а уједно и исцељење. Једној жени се догодило да је у недељу умесила хлеб и када га је извадила из пећи, нашла га је црвеног као да га је замесила са крвљу, па припаде Светом и прими долично исправљење. На другим местима, ако се не би држало поштовање недељнога дана, негде би се десило да угине теле, негде магаре, неко би се демонизовао, а понеком би умрло и дете.

У једном касторискком селу, по имену Селица, нека жена која имаше благочашће пред Светим узео од воде којим је он једном омио лице и сачува га у стакленој посуди. И, чудом Божјим, у посуди израсте биљка са само два листа која је сву испуни, плутајући по води без икаквога корена, савр-

шено не мењајући боју, него остаде свежа читаву годину дана тако да се томе дивео ко год би то видео. Та је вода многе излечила, како је сведочила та благоверна жена. И много других чудеса Бог је њиме учинио, али овде их је тешко све набројати. Свети је много пута јасно говорио у својој поуци да је на проповедање Еванђеља позван самим Исусом Христом и да ће из љубави према Њему пролити и своју крв, што је на концу и било. А то се овако догодило.

МУЧЕНИЧКА СМРТ

Овај апостолски учитељ никада није отворио уста да каже реч против Јевреја, ни у Солуну, нити у Касторији, нити у Јоанини, нити игде друго где је било Јевреја, али је Хришћане учио да живе као Хришћани, да чувају истину и поверење у власти које им даде Бог. То су имали прилике да чују и Арбанаси који су ишли да чују његове проповеди и сведочили су о њему да је човек Божји, тако да је и Курт паша, чувши за његово добро име, наложио да му га доведу. Толико му се допала проповед коју је чуо, да је Светоме начинио и престо, о којем смо говорили, и још га обложио и кадифом. Али свелукави и премрски род христоненавидника јеврејских, као и у претходним вековима, показао је крајњу озлобљеност на Хришћане и сада. Не могући да отрпе да се проповеда Вера и Блага Вест Исуса Христа, јоанински Јевреји богопрогонитељи отишли су код меснога паше и рекли да је свештени Козма послан од Московљана да превари царску рају да оде у Москву. Али Божји Промисао овај пут сачува Светитеља од овог смртоносног подговарања, мада је Хришћанима разрезана велика новчана казна. Отада је свештени Козма наукао на себе непомирљиву мржњу јеврејску и пошто је јасно показано да је оно што су пријавили паши била чиста клевета, он опет отиде у Јоанину и прво убеди Хришћане да помере заједнички пазар са недеље на суботу, што је Јеврејима произвело велике губитке. Уз то их је огласио и очевидним непријатељима, који сваку прилику користе да неко зло учине Хришћанима. Још је и, же-

лећи да скине Хришћанима са главе фесове и остало што су куповали од Јевреја, учио их да је све то нечисто и да све што им продају, Јевреји оскврне. И не могући више да гледају и слушају Светитеља како их разобличава, Јевреји отидоше Курт паши и овај пут му дадоше много новца да га лиши живота. Он се посаветова са својим хоџом и реши се да га преда да се погуби, што се и догодило на следећи начин. Светитељ је имао обичај да, куд год ишао да проповеда, узме прво дозволу од меснога архијереја или од његових епитропа, а уједно је слао и Хришћане да дозволу узму и од светских власти, како би могао неометано да проповеда. Отишавши тако у једно арбанашко село по имену Коликонташи, узео је дозволу од месног архијереја, а распитавши се и сазнавши да је власт над тим крајем имао Курт паша, који је столовао у граду Берату, удаљеном дванаест сати одатле, посла човека који му донесе дозволу. Али он овај пут не би задовољан, него затражи да за сваки случај оде сам и хоџи. Хришћани га заустављаху, говорећи му да никада тако шта није урадио и да никада није ишао лично да затражи дозволу. Али не могаху га спречити. Рекавши им да даље не испитују, Свети узео са собом четворицу калуђера и једног свештеника као тумача, те отиде хоџи. Хоџа му притворно рече да има писмо од Курт паше, у којем му одређује да га пошаље њему на разговор. Затим заповеди својим људима да чувају Светитеља док га не пошаље паши и да га не пусте да изађе из његовога двора. Тада благословени учитељ схвати да ће бити убијен. Он прослави Владика Христа и заблагодари Му што га удостоји да пут апостолске проповеди оконча мучеништвом. Окренувши се монасима који су га пратили, рече им стих из псалма: *Прођосмо вајру и воду и изведе нас у сјокојсјво*, и целу ту ноћ проведе псалмима славословећи Господа, не показавши никакав знак туге што остаје без живота, него још у лицу блистајући радошћу као да иде на пир. А када свану, узеше га седморица Турака крвника, ставише га на коња, као да га наводно воде Курт паши. Али када се удаљише на два сата одатле, доведоше га до једне велике реке, скинуше са коња и открише му заповест Курт пашину да га убију. Свети са радошћу прими ту вест и, преклонивши колена, помоли се Богу благодаревши

Му и славећи Га што љубави Његове ради жртвује живот, за чим је одувек жудела душа му. Затим се подиже и крстообразно благослови четири стране света и све Хришћане који чувају његове савете. Крвници стајаху крај једног дрвета и хтедоше да му завежу руке. Али Свети их не пусти, рекавши им да се неће отимати, него да ће прекрстити руке као да су му везане. Затим приђе дрвету и крвници му око врата везаше уже и како га стегнуше, полете божански дух Светитељев на Небеса, те се удостоји триблажени Козма, света украс преблагоукрасни, да од Господа прими двоструки венац – и равноапостолства и свештеномучеништва, у старости од шездесет пет лета.

Обнаживши његове свете мошти, крвници их бацише у реку, везавши им велики камен око врата. А Хришћани, сазнавши за то, дохиташе одмах да их изваде, али ни мрежама нису успели да их пронађу. После три дана неки благоверни свештеник Марко, парох храма Ваведења Пресвете Богородице у Коликонташију који је близу реке, отиде са штапом и, прекрстивши се, пође да претражи реку и – чуда! – одмах угледа свете мошти где пливају по води као да су живе. Он им притрча, обгрли и, док их је извлачио, из медоточних уста Светитељевих истече много крви у реку. Он га одену у своју расу коју је донео из Богородичиног храма и погребне чесно у црквеном нартексу у селу Коликонташи, уз началствовање архијереја велеградског Јоасафа.

СВЕШТЕНИ МАНАСТИР СВЕТОГА КОЗМЕ

После кончине Светитељеве, Курт паша се покаја што се превари и ради улудог добитка усмрти овога недужног и мирног човека. Зато посла поруку хоџи да пусти Свечеве монахе које је овај држао у тамници и да оду у манастир Богородичин и да тамо остану. Они отидоше и нађоше тамо већ погребене свете мошти, па како би добили више вестии о његовом мучеништву, ископаше их скупа са другим свештеницима и Хришћанима. И поред тога што су три да-

на провеле у реци, као Јона у утроби китовој, мошти се ни по чему нису измениле, нити су одисале икаквим лошим мирисом, него су још све благоухале и изгледале као да Светитељ спава. И пошто их благочастиво целиваше, поново их погребеше на истом месту, где је и подигнут његов божанствени Храм, који је по њему добио име. А храм је подигнут на следећи начин: још за живота пролазећи Албанијом, тепеленским крајем, Свети се сусрео са везиром Али пашом тепеленским, који је тада још био бег и којег је у то време гонио и сам Курт паша. Приликом сусрета Светитељ му рече да ће се његово име веома раширити и да ће постати великим кнезом, познатим по целој васељени, да ће завладати многим градовима и целом Албанијом, а да ће и саму област Курт паше освојити после неког времена. После тридесетак година обистинила су се пророчанства Светога и, осливавши се, везир Али паша уђе и у Курт пашину област. И улазећи у Берат, везир Али паша се сетио тих речи Светитељевих и позвао владику велеградског, синовца архијереја који је у Светитељево време пастиреначалствовао, и заповедио му да откопа мошти Свечеве и да на том месту сазида манастир у част имена његовог, јер га и сам позна као човека Божјег и због пророштва, али и не само због њих. Пошто прође неко време, откопаше мошти Светитељеве, чија часна лобања одмах беше окована у сребро по налогу везира Али паше. Затим даде да се заједнички сакупи новац од кога беше саграђен чувени храм посвећен Светоме. Тако беше подигнут овај божанствени храм под високим покровитељством моћнога везира Али паше тепеленског, за прво-свештениковања велеградског Јоасафа, сестрића бившег Јоасафа велеградског.

Приликом откопавања моштију, догодило се да се тамо нашла нека демонизована жена, која је својевремено долазила издалека да слуша светога Козму за његовога живота и која је силно желела да добије исцељење, па како виде да су отворили гроб Светитељев, демон је силно потресе и убрзо затим би сасвим излечена, прослављајући Бога и Светитеља. Један од крвника који су усмртили Светитеља узео његову мантију и када се вратио хоци стави је на главу, изругујући се свецу Божјем. И како је стави, одмах се демони-

зова и крену да трчи вичући како је он убио Светитеља. Када је чуо за то, паша је дао да га вежу у ланце и несрећник је мало затим у ланцима и умро.

Пошто је дао последњу поуку у сеоцету Коликонташи, Свети је, како је и имао обичај, тамо оставио крст пободен у земљу и после његове кончине Хришћани су на том месту гледали где се сваке ноћи на крст излива небеска светлост. Тако су на дан Воздвижења Часнога Крста свештеници са народом узели тај крст и са благочашћем савршили литију, поставивши га иза олтара, крај Светитељевога гроба, као вечни спомен на чудо. А када су његови ученици, добивши коначно слободу од паше, ископавали мошти Свечеве, неки међу њима добили су знакове од њега и расејали се по разним местима. Многи болесници добили су кроз њих исцељење, о чему је посебно сведочанство остало на острву Наксос. Двојица Светитељевих ученика отишли су тамо да јаве о његовом мучеништву свештеноучитељу Хрисанту, тамошњем управнику школе и рођеном брату Свечевом. Догодило се да су са собом имали неколико длака из Светитељеве браде, које са страхом Божјим узео једна жена из локалног сеоцета Неохорија, која је неизлечиво и на смрт боловала. И како их је узела, догоди се чудо и она у себи одмах позна некакву натприродну силу, којом јој се убрзо вратило савршено здравље. А било је и случајева да су многе неплодне жене, које су током четрдесет дана узимале земљу са гроба Светитељева са страхом Божјим и вером, добиле испуњење својих жеља и родиле благодаћу Христовом и заступништвом светога свештеномученика Козме, чијим молитвама да се и ми удостојимо Царства Небескога. Амин.

МУЧЕНИКОСЛОВ²

На дан 24. августа предаде дух свој у руке Бога Живога, својевољно као и Владика наш Исус Христос.

Мучеништво пресветога свештеноучитеља и оца нашега Козме.

Свети свештеници и остала браћо у Христу, целивамо вас ми, ученици оца нашега Козме јеромонаха.

Примили смо ваша љубљена писма и обрадовали се због ваше братске љубави према нама и нашем учитељу. Тражите да сазнате о неправедној смрти нашега учитеља. Знате, браћо моја, да је он три и по године путовао са престолом, дању и ноћу проповедајући конач век на местима бешчасним и никада се нико не нађе да му и на чему пребаца макар једном речју. У последње време, мало уочи своје кончине, често нам је говорио да ће се поздравити са нама и отићи. Када дођосмо овамо, у село по имену Коликонташи, он,

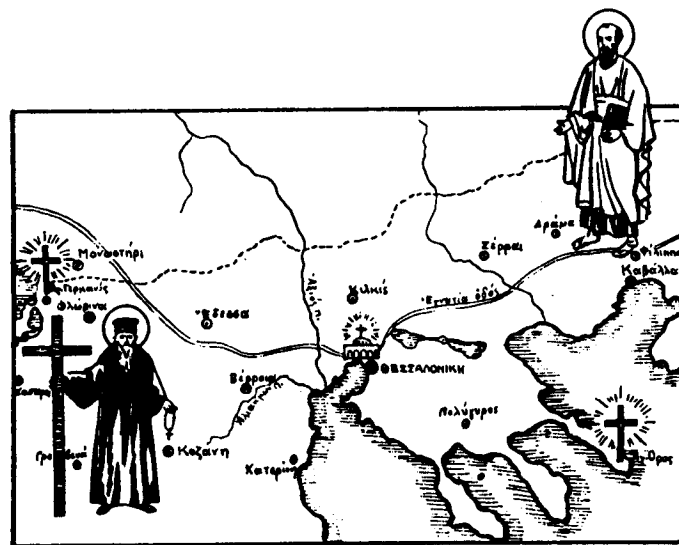
² У првим вековима Хришћанства, када су Хришћани, једнако и људи и жене и мала деца, сурово гоњени, приносили крв своју слави Распетога, очевици мученичке кончине јунака Вере писали су шта су видели и чули. Ти списи зову се мучеништва или мученикослови. Сачувано је много мученикослова, а познатији међу њима су онај светих Поликарпа, Јустина и Кипријана. Сачуван је и мученикослов светога Козме, који је написао његов верни ученик и чтец Зико-Бистрекис. Он је био један у пратњи Свештетељевој када је овај ишао хоћи и када је донета одлука о његовом погубљењу. У зору, када су светога Козму повели на место мучеништва, његов верни ученик покушао је да пође са њим и тамо, али Турци не само да су га грубо отерали, него су га касније бацили и у тамницу. Утамничен са другима и болестан, он је написао писмо свештеницима и Хришћанима, у ком је са много простоте и умиљења исприведао о последњим тренуцима из живота светога Козме. Ученикова вера, као и оданост свештеној успомени учитељевој, велика је и дирљива. О мученичкој кончини свога учитеља он је рекао и ово: "Ми смрт ни у шта не бројимо. О, када би нас само Бог удостојио да нас усмрте, ова тамница нас горе тишти." А оно што је посебно морило њега и његове другове, утамничене Христове вере ради, било је то што се нико од Хришћана који су знали за њихову судбину није усудио да покуша било шта да их ослободи. Колики се душевни бол осећа у простим речима Козминог учитеља! Хиљаде људи могло је да чује свештеномученика Козму Етолког, а када је његов верни ученик бачен у тамницу, један се човек није нашао да ишта учини за њега. О таквој напуштености тужио је и Апостол Павле, када написа: *Сви ме најусушше; нека им се не урачуна* (2 Тим. 4, 16).

како је имао обичај, заврши своју поуку, а ми се спремисмо да пођемо у село Агиа Триада у Семени. Тамо беше један Курт пашин хоца код којег нас је послао да тражимо дозволу да и тамо дођемо и проповедамо. Дозволу добисмо, а када кренусмо сви заједно, учитељ рече људима: "Хоћу да одем хоћи да га поздравим, а ви сви пођите у село". То никада пре није учинио, никада није лично ишао да поздрави неког бешчасника. Коначно са њим пођосмо нас четворица, учитељ, двојица свештеника и ја. Конак хоцин био је удаљен сат пута и ми кренусмо. Када дођосмо у конач, хоца нас прими, а са њим беху и друга петнаесторица бешчасника. Хоца га на арбанашком упита има ли ферман. Један свештеник, који је служио као тумач, рече да има и ферман царски и дозволу патријархову. Хоца нам рече: "Седите напољу док ја не једем, јер имам неку реч да вам кажем." За то време Хришћани су стрпљиво чекали у цркви да дође да им да поуку. Онда хоца доведе људе који нас бацише у тамницу. Дође вече и никаквога одговора нисмо имали. Увече рече хоца: "Послаћу га у Берат." Он се с вечера реши да пошаље учитеља, мене, једнога свештеника тумача и једног Турчина у Берат и даде да спреме коње. Учитељ се диже усред ноћи, јер је хтео да нас што пре пошаљу, али хоца рече: "Не, тек у зору". Како се чини, бојали су се, па је рекао за зору да се не би свет побунио и спречио га. Ујутру спремише коње да пођу, а свештеници ми кажу да бешчасници узеше коње, мој и тумачев, и да није један него седморица што ће ићи, а пошто нема коња да не идем, далеко је. Ја кажем: "Хоћу да пођем, па макар и умро на путу." А они ће: "Хајде." И када смо кретали, упита ме: "Јеси ли узео моју расу?" Ја је нисам био узео и он ми рече: "Иди да је узмеш." И када се вратих, зграбише ме бешчасници и узеше ми расу, избише ме и не дадоше ми да пођем. Узеше учитеља, ставише га на коња и отераше тумача и оне који су их следили мачем. Њихове коње отераше и сами отидоше путем сат и по далеко одатле до реке и тамо га скинуше са коња. Он им рече да га оставе да се помоли и они га оставише, а како се молио, он благослови крстообразно свет. Тамо беше једно дрво и они скинуше коноп са коња и као што смо ми везивали престо за крст, они га тако везаше око врата и задавише.

А прво му рекоше да му вежу руке, а он их сам прекрсти и они му их не везаше и тако предаде свету своју душу у руке Господа нашега Исуса Христа. Одмах га обнажише од све одеће коју је имао, осим једних старих хлача, и тако га бацише у реку. После су Хришћани хтели да га изваде, те се вратише са кукама и мрежама, али га не нађоше. Касније се један свештеник, Марко му је име, осенио крсним знаком и отишао са штапом и – чуда! – одмах му се показа у води усправан, па га узне и однесе одмах у цркву у Коликонташи, а беше близу вече. Он га опоја и погребне, а ми смо још били у тамници. Кроз три дана хоца посла да нас узму и онда сазнасмо како је нађен учитељ, а дође један калуђер послан из Ардонидзе да нас узме од хоце. Сутрадан нас одведоше на гроб и ископасмо га, јер не веровасмо. И тако видесмо његове свете мошти, поклонисмо им се и погребосмо их како и беху. А нас су узели и држе нас у ардонидском манастиру заробљене до данас и није се нашао ниједан Хришћанина да каже неку реч за нас, нити нам је ико дозначео хоће ли нас погубити или ће нас држати као слуге. Ја сам се разболео готово на смрт и још увек лежим. А када обесише учитеља, један од бешчасника се одмах скину го и крете да иде околу као антихрист и да виче како га је он убио. У оној цркви где га погребосмо, види се од крста и престола нека света светлост где силази сваке ноћи. Једне недеље после литургије узели су крст одатле и ставили га иза светога олтара црквеног, тамо где су му и мошти. Опет се појавила иста светлост. И много се тога тамо дешава, али не стижу сви гласови овамо до нас. Кажу нам да се паша боји да случајно не одемо у Дзаферигу, где ратује са капетан Сиулом, разбојником. А боје се јер је он, како чујемо, праведан судија. И кад би Хришћани хтели да оду, можда би се нешто и догодило. А како је тешко Хришћанину кад му његови не помажу. Тај везир Беглербег налази се око Битоља и који год Хришћанин да га замоли за милост да нас пусте, он би спасао душу своју. Ми смрт ни у шта не бројимо. О, када би нас само Бог удостојио да нас усмрте, ова тамница нас горе тишти. И, браћо, речи које је увек учитељ говорио да имате **увек** закључане у срцима својим и у уму. Он нам рече да још **много** тога имају да виде наше очи и многе пометње. Јевре-

ји дадоше педесет кеса новца да га убију и нико га није тражио, он сам отиде без да га је ико тражио. Много сам хтео да вам напишем, али сам болестан и лежим у постељи. Ако хоће ко да дође овамо да нас види, нека дође и нека се ничега не боји. Поклањајте се гробу његовом, свагда имајте речи учитељеве на уму да не бисте грешили, како бисте се удостојили и Небескога Царства, да се радујете и учитељу нашем, веселећи се са свима светима. Нека вас моје писмо затекне здраве и душом и телом и нека је молитва учитељева свагда са вама.

И опростите ми и нека вам Бог прости. Из манастира у Ардонидзи пишем.

ПОУКА ПРВА

Очовечење Бога Слова

Господ наш Исус Христос и Бог, браћо моја, преслатки господар и Владика, творац Ангела и све умне и чулне твари, покренут великом љубављу према роду нашем, уз безбројне благе дарове што нам даде и дарује свакога дана и часа и трена, благоизволе да постане и савршен човек од Свесветога Духа и пречисте крви Владичице наше Богородице и Свагдадеве Марије, како би нам дао да се избавимо из руку ђаволових и учинио нас синовима и наследницима Царства Његовога, да бисмо се свагда радовали у рају са Ангелима и да не бисмо горели са нечастивима и ђаволима.

Дело апостолско

Као што неки господар држи винограде и њиве, тако и Господ као виноград држи цели свет. Он узме дванаесторицу Апостола и даде им благодат Своју и благослов Свој, пославши их у свет да науче људе како да и овде живе добро, у миру и љубави, а да и после оду у рај, да се вавек радују. Посла их да науче људе да се кају, верују и крштавају у име Оца, Сина и Светога Духа и имају љубав према Богу и брату своме. И у коју год да земљу оду Апостоли и људи их приме, Господ им је поручио да благосиљају ту земљу. А у коју земљу оду, а не приме их, Господ им је поручио да отресу и прах и оду. Тако су Свети Апостоли, примајући благодат Светога Духа, као мудре и верне слуге Христа нашега, попут муње хитали целим светом. Том су благодаћу лечили слепе и глухе, губаве и демонизоване и, што је веће од свега, именом Христовим заповедали су и мртвима и они васкрсаваху. И куд год су ишли Апостоли а људи их примаху, они су од њих правили Хришћане, рукополагали архијереје и јереје, састављали Цркве и благосиљали земљу ту, те она постајаше један земаљски рај, радост и весеље, пребивалиште Ангела, пребивалиште Христа нашега. А куда су, пак,

одлазили, а људи их не примаху, Господ им је заповедио да отресу и обућу своју и на тој земљи остајаше клетва а не благослов, те то беше пребивалиште ђавола, а не Христа нашега.

Његово порекло и послање

Долично је и благословено да учитељ, када жели да поучи, испита прво какви су му слушаоци, а слушаоци да испитају какав је учитељ. И ја, браћо моја, који сам удостојен те ступих на ово свето место апостолско благоутробијем Христа нашега, испитах вас и сазнах како благодаћу Господа нашега Исуса Христа и Бога нисте Хелени³, нисте нечастиви, јеретици, безбожници, него сте благочастиви православни Хришћани, верујете и крштени сте у име Оца и Сина и Светога Духа и чеда сте и кћери Христа нашега. И не само да нисам достојан да вас поучим, него ни ноге да вам целивам, јер свако од вас скупљи је од целог света. А треба да и ви и благодност ваша знате и о мени, јер знам како вам говоре разно, па желите ли да сазнате сву истину, ја ћу вам је казати. Моја лажна отаџбина, земна и сујетна, од свете је Арте и из области Апокура.⁴ Отац мој, мати моја, мој род били су благочастиви православни Хришћани. И ја сам, браћо моја, човек грешан, гори од свих; али слуга сам Господа нашега Исуса Христа распетога и Бога. Није да сам достојан бити слугом Христовим, него ми Христос мој снисходи благоутробијем Својим. У Христа нашега, дакле, браћо моја, верујем, Њега славим и клањам Му се. Христа нашега молим да ме очисти од свакога сагрешења душевног и телесног. Христа нашега молим да ме оснажи да победим три непријатеља: свет, плот и ђавола. Христа нашега молим да ме удостоји да пролијем и ја своју крв за љубав Његову, као што је и Он пролио Своју љубави моје ради. И када бих могао, браћо моја, и на небо да се успнем и да викнем велегласно, да објавим целоме свету како је једино наш Христос

³ Тј. незнабошци.

⁴ На северном Пелопонезу.

Син и Слово Божје и Бог Истински и живот свију, учинио бих то. Но пошто не могу да учиним толико много, чиним ово мало и путујем од места до места и поучавам своју браћу по мери својих моћи, не као учитељ, него као брат. Једини је учитељ наш Христос.

Позив на проповед

Шта ме је побудило, браћо моја, желим да вам откријем. Полазећи из своје отаџбине пре педесет лета, обишао сам многа места, тврђаве, земље и села, па и Константинов Град, а највише проборавих на Светој Гори, седамнаест година, и плаках над својим гресима. Уз небројене дарове којима ме дарова Господ мој, удостојио ме је да научим и нешто јелинске писмености, те постадох и калуђер.

Испитујући Свето и Свештено Еванђеље, нађох да је преиспуњено многог и свакојаког смисла – наиђох на све саме бисере, дијаманте, на ризницу, благо, на радост, весеље и живот вечни. Између осталог, нађох и ово слово где Христос наш каже како ниједан Хришћанин, човек или жена, не треба да се стара једино за себе **сама како да се спаси**, него да се постара и за своју браћу да не погину. Док слушах и ја, браћо моја, то преслатко слово где наш Христос вели да се бринемо и о својој браћи, оно ме изједаше у срцу током неколико година, као црвић који разједа дрво, те се премишљах у својој неукости шта да чиним. Посаветовао сам се са својим духовним оцима, архијерејима и патријарсима, открио им своје помисли да је можда богоугодно да се подухватим таквога дела и сви ме потакоше да то и учиним, рекавши ми да је то дело добро и свето. Тако, ободрен Најсветијим кир Софронијем, Патријархом – да нас **саклони његова молитва** – и примајући његове свете благослове, оставих своје благоуспевање, сопствено добро, па **изиђох да путујем од места на место и поучавам своју браћу.**

Несреброљубиви проповедник

Када започех поучавање, дошла ми је једна помисао док сам путовао – помисао да тражим новац, јер бејаш среброљубив и грошеви ми беху драги, али дукати још и више, јер не бејаш као ваша благородност која то презире (или се може бити варам?). Испитујући поново Свето и Свештено Еванђеље, нађох и друго место где наш Христос каже како на дар ми даде благодат Своју, дар да предајем и ја својој браћи, дар да поучавам, дар да саветујем, дар да исповедам, па ако затражим да примим ишта за своју поуку, било много или мало, па макар и један једини динар, Он ће ме усмртити и сместити у преисподњу.

Док слушах, браћо моја, то преслатко слово где наш Христос вели да на дар служимо својој браћи, испрва ми се учини тешким, али доцније се оследи као мед и восак и ја прославих и славим по хиљаду пута Христа свога где ме сачува од страсти среброљубља. Зато благодаћу Господа нашега Исуса Христа распетога и Бога немам ни кесе, ни дома, ни ковчежића, нити друге расе до ове коју носим, него још молим Господа свога да ме до краја мога живота удостоји да ни не стекнем кесицу, јер кад почнем да добијам новац, сместа ћу изгубити своју браћу, а не могу имати и једно и друго: или Бог или ђаво.

Света Тројица

Слатко проповедање Православља

Долично је и благословено, Хришћани моји, како са знајемо из Светога Еванђеља и Божанствених Писама, да поуку започнемо Богом, а када окончамо, да Богу и благодаримо. Није да сам ја достојан да помињем име Бога свога, него ми Бог снисходи благоутробијем Својим.

Оставимо стога, браћо моја, брбљања нечастивих, јеретика и безбожника и говоримо само оно чиме је Дух Свети осветлио свете Пророке, Апостоле и Оце наше Цркве, те нам написао шта нам написао. А опет ни то није могуће све рећи – треба нам за то времена и времена – него тек

пнешто што нам се учини најнужнијим. А ко је жељан науке, нека затражи да сазна и остало. Сведобри, дакле, браћо моја, и многомилостиви Бог је један и ко каже да има много богова, ђаво је. Он је и Тројица, Отац, Син и Свети Дух: једна природа, једна слава, једно царство, један Бог. Он је непојаман, Господ неиспитиви, свесилан, сав светлост, сав радост, сав сажалљивост, сав љубав. Немамо никаквога примера да упоредимо Свету Тројицу, јер Је и нема друге у свету. Али да наш ум добије малу помоћ, неке примере наводе богослови Цркве. Уз остале, они нам помињу и Сунце. Сви знамо да је Сунце једно, један је и Бог. И као што Сунце осветљава овај чулни свет, тако и Света Тројица, Бог, осветљује умни. Рекосмо, браћо моја, како је сунце једно, али уједно је и тројно. Има зраке, који долазе до наших очију као нити; има и светлост, која се простире по целом свету. Са сунцем поредимо Беспочетнога Оца, са зрацима Сапочетнога Сина, а са светлошћу Једносушни Дух. Постоји још један начин да појмите Свесвету Тројицу. Како? Да се чисто исповедите, да се причестите Непорочним Тајнама са страхом и благочашћем и тада ће вас просветлити благодат Свесветога Духа да разумете боље.

Ту Свесвету Тројицу ми благочастиви и православни Хришћани прослављамо и Њој се клањамо. То је истинити Бог и ван Свете Тројице сви који се зову боговима демони су. И не само да ми верујемо, славио и клањамо се Светој Тројици, него као звезде небеске и као песак морски бројни Пророци, Апостоли, Мученици и Подвизавци пролише крв љубави ради Свете Тројице и купише рај да се свагда у њему радују. Тако се и мужеви и жене одрекоше света, отидоше у пустињу и подвизаваху се целога свога живота и отидоше у рај. Тако и мужеви и жене хваљаху у свету у целомудрености и девству, у посту, молитвама, мисаофју, добрим делима, па проживеше и овде добро, и отидоше у рај да се занавек радују.

Свеприсутност Божја

Нема места на ком нема Бога. Треба да и ми, благочастиви Хришћани, када желимо да учинимо неки грех, поми-

слимо да је Бог у нашем срцу, да је свеприсутан и да нас гледа, да се постидимо Ангела, Светих и пре свега ангела чувара своје душе, који нас посматра. Од малог детета срамимо се када чинимо грех, па како да се не стидимо толиких Светих и Ангела?

Љубите Бога

Сведобри и многомилостиви Бог, браћо моја, има многа и разна имена. Зове се светлошћу, животом и васкрсењем. Али прво име Бога нашега је љубав. И ми, желимо ли да и овде проживимо добро, да одемо и у рај и да зовемо свога Бога љубављу и Оцем, треба да имамо две љубави: љубав према Богу и према својој браћи. Нама је природено да имамо те две љубави, мимо природе је да их немамо. И као што су ластавици потребна два крила да би летела ваздухом, тако су и нама потребне те две љубави, јер без њих нам је немогуће спасити се. А прво смо дужни да љубимо свога Бога, јер Он нас је овде као привременим пребивалиштем даровао толиком земљом, толиком силом биља, извора, река и мора, ваздухом, даном, ноћу, небом и сунцем. За кога је све то створио, ако не за нас? И шта је затражио заузврат? Ништа. Све даде на дар. Начини нас људима, а не животињама. Учини нас благочастивим православним Хришћанима, а не бешчасним јеретцима. Мада и грешили по хиљаде пута у часу, Он нас као отац милује и не узима нам живот да нас не би сместио у преисподњу, него отворенога загрљаја чека када ћемо се покајати, манути се зла и чинити добро, исповедити се, чекајући да се исправимо, да нас обгрли и смести у рај да се вавек радујемо.

Не треба ли онда да тог преслатког Бога и Владику и ми љубимо, да пролијемо и крв хиљаде пута љубави Његове ради, како је и Он излио Своју из љубави према нама? Човека који те зове у свој дом и жели да те угости чашом вина ти ћеш се свагда у целој своме животу стидети и поштовати га. А не треба ли да поштујеш Бога и да се срамиш Њега Који те је даровао толиким добром и распео се из љубави према теби? Који се отац икада распео зарад своје деце? А преслатки наш Исус Христос проли Своју крв и откупи нас

из руку ђаволових. Не треба ли онда и ми да љубимо свога Христа? А ми не само да Га не љубимо, него Га још и свакодневно вређамо гресима које чинимо. Па кога бисте, браћо моја, желели да љубимо? Да љубимо ђавола, који нас је извео из раја и увео у овај проклети свет где страдамо од толикога зла? А ђаво такво произвољење има, да када би само могао, овога би нас часа све убио и послао у преисподњу. Питам вас сада, браћо моја, да ми кажете: зар нам не ваља мрзети ђавола, нашега крвника, а љубити Бога, нашега Творца, нашега Саздатеља? – Ваља, Свети Божји. – Право кажете, нека ме саклони молитва ваша, и ја то кажем, али и Богу је потребно сместиште да почине. А шта је то? Љубав. Имајмо, стога, и ми љубав према Богу и својој браћи. И тада ће доћи Бог наш и обрадовати нас и у срце наше насадити живот вечни, те ћемо и овде добро проћи, и у рај отићи да се свагда радујемо.

Љубите ближњег

Ми не само да немамо љубав, него имамо мржњу и вражду у својим срцима и мрзимо своју браћу. Дође лукави ђаво, огорчи нас и у душу нам уведе смрт, те и у овом сујетном животу прођемо лоше, и одемо у преисподњу да у њој навек горимо.

Природно је да љубимо своју браћу, јер једне смо природе, имамо једно крштење, једну веру, истим Непорочним Тајнама се причешћујемо, у нади да ћемо у истом рају благовати. Срећан је онај човек који се удостојио да прими у срце своје те две љубави, љубав према Богу и према својој браћи. Јер ко год има Бога у срцу своме, тај има сва добра и не трпи да чини грех. А ко нема Бога у срцу, има ђавола и чини сва зла и све грехе. Хиљаде хиљада добара да чинимо, браћо моја, да постимо, молимо се, дајемо милостињу, па и крв своју да пролијемо за нашега Христа, немамо ли те две љубави, него имамо мржњу и вражду према својој браћи, сва та добра која чинимо од ђавола су и воде нас у преисподњу. Добро, кажете ви, зар да са то мало вражде што имамо према својој браћи, крај свега добра што чинимо, идемо у преисподњу? Да, браћо моја, јер та је вражда јед ђавољи. И

као што у сто ока брашна ставимо мало квасца, а он има толику силу те подигне све тесто колико год да га је, тако и вражда. Сва добра која учинисмо она праметне и учини отровом ђавољим.

А како ви, Хришћани моји, овде живите? Имате ли љубав међу собом? Желите ли да се спасете, ништа друго не тражите у овоме свету до љубави. Има ли кога овде од вашег благородства да има ту љубав према својој браћи? Нека устане да ми то каже, да га и ја благословим, па да позovem и остале Хришћане да му опросте, да добије опроштај који да је дао хиљаду дуката не би нашао. – Ја, Свети Божји, љубим Бога и своју браћу. – Добро, дете моје, да си благословен. Како ти је име? – Коста. – Којим се занатом бавиш? – Чувам овце. – Мериш ли сир када га продајеш? – Мерим га. – Ти си, дете моје, научио да мериш сир, а ја да мерим љубав. Устеже ли се вага пред својим газдом? – Не. – Сада ћу и ја да измерим твоју љубав и ако је права и здрава, благословићу те и сам и позвати и све Хришћане да ти просте. Како да ја знам, дете моје, како волиш своју браћу? Ја сада, док путујем, и поучавам по свету, могу да кажем да кир Косту љубим као очи своје. Али ти у то можеш да не верујеш. Хоћеш прво да ме пробаш и онда ћеш поверовати. Ја имам хлеба да једем, ти немаш. Ако ли дам комад и теби који немаш, тада показујем да те волим. А ако ја поједем цео хлеб, док ти гладујеш, шта показујем? Да је моја љубав према теби лажна. Имам две чаше вина да попијем, а ти ниједну. Дам ли ти и теби да од мога вина пијеш, показујем да те љубим. А ако ли ти не дам, ту љубави нема. Жалостан си? Умре ти мајка, отац твој. Ако дођем да те утешим, истинска је љубав моја. А ако ти плачеш и тугујеш док ја једем, пијем и веселим се, лажна је моја љубав. Волиш ли оно сирото дете? – Волим. – Да га волиш, дао би му кошуљицу јер је наго, па да се и оно помоли за твоју душу. То је истинска љубав, а ова сада је лажна. Није ли тако, Хришћани моји? Са лажном љубављу не идемо у рај. А сада ако хоћеш да позлатиш своју љубав, иди и обуци сироту децу и онда ћу позвати Хришћане да ти опросте. Хоћеш ли учинити то? – Учинићу. – Хришћани моји, Коста је разумео како је љубав коју је до сада имао била лажна и хоће да је позлати, да одене сироту

децу. Пошто смо га поучили, молим вас да за кир-Косту кажете трипут: Бог да му опрости и помилује га.

Божанско стварање

Десет чинова ангела

Свеблаг и многомилостиви Бог јесте и зове се љубављу. Он јесте и зове се Тројицом. Поведен Својим благоутробијем, Господ прво створи десет чинова ангела. Ангели су огњени духови, невештаствени, као и наша душа. Сваки чин је као звезде небеске. Ко је покренуо Бога те их створи? Његово благоутробије. И ми, браћо моја, хоћемо ли да зовемо Бога оцем, треба да будемо милостиви, да чинимо да нам се браћа радују и онда тек можемо да назовемо Бога оцем: "Оче наш Који си на небесима..." А ако смо немилостиви, каменосрдни и једимо своју браћу, те им уносимо смрт у срца, не треба да оцем зовемо Бога, него ђавола, јер ђаво хоће да ми своју браћу озлобљујемо, а не Бог.

И тако, браћо моја, први чин међу ангелима пао је у гордост и заискао да се прослави једнако колико и Бог. Од светлог и преблиставог ангела постао је најмрачнији ђаво и непријатељ људи. И када чујемо за ђавола, да имамо на уму да је он некада био први међу ангелима. Он је тај што наводи људе да се горде, да завиде, да краду. То је онај што улази у умрлог, те овај изгледа као жив, па га зову вампиром. То је онај што улази и у жива човека и узима лик Христа, Свевите или неког свеца, па тај јурца на све стране као бесоиман или говори како твори чудеса. Ђаво је тај што улази у човека, па овај месечари и демонизује се. И нека је прослављен Бог Који нас дарова трима оружјима којим можемо да ратујемо против овога. Ако је овде међу вама неко ко се демонизује, а хоће да сазна која су лекарства, нека зна да су лака: исповест, пост и молитва. Што се више човек исповеда, пости и моли, више се и ђаво сажиге и бежи.

Када је од ангеоске славе први чин отпао и када од њега постадоше демони, осталих девет чинова смирише се и падоше, поклонивши се Свесветој Тројици, те стадоше на своје место вечне радости. И ми, браћо, треба да мислимо о

томе колико је зло гордост. Она је низвргла ђавола са висине ангеоске славе и дала му да вечно гори у преисподњој, а смирење је Ангеле подигло на небеса да се свагда радују слави Свете Тројице. Ваља нам још да помислимо како сведобри Бог мрзи гордог и љуби смерног. И не само Бог, него и ми када видимо кога смерног, гледамо га као ангела, хоће нам се да отворимо и срце своје па да га сместимо унутра. А када видимо кога гордог, гледамо га као ђавола, те и лице одвраћамо своје да га не видимо. Бежимо зато, браћо моја, од гордости, јер она је прва кћи ђаволова, она је пут који нас води у пакао, а имајмо смирење, јер оно је ангеоско, оно је пут који нас води у рај. А какви сте ви овде? Волите ли смирење или гордост? Који воли смирење нека устане да ми то каже, па да га благословим. – Ја, Свече Божји, волим смирење. – Скини своје хаљине, обуци се у рите и врати се на трг. Нећеш? Стидиш се? Уради онда нешто друго. Обриј пола брка и изађи на пазар. Ни то нећеш? Не кажем ово само теби, него и другима да чују – не говорите да сте смирили. Видите ли и мене са овом брадом? Пуна је гордости и нека ту гордост Господ искорени из наших срца. Хришћанину су потребна два крила да полети и уђе у рај – смирење и љубав.

Стварање света

Када је отпао први чин и од њега постадоше демони, заповеди сведобри Бог и настаде овај свет. А од времена када је створио свет има 7288 година⁵. Овај је свет као јаје и као што је жуманце у средини јајета, тако и земља, Господом створена, стоји а да није близу ничему другом. И као што је беланце свуда околу жуманца, тако је и ваздух око земље. А као што је околу љуска, тако је небо око земље. Сунце, месец и звезде постављени су на небу. Земља је округла и куда оде сунце, тамо буде дан, а ноћ је земљина сенка. Нама је овде сада вече, а на другом месту је зора. И као што су људи овде на земљи, тако је и са доње стране земље. Зато су узаконили свети Оци да за Светлу Недељу бојимо јаја у

⁵ Беседа је произнесена 1799. године.

црвено, јер црвено означава свет, црвена је боја крви Христа нашега, што је проли на Крсту освештавши цели свет. И ми треба да се радујемо и веселимо по хиљаду пута, јер проли Христос Своју крв и откупи нас из руку ђаволових, али и да плачемо и тужимо, јер наши греси распеше Сина Божјег, Христа нашега.

Заповеди Бог и настадоше седам дана. Он прво створи Недељу и задржа је за Себе. Других шест дана Он нам дарова да радимо ради ових лажних земаљских ствари, а у Недељу нам заповеди да починемо и да идемо у храмове да слаavimo Бога свога, да стојимо са страхом, да слушамо Свето Еванђеље и друге књиге наше Цркве. Шта нам поручује Христос да чинимо? Да мислимо на своје грехе, на смрт, пакао, рај, на своју душу која је драгоценија од целога света, да једемо и пијемо колико нам је довољно, а остатак времена да проводимо бавећи се својом душом тако да је уневестимо Христу нашем. Тек онда доликује да се зовемо људима и земним ангелима. А ако гледамо како да једемо, како да пијемо, да грешимо, да украсимо ово прљаво тело које ће сутра изјести црви, а не гледамо душу којој нема смрти, не приличи нам да се зовемо људима, него животињама. Поробите, зато, тело души и онда ћете се звати људима.

У први дан заповеди Бог и би светлост. У понедељак постадоше небо, земља, воде, ваздух и остало. У уторак никнуше траве и биље. У среду се појавише сунце, месец и звезде. У четвртак море, рибе и птице. У петак заповеди да земља да све животиње.

Стварање човека

Човека и жене не беше у свету. Бог узео кал од земље и сазда човека као ми што смо, те духну и дарова му душу бесмртну. И као што ми људи узимамо брашно и воду, па их умесимо и направимо хлеб, тако учини и Бог. Да размислимо о томе шта су тело и душа. Тело је прах и сутра ће га изјести црви, а душино је да се свагда радује у рају, ако чини добро, или да гори у паклу, ако чини зло. Ово тело што видите, браћо моја, хаљина је душе. Душа је човек, душа је оно што гледа, чује, говори, хода, што учи науке, даје живот

телу и не даје му да се усмрди. А када душа изађе, тело се усмрди и прекрије црвима. Тело има очи, али не види. Има уши, али не чује. Тако је и са осталим чулима тела. Сва делају зарад душе.

–Оплакујете ли мртваца? – Оплакујемо. – Сигурно болујете за њим. Колико га дана чувате? – Два, три сата. – Толику ли љубав имате према несрећнику? Од данас немојте да га сахрањујете, него га чувајте двадесет четири сата. Па да се окупите сви, и мали и велики, и да мислите на њега, јер од смрти нема бољег учитеља. И немојте оплакивати мртве, јер шкодите и себи и њима. А ви, жене, које носите прљаве повезаче, да их баците.

Када је створио човека, узео Бог сведобри једно ребро од њега и начини жену, те му је даде за друга. Бог жену учини равном мужу, а не нижом од њега. А како ви овде држите своје жене? – За ниже. – Ако, браћо моја, хоћете да будете бољи од жена, треба да творите и дела боља него оне. А ако жене творе боља и оду у рај, а ми у преисподњу, која нам је корист? Ми смо мужеве, а чинимо горе. Гледам ту док путујем и поучавам: кажем слово женама о томе како треба да баце излишне наушнице и прстење и оне ме одмах послушаше. Само их гледам како хитају да се исповеде. Кажем слово и мужевима. Природно је за човека да му у педесетој излази брада, а ја овде видим и шездесетогодишњаке и осамдесетогодишњаке да се још брију. Није вас срам да се бријете? Да можда Бог није знао шта ради када вам је дао браду? И као што је недолично да се старица украшава и боји лице, тако је неумесно и старац да се брије. Шта је потребно жити када сазри и побели? Жетва. Тако и човек, када сазри и побели, шта наговештава? Смрт. Има ли икога овде ко би хтео да пусти браду? Нека устане да ми то каже, па да се зратимимо, да га благословим и ја, а да позовем и све Хришћане да му просте. – Ја, учитељу. – Добро, нека те Бог благослови. Молите Бога за мене грешнога, да се молим и ја за вас колико сам жив. Хоћете ли? – Хоћемо, Свети Божји. – Молим вас, Хришћани моји, да кажете свима који пуштају браду трипут: Бог да вам прости и помилује вас. Нека затражи и ваша благородност опроштај и да Бог да те да вас просветли и да као што сте пустили браду, пустите и

своје грехе. А ви, млади, да их поштујете. Нађе ли се неки тридесетогодишњак да је пустио браду, а да има неких од педесет или шездесет или сто да се брију, да ставите тога што је пустио браду да буде више од тога што се брије и у цркви и за трпезом. Не кажем вам опет да ће вас брада одвести у рај, него добра дела. Али нека су вам и хаљине смирене, и јело ваше и пиће ваше и целокупно опхођење ваше да је хришћанско, да дајете добар пример и другима.

Човек је, браћо, родио жену од свога ребра без жене и опет постао цео. Она је позајмила ребро од човека и задужила се за њега. Родило се као звезда небеских жена у свет, али се ниједна не нађе достојна да роди човека, да плати за ребро којим би задужена, до Владичице Богородице, која због своје чистоте би удостојена, те роди преслаткога Христа од Духа Светога, без мужа, као девица и опет остајући девица, па плати оно ребро.

Чујете ли, браћо, какве радосне тајне има наша Црква? Али оне су сакривене и ваља их открити. Зато сви треба да научите слова и да познате пут којим ходите. И ти, човече, не треба да поступаш са својом женом као са робињом, јер она је створење Божје као и ти. Једнако Се Бог распео тебе ради, колико и ради ње. Оцем зовеш Бога, Оцем Га зове и она. Имате једну веру, једно крштење. Није она Богу мања од тебе. Зато је Он и створи од средине човекове, да би муж био као глава, а жена тело. Зато је није направио од главе, да не би презирала мужа. Тако је исто није направио ни од ногу, да муж не би презирао њу.

Назва Бог човека Адам, а жену Ева. Начини он и рај на истоку, на месту пуном радости и весеља. За њих тамо не беше ни глади, ни жеђи, ни болести, ни жалости. Бог их украси са седам дарова Свесветога Духа и уведе у рај да се радују као ангели. И рече Бог Адаму и Еви: "Ето где сам вас учирио људима, сјајнијим од сунца. Увео сам вас у рај да се радуете свим добрима рајским. Али да бисте знали да вам је Творац и Саздаатељ Бог, дајем вам једну заповест. Само од једне смокве не једите плода. Знајте и то да ћете, ако преступите Моју заповест и једете, умрети." И тако их остави Бог у рају, где се радоваху као ангели. Зато их Бог украси и **стидом**, да их стид чува од свакога греха, а понајвише жену.

Зато, Хришћани моји и кћери Христа мога, колико можете покривајте се стидом и бићете као злато.

Пад човеков

И тако, браћо моја, гледајући добромрзац ђаво велику славу коју су Адам и Ева добили од Бога, позавиде им. И шта учини? Знајући, будући лукави дух, да се жена лакше да преварити него човек, смисли да ће, превари ли жену, кроз њу лако преварити и мужа. И уђе у змију, оде Еви и каза јој: "Шта вам рече Бог да радите овде у рају?" А Ева ће: "Бог нам рече да једемо од сваког добра рајског, а само од једне смокве да не једемо плодове, јер ћемо у дан у којем преступимо заповест умрети." Ђаво јој одврати и рече: "Нећете умрети, него ћете, будете ли јели, постати слични Богу, па вам је зато Он то забранио. Узми зато, једи ти прва, наведи и свога мужа да једе, па ћете постати богови." Жена узе и једе, наведе и свога човека, те једе и он. И како обоје окушаше, обнажише се од седам дарова Светога Духа и стекоше глупост и страх. Човек, браћо моја, који чува заповести Божје умудрује се и не боји се читавога света. Други, опет, који не чува заповести Божје, постаје неразуман, боји се и сопствене сенке, па макар био и цар којем је цео свет у власти. Пазите, жене моје Хришћанке, колико је могуће да чувате заповести Божје и да не чините вољу ђаволову. А деси ли се да као људи и згрешите, немојте наводити на зло и своје мужеве, како је то учинила Ева. Тако ни ви, људи, немојте слушати савете женске како то учини Адам.

Желећи да им опрости и остави их у рају, Бог се направи као да не зна и каза Адаму: "Адаме, где си? Како се не даш видети, где је слава коју имађаше пре, када беше као ангел? Сада постаде као лудо дете." Одговори Му Адам и каза: "Овде сам, Господе; него чух где долазиш, па се уплаших и сакрих." Каже му Бог: "Зашто се уплаши и сакри? Зар сам Ја страх? Да ниси јео од смокава од којих ти казах да не једеш?" А Адам Му гордо одговори: "Да, Господе, једох, али нисам ја крив. Жена коју ми даде превари ме и једох." А Бог ће Адаму: "Ја ти је дадох за друга, а не да те превари. Рекох ти Ја да не једеш, јер ћеш умрети. Требало

је да сачуваш Моју реч, а не женину. Него добро, јео си, преварио си се. Зашто ти је тешко рећи: 'Скривих, Боже мој, сагреших, Творче мој', па да ти опростим и оставим те у рају? А ти кривиш жену, Мене окривљујеш, јер Ја сам Тај Који је жену створио." Чујете ли, браћо, какво је зло осуђивање другога? Зато ако хоћемо да се спасимо, себе саме свагда да осуђујемо, а не да бацамо кривицу на другога.

Потом Сведобри Бог каза Еви: "Зашто си јела од смокава од којих ти рекох да не једеш?" И она гордо одговори и рече: "Да, Господе, једох, али нисам крива ја. Змија ме превари." Видевши Бог њихову гордост, изагна их из раја и прокле Адама да ради земљу и да у зноју лица свога једе хлеб свој и да неутешно плаче да би умилостивио Бога да га опет врати у рај. Зато, браћо моја, радујте се сви који зарађујете хлеб својим трудом, јер тај је хлеб благословен. А ако хоћеш, подај мало од тога хлеба и сиромашу. Тиме рај купујеш. Исто тако да плачете и тужите у црним сузама сви ви који живите од отимачине и неправде. Бог ће вас усмртити и послати у преисподњу. И како ми ви овде живите, Хришћани моји? Живите ли сви од свога труда, или од неправде? Ако сте Хришћани, да живите од свога труда. То је оно што Бог благосиља, а неправду проклиње.

Он прокле и жену да буде потчињена своме мужу и да рађа децу у мукама, са јауцима и сузама, да плаче неутешно да умилостиви Бога да је врати у рај. И сада јасно видите: када животиње рађају, немају болове као жена када рађа, јер немају ни клетву коју жена има. Господ прокле Адама и Еву и изагна их из раја, а они поживеше деветсто тридесет година и у црним сузама рађаху децу, а њихова деца рађаху своју децу и тако се испуни цели свет. Сви су људи од једнога оца и једне мајке и зато смо сви ми људи браћа. Једино нас вера раздваја.

Избављење човека

Умреше Адам и Ева, отидоше у преисподњу где гораху пет и по хиљада година због једнога греха. А шта ћемо да претрпимо ми, који их чинимо многе, а од свих први ја? Бог је милостив, али је и праведан. Његова је палица железна и

као што је васпитао Адама и Еву, тако васпитава и нас, ако не чинимо добро. Адам и Ева су преступили заповест Божју и беху изгнани из раја. А шта сада ми радимо, хришћани моји? Знајте да су пет и по хиљада година сви који су умирали одлазили у преисподњу. Господ се смиловао на људски род и дошао, поставши савршеним Човеком од Свесветога Духа и од пречисте крви Владичице наше Богородице и Свагдадеве Марије и тако нас узе из руку ђаволових. Сазнали сте и да се у недељни дан збила Благовест Богородичина. У недељни дан родио се и Христос и показао нам свету Веру, свето Крштење, Пречисте Тајне. Он би поруган, бијен и распет човештвом, али устаде у трећи дан, отиде у преисподњу и изведе Адама и Еву и свој род. Тада би радост на небу, у аду и у целој свету, а отров и двосекли мач Јеврејима и ђаволу. Затим се вазнесе на небеса и седе здесна Оцу да заједно царују у векове, да Им се клањају ангели. Знате и како данас, сутра очекујемо крај света. Разумни сте и мудри, схватите и сами своје добро и сада га чините.

Средства за спасење Рода

Шта вам се сада чини благословено да урадим? Имам две помисли. Једна ми каже: довољно је ово што си рекао Хришћанима, те устани рано ујутру и пођи и на друго место да поучиш. А друга вели: Не иди још, остани да им кажеш и остатак, па отиди касније. Шта ми ви кажете – да одем, или да останем? – Остани, Свети Божји. – Добро, дечице моја, остаћу. Али је ли добро да неки човек ради виноград или да напаса овце, а да не једе од њиховога плода? Није ли зато и сада где се помучих да дођем овамо добро да и ви мени пружите малу утеху као плату? А какву ја то плату хоћу? Зар новац? Па шта бих ја са њим? Ја, благодаћу Божјом, нити кесе имам, нити дома, нити друге расе, а и клупа на којој сам ваша је и икона је мога гроба. А гроб има власт да поучи и царева и патријархе, архијереје, јереје, људе и жене, младе и старе и сав свет. Зар не бих, да путујем новца ради, био луд? И шта је онда моја плата? Да седнете по петорица или десеторица и да побеседите о овим божанским речима, да их сложите у срца своја, како би вам оне испросила живот

вечни. Нису, браћо моја, речи што вам казах моје, него Светога Духа и из Светога Писма. То што вам рекох је као да сами Бог сиђе са небеса да вам каже. И ако то будете имали на уму, ни ја свој труд нећу ни у шта рачунати. А ако не, отићи ћу жалостан и у сузама.

Хришћанске школе

Имате ли ви овде у селу школу, да вам деца уче да читају? – Немамо, Свече Божји. – Да се онда сви окупите и да подигнете једну добру школу, на нађете и људе да управљају њом и да доведу учитеља да сву децу научи словима, и богаташку и сиромашку децу. Ми у школи можемо да научимо шта је Бог, шта Света Тројица, шта ангели, демони, рај, пакао, врлина и зло, шта душа и тело. Без школе ходимо по мраку. Да нисам и ја сам био у школи, где бих научио све ово чиме вас поучавам?

Сажетак поуке

Ја сам читао и о свештеницима и о нечастивима, о јеретичима и о безбожницима. Дубине мудрости сам испитао. Све су вере лажне и то сам уистину схватио, а једино је вера православних Хришћана добра и света, вера и крштење у име Оца и Сина и Светога Духа. И то вам сад на концу кажем: радујте се што сте православни Хришћани и плачите због нечастивих и јеретика који ходе по тами. А ми шта смо, Хришћани моји, јесмо ли праведни или грешни? Ако ли смо праведни, срећни смо и триблажени. А ако смо грешни, сада је тренутак да се покајемо и оканемо зла, а чинимо добро, јер преисподња нас стрпљиво чека. Не да се кајемо сутра или прекосутра, јер не знамо шта нам се до сутра може догодити. Пазите зато, браћо моја, да се не гордите, да не убијате, чините прељубе, да се не кунете, лажете и клевете, да не издајете, да не украшавате тело, јер ће га ионако појести црви, него да украшавате душу која је драгоценија од целога света. Молите се, постите, удељујте милостињу, имајте смрт увек пред собом и мисао када ћете отићи из овога

лажљивог света и преселити се у вечни. Чујте ме, браћо моја: као што неки властелин има десет слугу и један му погрешити, па га он отера, тако је и Господу пао први чин ангела и Он заповеди те наста овај свет, а у њему створи нас људе и уведе на ангеоско место. Ми, Хришћани моји, овде отацбине немамо. Зато нас је Бог и створио усправљене главе и сместио нам разум у горњи део, да бисмо свагда мислили на Небеско Царство, истинито отачаство наше. Зато се усуђујем и молим преслаткога Исуса Христа да са небеса пошаље Своју благодат и благослов и на ову земљу и на све Хришћане, људе и жене, младе и старе и на дела руку њихових. А нека вам се пре свега смилостиви и опрости сагрешења ваша и грехе и удостоји вас да и овде, у овом сујетном животу, проживите добро и у миру, а и да после смрти уђете у рај, наше истинско отачаство, да се у њему свагда радујемо, клањајући се Светој Тројици и славећи Је у векове векова. Амин.

Молим вас, браћо моја, да и мени грешноме трипут кажете: "Простите ми и Бог да прости", а опростите и сами једни другима.

ПОУКА ДРУГА

Прича о сејачу

"Гле, изађе сејач да сеје семе своје. И док сејаше, једно паде крај њиша и би згажено и њишице небеске га њозобаше; а друго паде на камен и изникавши, кад обасја сунце, немаше влаге и осуши се; а једно паде међу трње и оно га угуши; а једно паде на земљу добру и изникавши једно роди њо тридесет, једно њо шездесет, а једно њо сто. То њоворећи, каза: који има уши да слуша, нека слуша." Ово пише свети Апостол и Евангелист Матеј у светом и свештеном Еванђељу: беше један земљоделац, који изађе из свога дома, узео семе и пође да га засеје у своје њиве. И тамо где сејаше једно семе паде на пут, друго на камен, треће у трње, а четврто на добру земљу. Оно семе што је пало на пут не никну, јер је земља била тврда и угажена, а дођоше и птице и поједоше га, те пут оста бесплодан. Друго семе паде на камен, где је имало мало земље, па никну, али чим изађе сунце, немајући корења, осуши се, па и то семе оста јалово. Треће паде међу трње, никну и оно, али изиђе трње и угуши и њега. Оно семе које паде на добру земљу донесе плода – ако би засејана једна ока, донесе их сто. Друго паде на гору земљу и донесе шездесет, треће на још лошију и донесе тридесет.

Тумачење приче

Рекао бих да сте разумели ову причу. Али да бисте је разумели још боље, ја ћу вам још нешто рећи, а ви пазите како слушате речи свештенога Еванђеља. Господ наш Исус Христос и Бог има многа и различита имена. Зове се Бог, Син Божји, Син Човечији, Премудрост, Живот, Васкресење и Земљоделац. Господ је, тако, изашао из Свога дома, односно из Очевога крила, домостројем Оваплоћења. Сиђе Син и Слово Божје и оваплоти се у утроби Владичице наше Богородице и Свагдаеве Марије, као савршени Бог и савршени Човек. Сав у утроби Богородичиној и сав свугдепри-

сутан. И као што неки човек може да буде умом у граду, а да је сам у својој дому, а опет је и сав ум његов у његовој глави, ако, дакле, човек који је саздање Божје има тај дар, зар да Бог не може да буде сав и на небесима и свугде друго? Тако изађе, браћо, Господ из Свога дома и узео семе да сеје своје њиве, срца људска. Шта је семе? Свето Еванђеље, вера и крштење у име Оца, Сина и Светога Духа и љубав према Богу и својој браћи. А шта је пут? То је горди човек, који има отврдло и од животних брига угажено срце; он слуша реч, али она не улази у његово срце, па долазе бесови и отимају реч Божју и он остаје без плода, односно без душевне користи. Камен је срце онога који слуша реч Божју и прима је са радошћу, али има мало страха од Христа, па како дође искушење, он га се одриче и полази са ђаволом. Трње је онај који слуша реч Божју, али му затим дођу зле страсти и угуше га, те и он остане бесплодан. Добра земља је савршени човек, онај који је донео сто, средњи је који је донео шездесет, а последњи тридесет.

Али нисте схватили сакривени смисао приче, ваља нам за све дати по неки пример.

Примери за разумевање приче

Манасија, цар јеврејски

У древна времена беше један цар јеврејски по имену Манасија, који је народ тиштио многим мукама. Пророци и учитељи га саветоваху да влада народом са благошћу, али он не слушаше реч Божју и не покаја се. И шта учини Бог, гледајући његову злу ћуд? Он подиже једнога цара са исток, који зарати са њим и пороби га, те га баци у казан. А шта уради Манасија у казану? Сети се својих сагрешења, па заплака и помоли се Богу да га ослободи и више неће грешити. Видевши његову добру намеру, Бог је чуо његово покајање, примио његове сузе и послао му ангела да га ослободи од опасности. Манасија је касније продао своје ствари и дао их у милостињу, а сам је отишао да се подвизава целог живота у посту, бдењу, молитвама, те тако отиде у рај да се у векове радује. Ако, браћо, има некога међу вама да је

тврдог срдан као Манасија, нека се опомене својих сагрешења и нека заплаче и нека је уверен да Господ прима његово покајање као и Манасијино.

Апостол Петар

Да кажемо нешто и о камену. Много примера имамо, али даћемо тек један – апостола Петра. У Велики Четвртак навече Господ, знајући као срцезналац све што има да се збуди, па и срце јеврејско и Јудино, седе и поучи свете Апостоле, откривши им смисао много чега. Између осталог, каза им и ово слово: "Знајте да ће Ме један од вас продати Јеврејима за тридесет дуката, а Јевреји ће Ме исмејати, извређати, избити и распети. Али ви не тугујте, јер Ја желим да будем разапет, да бих разапео грех и ђавола и дао Свој живот људима, а у трећи дан устаћу и обрадовати и вас и небо и земљу, а наједити ад, Јевреје и ђавола. Знајте и то, ученици Моји, да ћете Ме тада оставити сви и отићи." А Петар Му одговори, те каза: "Господе, нека Те се сви и одрекну, Ја Те се никада не одричем." Господ му рече: "Не хвали се, Петре." – "Не, Господе, ја сам готов да пролијем и крв своју зарад Твоје љубави." Рече му Господ: "Добро, Петре, време ће показати." А Петар каза: "Не, Господе, далеко било да Те се икада одрекнем." Господ ће на то: "Ти, који кажеш да Ме љубиш, вечерас ћеш Ме се одрећи. Пре него што се петао двапут огласи, трипут ћеш Ме се одрећи." Јер боље је Господ знао срце Петрово, него он сам. Опет каже Петар: "Не, Господе. Нека Те се сви и одрекну, ја Те се не одричем." Вели му Господ: "Када сунце огреје жито, а оно се не осуши, види се како се укоренило." Тако је и са Хришћанином: када му дође искушење и не одрекне ли се Христа, тада је истински Хришћанин.

Дође час и Господ се својевољно предаде Жидовима. Апостоли одмах отидоше, како Господ и каза. Јевреји одведоше Христа у палату Анину и Кајафину и почеше да Га испитују одакле је. Петар отиде и стајаше далеко да види страдања нашега Христа. Долази један Јеврејин и каже Петру: "И ти си са Христом?" Петар одговори: "Не, не познајем Га." Чујете ли, браћо моја, шта Петар учини? Одрече се

Христа и подвласти се ђаволу. Прво је стајао да види шта раде Христу, а онда је гледао како да побегне. Долази и други и каже Петру: "И ти си са Христом?" Опет ће Петар: "Не знам шта ми говориш." Како је пришао капији да оде, хвата га још један Јеврејин и пита га: "И ти си Његов ученик?" Петар одговара: "Проклет био ако знам тог човека." Чујете ли, браћо, како Га се он, који је говорио да ће пролити и крв из љубави према Њему, сада одриче? И како је трећи пут прозборио – о, чуда! – огласи се петао, како Господ и каза. Чувши петла, Петар се сети речи Господњих и изађе напоље, па се горко заплака, и целога свог живота, кад год би чуо петла, плакао је опомињући се одрицања.

Господ би распет, васкрсну у трећи дан, јави се мирносицама и рече им: "Идите и реците Апостолима и Петру да васкрсних и да их чекам у Галилеји." Зашто је издвојио Петра? Да би овај знао да му је Господ примио покајање и опростио му. Апостоли отидоше Христу и примише благодат Свесветога Духа. Отиде и Петар, али стајаше покуњен. Господ га упита: "Петре, љубиш ли Ме?" И упита га то три пута, као исправљење трију одрицања, те га тако врати у његово прво достојанство.

Петар затим отиде на запад и исток и хиљаде људи охристови, а затим га ухвати један римски цар и заповеди му да се одрекне Христа и поклони се идолима. А Петар му каза: "Ја Га се не одричем." Тада га овај разапе са главом окренутом надоле, те Петар предаде своју свету душу у руке Христа нашега и отиде у рај.

Преподобна Марија Египћанка

А сада да кажемо нешто и о трњу. Преподобна Марија је као девојчица од дванаест година пала у руке ђаволове. Дан и нећ живела је у греху. Али милостиви Бог је просвети да побегне од света и оде у пустињу. Тамо се подвизавала четрдесет година, очистила се и постала као ангео. Желећи да јој да поклоја, Господ јој посла једног светог подвижника, по имену Зоџима, да је исповеди и да јој да се причести Пречистим Тајнама. Она затим предаде своју свету душу и отиде у рај да се радује са ангелима. Ако неко од вас хоће да

буде као преподобна Марија, нека овога часа заплаче и покаје се, сада док још има времена, и нека не сумња да ће се спасити као и преподобна Марија.

Света Параскева

А сада да кажемо реч и о доброј земљи. Света Параскева била је дванаестогодишња девојчица и кћи од племенитог рода. Оставши сироче, поделила је сву своју имовину сиротињи и тиме купила рај. Лице је улепшавала сузама, сећајући се својих грехова. Као наушницама, служила се ушима отвореним за слушање Светога Писма, као огрлицом постовима који су јој украсили врат тако да је сијала попут сунца. Прстење су јој били жуљеви од метанија, а златни појас девственост коју је сачувала у целога живота. Као халину, носила је стид, а као покривало страх Божји. Тако се Света украшавала. А ако има и овде неке девојчице која би да се улепша, нека помисли на оно шта је радила Света, па нека и она тако чини, ако хоће да се спасе. Тако је, браћо, света Параскева научила и слова и постала премудром, а због њене чистоте Бог ју је удостојио да чини и чуда. Лечила је следе и глухе. Васкрсавала је мртве. Двојица Јевреја, чеда ђаволова, гледајући Свету да чудотвори, позавидеше јој и оклеветаше је цару Антонину као Хришћанку. Позва је, дакле, цар себи и каза јој да се одрекне Христа и поклони боговима, па ће је начинити царицом. А Света му одговори: "Ја нисам безумна као ти, да се одрекнем свога Христа и подвластим се ђаволу; радије ћу оставити свој живот и отићи у смрт. Камо среће да и ти оставиш таму и дођеш на светлост". Чујете ли, браћо, са каквом смелошћу девојчица говори пред једним царем? Ко у срцу има Христа, не боји се целога света. А ако и ми хоћемо да се не бојимо ни људи ни демона, имајмо Бога у својим срцима. Цар рече Светој: "Дадјем ти три дана. Ако ме не послушаш, узеху ти живот". А Света му каза: "Царе, то што хоћеш да урадиш за три дана уради сада, јер ја се свога Христа не одричем". Цар тада заповеди да распале велику ломачу и да на њу ставе велики казан пун катрана и сумпора да добро прокључа. Света се

обрадова гледајући казан, јер је хтела да пође из овога лажљивог света и уђе у онај истинити и вековити. Цар наложи да Свету ставе у казан да изгори. Она се осени крсним знаком и уђе унутра. Цар почека два-три сата и видевши да Света не изгара, упита је: "Параскево, зашто не гориш?" Света му одговори: "Јер ме Христос ороси." Цар јој рече: "Прсни и мене да и ја видим пече ли." Света захвати обема рукама и баци му лице и одмах – о, чуда! – цар ослепе и одра му се кожа са лица. Он повика: "Велик је Бог хришћански и у Њега и ја верујем. Хајде напоље да ме крстиш." Света изађе и крсти цара са свима његовим. Њој је касније други цар одрубиса главу, а она отиде у рај да се у векове радује. Ова светиљка је, по речи Господњој, донела стотину.

Свети брачници (Андроник и Атанасија)

Рецимо и о ономе који је донео шездесет. Деветога октобра наша Црква слави светога Андроника са супругом му Атанасијом. Њих је Бог даровао двама синовима и у један дан умреше обојица. Док је Атанасија плакала за својим чедима, дође ангел Господњи и рече јој: "Атанасија, зашто плачеш? Твоја се деца радују у рају, а ти ћеш им се радовати о Другом Доласку, немој туговати." И тако је утеши. Тада Атанасија каза Андронику: "Господару, хиљаде људи и жена сачували су девичанство у целом животу. Ми смо се венчали и уживали у телесном. Хоћемо ли да постанемо калуђери, па да обделавамо и душу, да одемо и у рај?" А благословени Андроник јој одговори: "Нека буде, сестро моја, воља Божја." И од тога часа њих су двоје живели као брат и сестра. Поделили су своје имање, обоје отишли у манастир, замонашили се, проживели у постовима и лишавањима и отишли у рај. Они су донели по шездесет, јер разуме се да су испод Свете Параскеве. А ако ко и од вас жели да донесе шездесет, него се подвигне као свети Андроник и света Атанасија и биће спасен.

Многодетни Јован

Ако не можете да донесете ни шездесет, угледајте се на онога који је донео тридесет. На истоку беше један свештеник по имену Јован, који беше жењен. Он и жена му имали су двадесеторо деце. Једнога дана дође у свештеникову кућу Владика, гледа децу и пита чија су. "Моја", одговори свештеник, "Бог ми их даде." Владика га упита: "Колико си година ожењен?" "Осамнаест", каже свештеник. На то му рече Владика: "За осамнаест година имаш двадесеторо деце? Тебе треба рашчинити." Свештеник му одговори: "Исповедићу ти се, мој Владико, па ако нађеш да је благословено што каза, него буде како Бог заповеда." Поче свештеник, па вели: "Ја сам, Владико, научио грчка слова, са осамнаест година постао сам чтец, са двадесет и пет ђакон, са тридесет јереј, а да нисам дао ни један једини дукат за то. Оженио сам се по Божјим законима. Прво смо се моја попадија и ја исповедили, отишли смо у цркву и венчали се, затим смо се причестили Пречистим Тајнама и после три дана се спојили. А када је зачела, раздвојили смо се док није родила. Када прође четрдесет дана, опет смо се спојили и опет раздвојили и тако добисмо двадесеторо деце, Високопреосвећени." Владика му рече: "Да ти је просто и благословен био. И да их добијеш и педесеторо и сто." Тако је благословени Јован своју децу научио словима, васпитао их добрим саветима, па и овде проживе добро, а отиде и у рај. Он је тај који је донео тридесет. Хоћеш ли и ти, брате, да донесеш тридесет? Угледај се на попа Јована док имаш времена.

То је тумачење приче. Пут су Јевреји који су за пакао. Камен су нечастиви. А добра земља су благочастиви и православни Хришћани, који се спасавају. Али како се спасавају? Свако оним што је учинио. Ако је то добро, одлази у рај, ако ли је зло, у присподњу.

ПОУКА ТРЕЋА

Испитујте Писма

Испитујте Писма, јер у њима ћете наћи живот вечни. Наш Господ Исус Христос, браћо моја, преслатки Владика и творац ангела и све умне и чулне твари, поведен милошћу и великом благошћу и љубављу према нашем роду, даровао нас је и дарује нас свакога дана и Њега прослављамо. Ево где прочитасмо Свето Еванђеље, миросасмо се да нам Господ помогне, па нека нам се и смилује заступништвом Владичице наше Богородице и Свагадеве Марије и свих Светих, опрости нам грехе и удостоји нас Царства Небеског, да се у њему радујемо и прослављамо Свету Тројицу. У старини, Хришћани моји, људи су били чисти и разговарали су са Богом, а касније су пали у грех и нису више били достојни да са Богом говоре. Свети Дух је испрва просветлио свете Пророке који нам написаše Свето Писмо, а затим и свете Апостоле и свете Оце који нам протумачише књиге наше Цркве, како бисмо знали куда ходимо.

Примери врлине из Писама

1. Мојсеј

У оно време живео је човек по имену Мојсеј. Он је одмалена имао два дара у своме срцу: љубав према Богу и љубав према својој браћи. Тако и ми, благочастиви хришћани, треба да имамо те две љубави, јер то је заповест Господња: *Ово је заповест Моја да љубиш једни друге како Ја узљубих вас.* Чујете ли, браћо, шта Христос каже? Као Ја што бејаш покаран, бијен, као што огладнех, ожеднех, бејаш распет и пролих Своју крв љубави ваше ради да бих вас избавио из руку ђаволових, тако и ви треба да љубите Бога и своју браћу и, буде ли потребно, да пролијете и крв из љубави према Богу и брату своме. Савршена љубав је да продаш све што имаш и да то даш као милостињу, а да се сам продаш у роба

и опет све што добијеш да даш за милостињу. На истоку беше један владика коме су из епархије узели стотину људи у робове, а он продаде све што је имао и откупио их. Али син једне удовице остао је заробљен. И шта је владика урадио? Обријао се и отишао да умоли господара који је држао дете да ово ослободи, а да њега самог задржи, како и би. Он је живео у великом одрицању, док га због његовог трпљења Бог није удостојио да чини чуда. Касније га је господар ослободио и он је поново постао архијереј. Такву љубав Бог жели да и ми имамо. Има ли некога међу вама са таквом љубављу? Не! Не продај се ти сам, продај само своје ствари и пружи милостињу. Не можеш то да урадиш? Дај пола, дај трећину или четвртину. Ни то не можеш? Не узимај хлеб свому брату, не гони га, не клевети. Како ћемо се спасити, браћо моја? Једно нас се чини тешко, друго горко. Бог је милостив, да! али је и праведан, Он има и железну палицу. Зато ако хоћемо да се спасимо, треба да имамо љубав према Богу и према својој браћи.

Мојсеј је постио четрдесет дана и ноћи и постао као ангел. Тако и ми треба да постимо средом, јер у тај је дан продат наш Христос, и петком, јер тада је распет. И као што је Мојсеј научио слова, тако и ми треба да учимо, да бисмо знали Закон Божји. И ако ви, родитељи, нисте слова научили, ваша деца треба да их науче. Зар не видите како је поди-вљао наш Род од неукости и како постадосмо као звери? Зато вас светујем да идете у школу да бисте могли да разумете Свето Еванђеље и остале књиге.

Гледајући добар наум Мојсејев, сведобри Бог га је удостојио да постане и цар Јевреја, којима владаше четрдесет година. Удостојио га је да постане и пророк. А шта значи бити пророк? Знати прошло и будуће. Тако и када ми творимо добра дела, браћо, Господ удостојава и нас и даје нам све што Му заискамо. А ако чинимо зло и немамо љубав, него мржњу, ми удела немамо са Богом, него са ђаволом у преисподњој, где су мукe вечите.

2. Ноје

У старо време, браћо моја, добромрзац ђаво пустио је свако зло и навео људе да се горде, да завиде, блудниче, прељубочинствују, да чине ствари које нису чиниле ни бесловесне животиње и, што је горе од свега, да се поклањају као Богу час сунцу, час месецу и мору. Желећи да потопа свет, Бог заповеди Ноју да начини једну лађу на земљи и да, када га људи буду питали зашто то ради, одговори им да ће Бог уништити свет, а ако му се буду подсмевали да не мари. Започе Ноје да прави лађу. Питаху га људи: "Зашто градиш лађу?" Ноје им одговараше: "Зато што ће Бог уништити свет." Они му говораху да је луд. Шта би било Богу да уништи свет? Али Ноје је само радио свој посао и за сто година завршио је лађу. У то време нађоше се осморо добрих људи: Ноје, његова жена, њихово троје деце и три снахе. Желећи да избави ово осморо, Бог заповеди Ноју да опточи смолом лађу, да унутра не уђе киша, и да уведе све животиње од мушкога и женског рода, чисте и нечисте. И када уђоше унутра и он и жена му, синови и снахе, Он добро затвори лађу. Напосљу су људи јели, пили, бавили се својим пословима и ђавољим работама. Тада Бог отвори уставе небеске и на земљу се изли киша као река. Људи повикаше: "Ноје, отвори нам да уђемо у лађу!" А Ноје им говораше: "Где сте били сто година колико сам вам говорио да ће Бог уништити свет? Шта да вам сада радим? У аду нема покајања!" Тада се потопа земља и вода покри све горе, подавише се сви људи осим Ноја и његове породице. А од њих се поново све напуни, као што и Христос каже у Светом Еванђељу: *Као дани Нојеви, њако је и долазак Сина Човечијеџ*, односно: као што у време Нојево људи нису веровали, него су му се подсмевали док изненада није дошао гнев Божји, потоп, тако и сада, Хришћани моји, о Другом Доласку Господњем људи неће веровати. Речи које вам говорим нису моје сопствене, него Светога Духа и ко хоће нека верује. Ја сам своје урадио. Имао сам и ја једну заблуду. Када сам био млад, говорио сам: могу сада и да грешим, а када остарим чинићу добро и спасићу се. Сада сам остарио, а греси су ухватили корена и ја никакво добро да чиним не могу. Зато припазите и

ви док имате времена да вам се слично не догоди и чините добро да бисте се спасили.

Ропство Рода

Тристо година после Васкрсења нашега Христа, Бог је послао Светога Константина да утврди хришћанско царство. Тако су Хришћани 1150 година имали царство, док се Бог не удаљи од Хришћана и не доведе Турчина и даде му наше благо, које овај држи већ 320 година. А зашто је Бог довео Турчина, а не неки други народ? Зарад нашега добра, јер други народи би нам нашкодили у вери, а ако Турчину даш дукат, можеш да радиш шта хоћеш.

Златно правило

Желећи да нас сачува од осуђивања, Господ нам даде једно правило које ваља да држимо како бисмо се спасили. Шта је то? "Оно што ти мрзиш, другоме не чини." То значи: оно што нећеш да ти чини други, немој ни ти њему. Као што ниси хтео да те оробе, да те оклевећу, да те увреде други, немој ни ти да крадеш и не завиди другима.

Знак Крста

Сада вас саветујем, и мале и велике, да начините по једну бројаницу и да је држите левом руком, а да се десном осењујете крсним знаком и говорите: "Господе Исусе Христе, Сине и Слово Бога живога, Богородицом и свима светима помилуј ме грешног и недостојног слугу Својега." Сведобри Бог нам је даровао Часни Крст да њиме благосиљамо, као и Пречисте Тајне. Крст нам је дао да њиме отварамо рај и да одгонимо бесове. Али треба да нам је рука чиста од греха и онда ће се демон спалити и побећи. Зато, браћо моја, било да једете или пијете или радите, немојте да сте без ових речи и без Крста. И добро је и свето да се увек молите у свитање, увече и у поноћ.

Чујте, браћо, како треба да се осењујемо крсним знаком и шта то значи. Прво: као што и ангели прослављају Свету Тројицу, тако и ти треба да спојиш три прста десне руке и, пошто не можеш да се успнеш на небо да се поклониш, стављаш руку на чело (јер глава означава небо) и кажеш: "Као што ангели прослављају Свету Тројицу на небу, тако и ја, као слуга, поклањам се Светој Тројици." И као што су прста три и одвојени и заједно, тако је и Света Тројица три личности, али један Бог. Спуштајући руку на стомак, говори: "Поклањам Ти се и обожавам Те, Господе мој, јер си снишао и оваплотио се у утроби Богородичиној грехова наших ради." Стављаш руку опет на десно раме и кажеш: "Молим те, Боже мој, да ми опростиш и да ме ставиш здесна Себи са праведнима." Стављајући га на лево раме, говори: "Молим Те, Господе мој, не стави ме слева међу грешнике". А затим, клањајући до земље, реци: "Славим те, Боже мој, поклањам Ти се и обожавам Те, јер како Ти беше положен у гроб, бићу и ја". И када се усправиш, тиме пројављујеш васкрсење и кажеш: "Славим Те и поклањам Ти се, Господе мој, јер Ти уста из мртвих да би нам даровао живот вечни." То значи Крст!

Сила Крста

Да дамо и један пример, како бисте видели силу Крста. Беше у Египту један нечастиви цар. Имао је и једнога Јеврејина за везира, који је касније постао Турчин. У Александрији је живео патријарх по имену Јоаким, човек свет и мудар. Чувши да је патријарх свет човек, цар га чак веома заволе. Каже Јеврејин цару: "Нешто много љубави имаш према патријарху". Цар му одговори: "Патријарх је добар човек." А Јеврејин ће: "Позови, царе, патријарха да дође да се разговоримо, па ћеш да видиш како ће остати неоправдан." Позва цар патријарха да дође. Каже овоме Јеврејин: "Ја бих, патријарше, да поразговарамо мало о вери." – "Како желиш. Спреман сам да вере своје ради пролијем и крв своју." И поче патријарх да се спори са Јеврејином и стално га побеђиваше. Каже Јеврејин патријарху: "Зашто да се спо-

римо? Чујем да Христос каже у Еванђељу да ко има вере колико горушично зрно, помера и планине са једног места на друго". – "Истина је", рече му патријарх. А Јеврејин ће: "Дакле? Ако си достојан, заповеди и ти да се то догоди и онда ћу веровати." Патријарх тада затражи три дана времена и рече цару: "Спреман сам за оно што рекосмо." Беше тамо једна гора удаљена три сата хода. И Јеврејин рече патријарху да помери ту гору. Тада патријарх окади гору и осени је трипут крсним знаком, изговарајући име Господа нашега Исуса Христа. А затим каза: "Заповедам ти, горо, да се подигнеш и дођеш у Египат." И гле чуда! Гора се сместа подиже, раздели се натроје, по образу Свете Тројице, покрену се и пође. Цар повика: "Патријарше, помози нам, погибосмо!" И како се патријарх помолио, гора се зауставила шест миља далеко од града. Али Јеврејин не поверова, него рече цару: "Христос још нешто каже – ко има вере, ако попије и смртни отров неће умрети. Реци зато патријарху да му дам отров да попије и ако не умре, повероваћемо и ми. Знај и ово, царе, да Хришћани имају крст и осењујући се њиме све могу, па и да горко учине слатким." Направи тако Јеврејин отров толико јак, да би убио патријарха чим му се дотакне уста. Однесе га цару и каза: "Заповеди патријарху да га попије, а да се не осени крсним знаком". Позва цар патријарха и наложи му да попије отров како му је Јеврејин рекао. "Добро", каже патријарх, "дао си ми, царе, ову чашу, али ми ниси рекао откуда да је испијем", па подигавши десну руку да чашу крстообразно благослови, упита са које стране да је испије, да ли са ове или оне, те је тако закрсти. Али овај то не примети. Каза му Јеврејин: "Пиј како хоћеш." И попивши, патријарх оста здрав и рече тада цару: "Ја попих сав отров, а Јеврејин нека испере чашу са мало воде и нека то попије. И ако му се ништа не догоди, повероваћемо и ми у његову веру." Јеврејин не хтеде да пије, али га цар нагна и – о, чуда! – сместа му позли и умре. Видите ли, браћо? Ко верује у нашега Христа и чист је, никакво му се зло не може догодити.

Крстити се чистим рукама

Хоћете ли још да слушате о Крсту и о томе како не дејствује ако је рука укаљана гресима? Био је један човек, чтец по имену Јулијан, који је учио писма са Василијем Великим и хтео да постане цар. Тако је отишао једном магу Јеврејину и рекао му: "Јеси ли тако добар да ме учиниш царем, а ја ћу тебе везиром?" Маг му каза: "Одрекни се Христа и учинићу те царем." Јулијан му рече: "Одричем Га се." Направи тада маг један запис и каза: "Узми овај папир и иди на неки грчки гроб, баци га на њега и доћи ће демони. И што год ти ураде, немој се уплашити и немој се осењивати крсним знаком, јер ће отићи." Оде Јулијан на гроб и како баци папир, појавише се демони. Он се уплаши и како се прекрсти, демони побегоше. Отиде одмах магу и каза шта се догодило. А маг му рече: "Иди закољи неко дете и донеси ми његово срце." Он отиде, закла дете и донесе му срце. Маг поново позва демоне, а овај се поново у страху прекрсти, али демони се не уплашише, јер он сад већ беше укаљан убиством. Тако је он испунио своју жељу и зацарио се на две године, а онда је отишао у преисподњу да у њој вечно гори. А и ми, уколико хоћемо да демон оде, морамо бити чисти од греха.

Роду су потребни достојни свештеници

Хтео бих, Хришћани моји, свагда да сам са вама и да вам стално беседим, али како када има хиљаду места која нису чула слово Божје и чекају ме? Молим вас зато, свети јереји, и саветујем да се постарате за мирјане како да се спасу и они, и ви са њима. Тако и ви, мирјани, да поштујете своје свештенике и деси ли се да се пред вама нађу јереј и цар, јереју да дате првенство. А и нађу ли се свештеник и ангел, опет свештенику да дате првенство, јер свештеник је изнад ангела. Свештеник који жели своје добро нека чита Закон и нека схвати која му је дужност. О светим јерејима немам вам ништа рећи. Моја је дужност када сретнем јереја да му се поклоним и целивам му руке и да га замолим да умоли Бога за моје грехе. Јер сав свет да призове Бога, не

може да саврши Пречисте Тајне, а један свештеник, па макар и грешан, благодаћу Светога Духа може да их саврши.

Ко жели да постане свештеник, треба да је чист као ангел, да је писмен и да тумачи Свето Јеванђеље. И када напуни тридесет година и позову га мирјани и Владика, да постане јереј, али да не даје за то новца. Треба да живи близу цркве и у које год га време свет позове, да може да га нађе. Он треба да гледа ко је у свађи са својом женом, који брат са братом, који сусед са суседом, да их врати у љубав и да се жртвује за своје стадо. И када служи и заврши Еванђеље, треба да тумачи Хришћанима шта је то што Христос саветује да се чини. Треба да зна и да ресе на епитрахилу означавају душе хришћанске и ако се и једна душа изгуби, он је тај који ће дати реч у Дан Суда. И да зна да фелон који носи и који нема рукаве означава да свештеник не треба да руке своје ставља у светске ствари, него да му је ум свагда на небу. А када слаже фелон, па га рашири као два крила, нека зна да то значи да ће, ако чини добро, као ангел полетети у рај. А ако је недостојан, неписмен, оскврњен гресима и даје новац⁶ и тражи посреднике да га учине свештеником, он тиме купује преисподњу. Када чита Еванђеље, па лаже – јао томе свештенику.

Страшно пророчанство

У старо време људи су, када су хтели да Господ казни некога човека, проклињали га говорећи нека да Бог да га постави са свештеницима из 18. века. Зато, браћо моја, тешко је данас патријарсима, архијерејима, јерејима и осталим да се спасу. Због тога вам саветујем, свети јереји, да се покајете док имате времена, да бисте се спасили.

Друштвене дужности

А и ви, сеоске старешине, ако хоћете да се спасете, треба да љубите све Хришћане као своју децу, да их задужујте

⁶ Тј. чини симонију.

колико могу да поднесу и да не гледате на лица. Тако и ви, нижи, да поштујете старије од себе. Мужеви, да љубите своје жене, а ако ти је жена зла а ти је трпиш и саветујеш, имаш плату од Бога. Тако и ви, жене, љубите мужеве и потчињавајте им се, јер трпљењем и послушањем у добру имате плату за своје душе. Ако вам човек и има неку ману, превиђајте је, јер муж има више брига од жене. Љубите, зато, једно друго. И ви, децо, поштујте и чествујте своје родитеље, јер ко не поштује и не слуша родитеље у добру, одлази у преисподњу.

Љубав према Богу да је изнад свега

Авраамов пример

Да се нису родитељи твоји одрекли Христа, па сада и тебе наводе да Га се одрекнеш и ти? Онда немој да их послушаш и имаш плату од Бога, као што се збило и са Авраамом, када га посла отац његов Тара, идолопоклоник, да донесе овцу да је жртвује идолима. А Авраам на путу помисли: "Да ли је могуће да овај свет, који се стално мења, нема господара? И зашто да се отац мој клања идолима, глухим и неосетљивим, а да се не клања Истинитоме Богу Који је створио небо, земљу и остало?" И у тај час зачу глас са небеса: "Добро мислиш, иди у обећану земљу и остани тамо док ти не кажем шта да чиниш, јер ако се вратиш своје оцу да му кажеш шта ти је на уму, усрртиће те. Зато хитај." Тако отиде Авраам и Бог га учини пребогатим као цара. И благослови Бог семе његово и постадоше као звезде небеске. Имао је он и триста и осамнаест слугу, које је држао као браћу. Видите ли, браћо, како онога који има ум у Богу Господ удостојава да и овде добро прође, а да оде и у рај? И када ваша деца хоће да постану калуђери, не спречавајте их, јер су добрим путем пошли. Него када их видите на лошем путу, тада их спречавајте.

Благочашће према Свесветој Богородици

Будите благочастиви према свим Светима Цркве, а пре свих према Владичици Марији, јер сви су Свети слуге Хри-

стове, а Богородица је царица неба и земље, која моли милостивога Христа због наших грехова. Зато и ми треба да честујемо нашу Владичицу постовима и милостијама.

Један човек по имену Јован би побеђен и постаде разбојник, па чак и вођа разбојничке дружине од стотину људи. Али он имађаше велико поштовање према Богородици, па јој је свакога јутра и вечери говорио акатист. Желећи да га спаси због тога, сведобри му Бог посла једног светог подвижника, кога разбојници, чим га видеше, ухватише. Подвижник им каза: "Молим вас да ме одведете своме вођи, јер имам да вам кажем реч за спасење ваше." Одведоше га вођи и овај му каза: "Позови ми све момке овамо да вам кажем нешто." Вођа их позва и ови дођоше. "Јесу ли ти сви?", пита га подвижник: "Имам", каже овај, "још једног куварра." А подвижник му каже: "Реци и њему да дође." Али када дође, кувар не могаше да гледа подвижника, него одвратише главу од њега. И подвижник му каза: "У име Господа нашега Исуса Христа заповедам ти да ми кажеш ко си и ко те је послао и шта овде радиш." Овај му одговори: "Ја сам лажљивац и увек лаж говорим. Али сада, јер си ме везао именом Христовим, не могу до да кажем истину. Ја сам ђаво и послао ме је мој старешина да служим овоме човеку и да гледам да га нађем неки дан да не чита акатист, па да га вргнем у пакао. Има већ четрнаест година да га гледам и није се нашао ниједан дан да не чита 'Ангел предстојник'". И подвижник му каза: "Заповедам ти у име Свете Тројице да ишчезнеш и да више не дираш Хришћане". И ђаво смејста ишчезну као дим. Тада је подвижник поучио разбојнике, па неки постадоше калуђери, а други се оженише и тако чињаху добра дела и спасише се. Овим саветујем и ја све вас, мужеве и жене, да научите напамет *Ангел предстојник* и да га говорите у својој молитви. И ако хоћете, узмите и "Грешних спасење", где је описано седамдесет Богородичиних чуда, од којих сам вам навео само неколико да схватите.

Жудња за девичанством

Беше једна девојка по имену Марија. Отац јој беше Хришћанин и хтеде да је уда. Али она није хтела, него је желела

да сачува девственост. Отац је посла у један женски манастир и предаде је игуманији да јој буде као њено сопствено дете. Када је отац умро, у томе селу други дође за господара, па изађе једнога дана и дође у манастир у ком је била Марија. И како је угледа, срце му изједе сатанска љубав. Вративши се кући, он посла писмо игуманији у ком је стајало: "Одмах ми пошаљи Марију, јер сам је погледао и она је погледала мене, заволела ме је и заволех је." Игуманија чита писмо, зове Марију и каже јој: "Дете моје, шта си добро видела на паши, па си га погледала са љубављу? Види шта ми овде пише." А Марија јој каже: "Ја ништа не знам. Због другог сам га погледала и рекла: 'Зар ће, Боже, ову славу, коју овде има, овај паша имати и у другом свету?' А он ме је погледао са ђавољом намером. Да сам хтела да се удајем, удао би ме отац мој и узела бих Хришћанина." Тада отписа игуманија паши: "Радије ћу ти послати своју главу, него Марију." Паша јој опет написа писмо: "Или ћеш ми послати Марију, или ћу сам доћи по њу и спалити манастир." Када је то чула, Марија рече игуманији: "Када дођу посланици, пошаљи их у моју келију и ја ћу им одговорити." Дођоше посланици у Маријину келију и она их упита шта желе. А они јој казаше: "Послао нас је паша да те узмемо, јер је видео твоје очи и пожелео их." Она им рече да сачекају док не оде у цркву, а затим узме нож и тањир, оде пред Исуса Христа и каза: "Господе мој, дао си ми чувствене очи да идем добрим путем и није долично да ја својом вољом идем на зло. И пошто ће ми ове чулне извадити умне, ево где их копам за љубав Твоју, како бих умакла блату греха." И извади ножем око своје и положи га на тањир. Отиде и пред Свесвету, па извади и друго око своје и стави га крај првог. И тако их посла паши. А он када их виде, обрати му се одмах сатанска жудња у гануће, па се подиже, оде у манастир и замоли монахиње да га одведу да се помоли Богу да се Марија исцели. Отидоше сви заједно и падоше на земљу да умоле Господа и Богородицу да Марији врате вид. И тада се као муња јави Богородица пред Маријом и рече јој: "Радуј се, Марија! Пошто си пре изабрала да извадиш очи из љубави према моме Сину и мени, ево ти поново твоје очи и да ти се више не догоди искушење." А присутни, гледајући чудо, силно се уз-

радоваше и прославише Бога и Пресвету. Паша остави манастиру много злата, затражи опроштај од монахиња, отиде и до краја чињаше добро, те се и спасе.

Чујете ли, браћо моја, шта је Марија урадила силом Пресвете? Тако и ми треба да поштујемо Пресвету Богородицу добрим делима.

Светитељ се боји саблазни

Господ наш Исус Христос, браћо моја, уз сва добра којима нас поучава у свештеном Еванђељу, каже нам и ово слово: јао ономе човеку који саблазни брата свога и не затражи му опроштај пре него што зађе сунце, јер ће погинути. Је ли могуће да и ја који сам овамо дошао нисам саблазнио никога од вас? Зато не можемо учинити ништа до овог. Молим вас да ваша благородност каже три пута: "Опрости нам и Бог нека ти прости." А ако хоћете да се обрадује Христос, да се обрадују Пресвета наша Богородица и сви Свети, а да се огорчи ђаво, наш непријатељ, сада док сте окупљени реците једни другима трипут: "Опростите нам, браћо, и Бог да вам прости."

ПОУКА ЧЕТВРТА

Сажетак поуке

Господ наш Исус Христос и Бог, браћо моја, преслатки Владика, творац Ангела, поведен милосрђем Својим и великом љубављу према нашем роду, крај небројених добара којима нас је даровао и дарује нас свакога дана, ето где нас је удостојио да и вечерас прославимо и почествујемо и Владичицу нашу Богородицу. Нека нам Господ њеним заступништвом опрости наша сагрешења и нека нас удостоји Царства Свога, да се у њему свагда клањамо Свесветој Тројици, славећи Га и радујући се у векове. Удостојио ме је, браћо, Господ да и ја грешан дођем овамо, у ваш благословени крај, те да прозборимо о понеком слову наше свете Цркве. Наш је Господ од љубави и милосрђа прво створио десет чинова Ангела. Први чин је пао због гордости и од њега постадоше демони. Тада је сведобри Бог заповедио, те наста овај свет, а затим створи једнога човека и једну жену, овакве као ми што смо. Тело сазда од блата, а душу ангеоску, бесмртну. Човека назва Адамом, а жену Евом. Он створи и рај на истоку, сав од радости и весеља. У рај смести Адама и Еву и они се тамо радоваху као ангели. Заповеди им да не једу плода од једне смокве, али они пренебрегоше заповест Божју и једоше, а не покајаше се. Бог их изагна из раја и они у овоме свету проживеше деветсто и тридесет лета у црним и чемерним сузама. И када умреше, отидоше у преисподњу и тамо гораху пет хиљада петсто и педесет година. Али смиловао се сведобри Бог на наш род и сишао и оваплотио се од Духа Светога у утроби Свагдадеве Марије и постао савршен човек без греха, избавивши нас из руку ђаволових. Дао нам је свету Веру, свето Крштење и Пречисте Тајне да бисмо знали куда ходимо.

У Велики Четвртак увече узе Господ хлеб и вино и благослови их, те начини Пречисте Тајне, свесвето Тело Своје и Крв Своју, и причести дванаесторицу Апостола.

Довде смо говорили о повести, а сада ћемо, уздајући се у милосрђе Христа нашега и у Дух Свети да ће нас просветити, да кажемо неку реч укратко и о осталом.

Припрема за Пречисте Тајне

1. Истински опроштај (Саприкије – Никифор)

Пре свега, браћо, морате да припазите на смисао свега у Светом Еванђељу, јер у њему све су дијаманти, благо, радост, веселје, живот вечни, а највише је тога у Пречистим Тајнама. Него да се прво сетимо шта је учинио наш Христос. Он није задржао мржњу и вражду, па да не причести Јуду свога непријатеља, него како је причестио и једанаесторицу ученика, Својих добрих пријатеља, тако је причестио и Јуду, Свога мрзитеља.

Беше један човек по имену Саприкије, који је стално постио, молио се, удавао сироте девојке, градио храмове и никада се ни о кога није огрешио, него је љубио правду. Беше и један други, по имену Никифор, који никада добро није учинио, него је и крао, био неправедан према свету, блуднички – свако зло је радио. Тако пожеле и да убије свога брата Саприкија. Једнога дана посла цар по Саприкија и каза му: "Одречи се Христа и поклони се идолима." А Саприкије му одговори: "Ја се свога Христа никада не одричем." Цар га даде на силне муке и како виде да нема начина да му измени мишљење, реши се да га усмрти. Када га узе крвник да га одведе на губилиште, сазна за то Никифор и каза Саприкију: "Ја ти згреших, брате. И чух да ће да те убију. Молим те зато, брате, да ми опростиш, огреших се о тебе." Падне Никифор на земљу, моли га, љуби му ноге: "Брате, опрости ми Бога ради." Али брат му не прашташе. Стигоше и до места казне. Никифор га преклињаше у сузама, али овај му не даваше опроста. Поново ће Никифор: "Ево, брате, сада ће те исећи. Зашто ми не опрашташ? Погинућеш. Ја теби од свег срца праштам." "А ја теби никада нећу опростити!" И како крвник подиже мач да му одсече главу, сведобри Бог, гледајући његову лошу намеру, подиже Своју благодат и Саприкије упита војника: "Зашто хоћеш да ме убијеш?" А војник му одговори: "Зар све ово време ти не знаш? Зато што се не клањаш идолима." Саприкије му каза: "Зато ме мучиш? Па ја се одричем Христа и поклањам идолима!" И јер то каза, не убише га, али он отиде ђаволу. А Никифор, гледајући Ангеле где стоје са златним венцем, рече крвнику:

"Ја сам Хришћанин и верујем у свога Христа." Затим се обрати Саприкију: "Опрости ми, брате, и Бог нека ти прости". И војник му одсече главу, а Ангели преузеше његову душу и однесоше је у рај.

Зато и ми, благочастиви Хришћани, треба да љубимо своје непријатеље и да им праштамо, да их хранимо, да их појимо, да молимо Бога за њихове душе и да говоримо Богу: "Боже мој, молим Те да ми опростиш као што и ја праштам својим непријатељима." А ако ли не опростимо својим непријатељима и не пролијемо крв своју за љубав Христову, гинемо.

Одлучујете ли ви овде људе од Цркве? Пазите, Хришћани моји, да то никада не чините, јер одлучење је одвајање од Бога, од Ангела, од раја и предавање ђаволу и аду. За онога се брата распео Христос, да га извуче из преисподње, а ти га за ситницу одлучујеш и шаљеш га у ад да гори у векове? Толико ли си тврдосрдан? Него размисли добро. Колико си од трена рођења грехова починио оком или ухом, устима и умом? Мислиш да си безгрешан? Свето Еванђеље нам каже да једино је Христос безгрешан, а да смо сви ми људи грешни. Зато не проклињите.

Тако, Хришћани моји, уколико хоћете да вам Бог опрости сва ваша сагрешења и да вас упише за рај, нека и ваша благородност каже трипут: "Нека им Бог опрости и смилује се." Овај опроштај, браћо моја, има два својства: да просветљује и да спаљује. Ја вам рекох да опраштате непријатељима за ваше добро. А ако си се ти опет огрешио о своју браћу и чуо где рекох да ти опросте, не радуј се, него пре плачи, јер тај ти је опроштај ватра на главу твоју, не вратиш ли неправду назад. Плачи и преклињи Бога да ти опрости твоје грехе. Сви духовници, патријарси, архијереји, сав свет да ти опрости, остаћеш неопроштен. Јер ко има власт да ти опрости? Онај о кога си се огрешио. И ако ћемо по правди, ваља ти за једно дати четири, као што каже свештено Еванђеље, па ћеш онда добити опроштај. Да можда немаш да платиш? Иди и продај своје ствари и што добијеш, подај томе коме си неправду учинио. Није довољно? Иди и продај се сам у робове и дај му оно што добијеш. Јер боље ти је да овде робујеш пет или десет година и да одеш у рај, него да си слободан, а сутра да погинеш на векове.

Зато, браћо моја, који се од вас огрешио о Хришћанина или Јеврејина или Турчина, нека врати назад неправду јер је проклета и немате куд са њом. Ви ту неправду једете да бисте живели, а она вас убија и шаље у геену. Ко хоће да се покаје за неправду, нека устане да ми то каже, па да позovem све Хришћане да му опросте. Једну украдену овцу да уведеш међу сто својих, ова их једна све прља, јер је отета и проклета. Молим вас, Хришћани моји, да и онима који се кају за неправде кажете трипут: "Нека вам Бог опрости и помилује вас."

Чиста исповест

Који нам је онда први савет? Сви који смо претрпели неправду, да опростимо непријатељима за сопствено добро и да вратимо неправду назад. А други је овај: желимо ли да имамо користи од Пречистих Тајни као једанаест добрих Апостола и да немамо штете као зли Јуда, исповедајмо се чисто и причешћујмо се са страхом, трепетом и богобојажљивошћу, па ћемо се тако просветити. А ако ли одемо исповеђени и гресима окаљани, а усуђујемо се да се причестимо Пречистим Тајнама, сами себи подмећемо ватру.

Ко зна, браћо моја, да ми каже је ли сунце светло или мрачно? Рекао бих да сви то знате, да је светло и да свагда сија. Има, међутим, неких животиња, слепих мишева и сова, које се како сунце изађе заслепе и помраче, па не виде, а прогледају када падне мрак. Тако је и са Пречистим Тајнама: доброга просветљују и чине га да је као ангел, а грешнога помрачују и чине га да је као ђаво, као што ни огањ не спаљује све, него злато још и просветљује и чисти. Постајемо зато и ми злато да бисмо се прочистили, а не будимо дрво па да сагоримо.

Од доласка свога овамо, Хришћани моји, много радости сам имао, али и једну велику тугу. Радост ми је што гледам вашу добру намеру и добро покајање, а туга ми је што сам недостојан и што немам времена да вас све појединце исповедим, да ми свако каже своја сагрешења, а да ја њему кажем оно што ме Бог просветли. Желим, а не могу, дечице

моја. Као када је отац болестан, а дете му иде да га овај утеши, па га овај у немоћи одгони – али како га гони? – сатрвенога срца! Хоће да га утеши, али не може. Али да не останете баш сасвим без ичега, рећи ћу вам ово: ако хоћете да исцелите своје душе, потребне су вам четири ствари. Да се нешто договоримо? Да све грехе које сте починили од рођења до данас ја узмем на свој врат, а ваша благородност да задржи четири трице. И шта ћу урадити са њима? Имам једну јаму и бацићу их тамо. Шта је та јама? То је милост Христа нашега.

Прва трица је када желите да се исповедите, први те мељ, и то што рекосмо да праштате својим непријатељима. Радите ли то? – Радимо, Свети Божји. – Бацили сте прву.

Друга је да нађете доброг духовника, писменог, врлог, да се исповедате и да му говорите све своје грехе. Ако имаш сто греха, па их деведесет девет кажеш духовнику, а један не откријеш, сви ти остају неопроштени. И када чиниш грех, онда се стиди, а не када се исповедаш – онда не треба да имаш икакав стид.

Једна је жена отишла да се исповеди неком подвижнику. Подвижник је имао врлог послушника. И каже подвижник свом послушнику: "Иди, да се жена исповеди." Послушник се удаљи толико да је могао да види, али не да и чује. Жена се исповеди и отиде. Послушник после дође и каза: "Старче, видех једно необично чудо. Док се жена исповедала, из ње излажаху мале змије. Видех како се једна велика држала и висила – изгледало је као да ће свакога часа изаћи, али би опет угмизала назад." Подвижник му рече: "Иди да је позовеш да се брзо врати." Послушник отиде и нађе је мртву, врати се и каза то своме старцу. А овај, не могући да разуме чудо, помоли се Богу да му јави да ли се жена спасила или је погинула. И појави се пред њим црна медведица и рече му: "Ја сам жена коју си исповедио. Нисам ти открила један смртни грех који сам починила и зато су сви моји греси остали неразрешени, па ми Господ заповеди да одем у геену да у векове горим." И тога часа изви се некакав смрад у виду дима и неста пред њим.

Зато, Хришћани моји, када се исповедате, говорите јасно све своје грехе. И пре свега, да кажете своме духовнику:

"Духовниче мој, погинућу јер не љубим Бога и своју браћу свим срцем својим као самога себе." И реците све за шта вас кињи савест – ако ли сте убили или блудничили, или се лажно заклели, или родитеље нисте поштовали. Ето је и друга трица.

А трећа је да када се исповедаш, а духовник те пита: "Зашто, дете моје, чиниш те грехе?", ти да пазиш да не окривиш другога, него себе сама и да кажеш: "То сам урадио од свога злог произвољења." Тешко ли је да окривиш самога себе? – Није. – То ти је трећа трица.

Имамо и четврту. Када ти духовник да опрост и отпуст да одеш, да се решиш тврдом вољом да пре пролијеш крв своју, него да погресиш. Можеш ли то? – Могу. – Ето ти и четврте трице.

То су ти четири лека која поменуемо. Први је да праштате својим непријатељима, други да се чисто исповедате, трећи да осуђујете себе саме и четврти да се одлучите да више не грешите. А ако и не можете да се исповедате свакога дана, нека тога буде једном у недељи или једанпут у месецу, или бар четири пута годишње. И навикните своју децу од малена добром путу, нека се и она исповедају. Оно што вам дају духовници, четрдесет литургија, метаније, постови и друго нису лекови, него да вам се не догоди да и други пут паднете у грех. И ко сложи у срце своје ове четири ствари, у час тај да умре, спасава се, а без њих, и хиљаду добара да сатвори, гине.

Злопамћење

Дођоше ми једном, Хришћани моји, два човека да ми се исповеде, Петар и Павле, и да видите како сам их исправио, да ли добро или лоше. Откривам вам своје срце. Петар ми рече: "Ја сам, духовниче мој, откако сам се родио до данас постио, молио се, давао милостињу, подизао манастире и цркве и друга добра чинио. Али своје непријатељу не праштам." И ја га видех кривим паклу. Дође ми затим Павле и каза: "Откако сам се родио, ја никакво добро нисам урадио, него сам чак толико злочинио, курвао се, крао, палио цркве и манастире – свако сам зло починио, али непријатељу опра-

штам." И да видите шта сам му ја урадио. Загрлио сам га и целивао и дао му и благослов да се причести. Јесам ли добро учинио или не? Природно је да хоћете да ме осудите и кажете ми: "Зар да Петра који је толика добра учинио, само зато што није опростио своје непријатељу, за ту ситницу отпишеш? А да Павлу који је толико зла урадио само зато што је праштао непријатељима даш опрост и дозволу да се причести?" Да, браћо, тако сам вам ја поступио. Хоћете ли да чујете чему је Петар сличан? Као што када у сто ока брашна ставиш мало квасца, а он има толику снагу да подигне и тих сто ока, таква су и она добра која је учинио Петар. Том малом враждем због које није опраштао своје непријатељу он их је заквасио и начинио их отровом ђаволским и зато сам га отписао. А коме је опет Павле сличан? Гомили иверја у коју ставиш упаљени жижак, па ту хрпу мало огња спали. То су сви Павлови греси – као гомила иверја. А опрштај који је дао непријатељу је као жижак који је спалио све иверје, односно грехе, и зато га назначих за рај.

Пост православних

Господ се, браћо моја, предаде у руке безаконих Јевреја, би поруган, бијен и по човештву распет. У Велику Среду беше продат, а у Велики Петак распет. И ми благочастиви Хришћани треба свагда да постимо, а понавјише средом, јер у тај је дан Христос продат, и петком, јер тада се разапе. Тако нам је дужност да постимо и Четрдесетнице, како је Свети Дух просветио Свете Оце Цркве, те нам узаконише да то чинимо, како бисмо умртвили страсти и смирили тело, јер и са мало лако је живети. Ја могу да живим од 300 грама хлеба, то благосиља Бог јер је неопходно, али не да једем 350, јер оних педесет је проклето, као излишно. То је онога који гладује. Држите ли ви, онда, четири Четрдесетнице⁷, Хришћани моји? Како живите? Ако сте Хришћани, треба да их држите, а посебно Велику Четрдесетницу. Држите ли ви овде тримирје? Добро је и свето да се држи Чисти Понедељак. Авраамов дом свагда беше отворен и ко год беше

⁷ Тј. поста.

сирот, тамо би зановио. Без госта Авраам никада не седаше да једе свој хлеб. Тако му ђаво позавиде и отиде на друм да одвраћа намернике да не свраћају у Авраамову колибу. Авраам изиђе на друм и гладан три дана чекаше. А Бог сведобри гледаше добру његову намеру, те се појавише три човека које Авраам поведе у своју колибу и угости, а они касније пред њим ишчезоше. Тада он схвати да то беше Света Тројица, па прослави Бога у Светој Тројици. Ко пости тримирје, има плату за душу своју, али опет не кажем да се чини што се не може. Добро је и један дан постити.

Славно васкрсење Господње и васкрсење мртвих

Хотећи да покаже какво је велико зло које се дрзнуше да чине деца ђаволова, Јевреји, Господ помрачи сунце од шест до девет сати у целоме свету. Камење се распадале и сва земља потресаше. Како Господ беше положен у гроб, сместа усташе хиљаде мртвих који годинама лежаху у гробовима и објавише како је само Христос Син и Слово Божје и Бог Истинити и Живот мртвих. Зато и ми, благодастиви хришћани, од данас не треба да оплакујемо мртве као нечастиви и неверни који се не надају на Васкрсење. Овај је свет, браћо, као тамница. И када да се човек радује? Када у њу улази или када се из ње ослобађа? Ја бих рекао да када у тамницу улази он треба да плаче и жалости се, а да се радује када из ње излази. Тако, браћо моја, не жалите умрле него их љубите и чините све што можете за њихову душу. Литургије, помене, постове, молитве, милостиње. Жене, скините трање за покојницима, јер шкодите и себи и њима. Природно је да се човек роди и умре. Треба да плачемо када се рађамо, а када умиремо да се радујемо. И не плачите за дечицом, јер су као ангели у рају. Твоје дете било је Божје. И када ти га је Господ подарио, учинио ти је част, па и сада када ти га је узео почаствовао је твоје дете да се у векове радује у рају и зато је недолучно да ти сада седиш и плачеш. Када ти цар затражи дете да га учини везиром, ти се радујеш да га даш. Па колико пре треба да се радујеш што те је сведобри Бог удостојио и узео плод твоје окаљане утробе и сместио га у рај да га чува док ти га не преда о Другом Дола-

ску, да ти сија сјајније од сунца, а ти да примиш своју плату и заувек се радујеш са њим? Има неких са ђаволом у срцу који кажу да васкрсења нема и да нико никада није видео да је ико устао. Зар нису сви који сада овде стоје пре него што се родише били мртви? Као што нас Господ васкрсе из утробе наше мајке, тако може да нас васкрсне и из утробе земље. Која је разлика између мајчине утробе и гроба? Не видимо ли ту јасно васкрсење? Када спавамо нисмо ли као мртви? Шта је сан? Мала смрт, а смрт је велики сан. Као што и зрно, када падне на земљу, не падне ли киша неће иструлити и исклијати, тако и ми када умремо и погребемо се у земљу. Да прво наш Христос није легао у гроб, не би нас напојио животом вечним и васкрсењем. Зар не видите како Бог сваке године васкрсава биљке из земље? Не умемо, Хришћани моји, да на све мислимо. Свиме нас је Бог даровао. Зато вас сада, браћо, молим да свим умрлим кажете трипут: "Бог нека вам прости и помилује вас."

Величанство недељнога дана

Господ је отишао у пакао и из њега извео Адама, Еву и њихов род. Устао је у трећи дан. Јавио се дванаест пута Својим Апостолима. Радост се збила на небу, радост на земљи и у целом свету, а то беху јед и двосекли мач у срце јеврејско и ђавоље. Зато Јевреји и нису понижени ни у један други дан толико колико у недељни, када чују нашега свештеника где каже: "Васкрсли из мртвих Христос, Истинити Бог наш". Јер то што су гледали Јевреји да ураде, да избришу име нашега Христа, окренуло се на њихову главу. И ми, браћо, треба да се увек радујемо, а понајвише недељом, када је Васкрсење Христа нашега. У недељу се збила Благовест наше Владичице Богородице и Свагдаеве Марије. У недељу ће Господ васкрснути цели свет. И ми треба да шест дана радимо за ове сујетне, земаљске и лажне ствари, а у недељу да идемо у Цркву и мислимо на своје грехе, на смрт, пакао, рај, на своју душу која је драгоценија од целог света, а не треба да се преждеравамо, опијамо и грешимо. У недељу не треба ни радити. Добитак који стекнемо у недељни дан проклет је и ви у своје домове подмећете ватру и на њих довлачите кле-

тву, а не благослов. Бог ће пре времена узети живот или теби, или жени ти или детету, или ће ти стоку погубити, или ће ти какво друго зло учинити. И зато, браћо, да вас не снађе какво зло душевно или телесно, саветујем вас да држите недељу, јер је Богу посвећена. А какви сте ви овде, Хришћани моји? Држите ли недељу? Ако ли сте Хришћани, држите је. Имате ли овде овце? Шта радите са недељним млеком? Чуј ме, чедо. Помешај га све и издели на седам делова, па шест задржи за себе, а део недељни, ако желиш, дај сиротињи у милостињу или Цркви да Бог благослови твоју работу. А ако ти устреба и усхтеш да продаш намирнице у недељу, тај добитак не мешај са осталим у кеси, јер га прља, него га подај у милостињу да те Бог сачува.

Свети Козма пророкује

Четрдесет дана Господ је благосиљао свете Апостоле, а затим се вазнео на небеса и сео здесна предначалном Оцу да у векове царују и да Им се Ангели клањају. Једно ћу вам открити, Хришћани моји. Знај да ћу вам спалити срце, страшно је и жалосно и дрхти ми срце док вам то говорим, али не могу другачије, јер ме Христос гони да вам то јавим или ће ме погубити и послати у геену. Открива ми Свето Писмо, Свето и Свештено Еванђеље да ће се у осмом веку збити крај света и да ће овај свет бити разорен.

Пророк Илија и антихрист

А послаће Бог пророка Илију да поучи Хришћане да чувају веру. Антихрист је, браћо, човек зле намере, злог произвољења и у његовом срцу обитава ђаво, па каже да је Бог. Антихрист ће усмртити пророка Илију. Ја сам, браћо, испитујући сазнао и схватио да је пророк Илија стигао и да је антихрист стигао и усмртио пророка Илију. Пророк Илија је, моји Хришћани, жив све ове године и Бог зна где га је до данас чувао. Ако бисте да сазнате где је – овде је: речи које говорим његове су. Када дође да поучи, пророк се Илија неће објавити свету, како вели Свети Дух, да дошавши не по-

рази сасвим земљу, или, како вели Свети Дух, да не уплаши и узнемири свет и земљу, Господ га неће показати пред Хришћанима. Али шта ће се појавити, децо моја? Његова ревност и његова наука. Тим двојма удостојио је и мене свеблаги Бог Својим милосрђем и тиме ме је даровао, па не чекајте другога Илију да вас поучи.

Па шта чекамо? Жалосно је што вам ово кажем. Данас, сутра очекујемо велику жеђ и глад, да ћемо давати по хиљаду дуката, а да не нађемо мало хлеба или воде. Данас, сутра чекају нас велике смртне болештине, да живи неће стизати да сахране мртве. Збиће се светски земљотрес, цео ће свет бити сравњен. Пашће све планине, све куће. Море ће се издићи петнаест аршина изнад највиших планина. Звезде ће пасти са неба, а сунце и месец се помрачити. Небо што се види, земља и све остало – сав свет ће бити разорен. Када ће се то догодити? Христос нам каже: "Сада је близу, нож је дошао до кости." Изненада ће се догодити. Можда и вечерас. А да није већ сада почетак? Не видите ли како вам се изгубише стока и усеви? Пресушише извори и реке, данас нам недостаје једно, сутра друго, помало нам даје Бог, а ми као неосетљиви не размишљамо.

Душа и Христос

Ово вам кажем и саветујем вас: макар и небо да сиђе и земља да се издигне, цео свет и да пропадне, као што и хоће данас или сутра, нека није ваша брига шта има да учини Бог. Сажижу ли вам тело, испеку ли га, узму ли вам ствари, нека вас не буде брига. Дајте их, нису ваши. Душа и Христос је оно што вам треба. Цео свет и да падне, не може вам то двоје узети, сем ако их својевољно не дате. То двоје чувајте и немојте да изгубите. А сада, браћо, који знак чекамо? Ништа друго осим када ће засијати свесвети Крст на небу више од сунца и заблистати наш преслатки Исус Христос и Бог седам пута силније од сунца, са хиљадама хиљада и миријадама миријади Ангела, у слави божанственој.

Будући суд

Господ ће васкрснути цели свет и добри ће бити као ангели, а зли као демони, а пре свих деца ђаволова Јевреји, који не само да не повероваше у нашега Христа, него га и распеше. Када виде ону славу Христову, они ће поверовати и поклонити јој се, али та им вера ништа неће користити. Сада је вера потребна. Зато су, браћо моја, срећни и триблажени Хришћани која сада верују, а авај безвернима. Боље би им било да се нису ни родили на свет. Тада ће Господ одвојити праведне од грешних, као што пастир одваја овце од коза, и поставити праведне здесна Себи, а грешне слева. И рећи ће праведнима: "*Ходиће, блаџословени Оца Мојега да наследиће рај*, да се радујете са Ангелима Мојим у векове, јер сачувасте веру Моју и заповести Моје." А грешнима ће рећи: "*Идиће ви, њроклейти*, у пакао да горите са ђаволом, својим оцем, у векове, јер не сачувасте Моју веру и заповести." И отвориће Господ једну огњену реку, као море, да у њу баци све нечастиве, безверне, јеретике, безбожнике и грешнике да у векове горе. А благочастиве и православне Хришћане и праведне увешће у рај да се свагда радују.

Непокајани грешник

Зато и ми, браћо моја, треба да мислимо шта смо, праведни или грешни. Ако ли смо праведни, срећни смо и триблажени. А ако смо грешни, ваља нам се док још имамо времена покајати од зла и чинити добро. Геена нас чека. Када ћемо се покајати? Не сутра, прекосутра или догодине, него овога часа, јер не знамо шта нас до сутра може снаћи. Христос нам каже да будемо увек спремни. Колико је зло, Хришћани моји, да човек падне у грех, а да се не покаје! Памет у главу!

Казна за Јевреје

Јевреји су у старини убили све пророке, све праведне учитеље. Хиљаде су пута оставили Христа и поклонили се

ђаволу, и то тако да су направили теле и клањали му се као Богу, као што и данас чине. И сада једнако опште и тргују, једу и пију са ђаволом. Усудише се и распеше нашега Христа, а Сведобри их на све то чуваше и саклањаше. Чекао их је Господ тридесет година од распећа да се покају, али они се не покајаше. Онда их прокуну, одлучи, разгневи се на њих и остави ђавола у њиховим срцима, како га и данас имају. Помрачише се, отидоше по целом свету и у Јерусалим. Подиже Бог цара од древнога Рима и опседе Јевреје у Јерусалиму, па су оци и мајке клали своју децу и јели је⁸. Ђаво је тај који хоће да родитељи једу своју децу, а не Бог.

Чујете ли, браћо, како страда човек када греши и када га Бог остави? Страшно је пасти у руке Бога живог. Велико је Божје милосрђе, али велик је и гнев. И као што кара Јевреје, Он кара и нас ако не чинимо добро.

Бог је цара увео у Јерусалим и убио милион сто двадесет хиљада Јевреја, толико да је крви било као мора. Јевреји продадоше Христа за тридесет сребрника, а по тридесет за сребрник Христос наш продаде хиљаде хиљада Јевреја. Ти можеш да продајеш Христа, а он тебе не?

Јеврејска злоба

Не могући сада да разапну Христа, Јевреји га свакога Великог Петка праве од воска и распињу га, па га после спаљују. Или узму јагње и бију ножевима, распињући га место Христа. Чујете ли за злобу јеврејску и ђавољу? Како се Јеврејче роди, место да га уче како да се Богу поклања, поведени својим оцем ђаволом уче га да хули и проклиње нашега Христа и нашу Пресвету. И троше силне паре да нају неко Христијанче да га закољу, узму му крв и њоме се причесте. То је ђаво што хоће да пијемо дечију крв, није Бог. Христос нас учи да се молимо за цео свет. Ако имаш Јеврејина пријатеља, иди, поздрави га, па послушај шта ти каже. Ти га поздрављаш, а он те куне и каже ти "Лош ти дан", јер

⁸ Страшно остварање пророштва из Зак. Пон. 28, 53-57. и Мт 24, 1-3 збило се о пропасти Јерусалима у време опсаде цара Тита 70. године по Христу.

добар је дан од Христа, а Јеврејин неће то ни да чује, нити да каже. Погледај Јеврејина у лице док се смеје. Зуби му се беле, лице му је као избељено платно, јер је проклет од Бога и срце се његово не смеје. Има у себи ђавола што му не дозвољава. А погледај и неког Хришћанина у лице, па макар био и грешник. Лице му сија, точи се благодат Светога Духа. Јеврејин када закоље овцу, половину предњице задржи за себе, а задњицу баци и продаје Хришћанима да их оскврни. И ако ти Јеврејин да вина или ракије, немогуће је да их претходно није оскрнавио. Ако не стигне да се унутра помокри, бар ће плунути. Када умре Јеврејин, стављају га у некакво велико корито и перу га ракијом и скидају му сву прљавштину, па ту ракију спремају са некаквим мирисима и то касније продају Хришћанима за мање пара не би ли их оскврнили. Ако продају рибу у граду, отворе риби уста и унутра се помокре, па је такву продају Хришћанима.

Јеврејин ми каже да је мој Христос копице, а моја Пресвета курва⁹. За Свето Еванђеље каже да га је написао ђаво. И како онда да гледам Јеврејина? Да ме неко увреди, да ми убије оца, мајку, брата и онда да ми још извади и око, дужан сам као Хришћанин да му опростим. Али ако увреди мога Христа и моју Пресвету, нећу да га видим. И како вашем благородству срце подноси да радите са Јеврејима? Шта показује онај који општи са Јеврејима, продаје и купује? Показује и казује да су Јевреји добро учинили што су убијали пророке и све добре учитеље. Добро су урадили и раде што вређају Христа нашега и нашу Богородицу. Добро је што нас скрнавe и пију нам крв.

Зашто вам ово казах, Хришћани моји? Не да бисте убијали Јевреје и гонили их, него да бисте над њима плакали што оставише Бога и отидоше са ђаволом. То вам рекох да бисмо се покајали сада док имамо времена, да се не би и на нас разгневио Бог и оставио нас без Своје руке да страдамо и ми као Јевреји, па и горе.

⁹ Тај је израз (између осталих) употребљавао и дисфамни и непокајани Никос Казанцакис, на чијем је погребу ипак началствовао тадашњи грчки архиепископ.

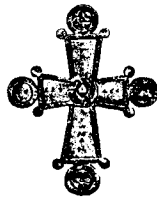
Моје дело је дело Рода

Хришћани моји, довољно је ово што вам казах. Не могу вам више рећи. А рекох вам оно на шта ме просвети Бог. Ваша је благородност тражила да сазна и остало. Мудри сте и благоразумни. Научите шта је ваше добро и чините то. И шта сада, моји Хришћани? Ја вас саветујем, а неће ли и ваша благородност посаветовати мене? Мој је посао и ваш, наше вере и нашега Рода. А имам и две помисли. Једна је да вас благословим и да ви благословите мене, па да пођем на друго место, да ме чују и друга браћа што ме чекају. А друга помисао ми вели: "Не, не иди, него седи да учиниш како си чинио и у другим местима, да завршиш и остало." Јер оно што рекосмо у три речи укратко, налик је човеку који гради цркву без крова. Остало што имамо да кажемо личи на кров. Шта је кров? Гледам ја свој Род како је пао у многа зла, па куне, проклиње, анатемише, заклиње се, хули и чини којешта слично. Нека се очисте Хришћани, да се освештају њихова села и да се прочисте душевно и телесно. И друго, позивам Хришћане да праве крстове и бројанице, а ја молим Христа нашега да их благослови и да им они послуже као чувари. Треће, позивам све Хришћане да опросте и живима и мртвим. То ми троје каже моја помисао. А сада ме благословите да пођем, а остало нека посавршава ваша благородност. – Не, свети учитељу, молимо те да останеш да нам завршиш све, јер не знамо како да то сами учинимо. – Добро, Хришћани моји, љубави ради нашега Христа и ваше остаћу.

Свето Јелеосвећење

Има ли овде много свештеника? Ходите, учините напор, свети јереји, па дођите овамо. Колико вас је? Свети јереји, учините ми радост, прочитајмо једно свето Јелеосвећење, да се мирошу наша хришћанска браћа. – Како благословиш, Свети Божји. – Имам много дуката да вас платим, али вам их нећу дати. Хоћу благодат, јер када се плаћа, не дејствује благодат Божја и Свесветога Духа. Тако каже наш Христос: "На дар вам дадох Своју благодат, на дар га је даје-

ше и ви својој браћи." Можемо ли, свети јереји? – Можемо, Свети Божји. – Молим и ја Хришћане да вам просте, благодати те ради. Хоћете ли да их позовем да вам опросте или немате грехова? А сутра ћу вас даровати једном књигом, али не да ми платите за њу, него на благослов. – Како благословиш. – Молим вас, Хришћани моји, да кажете светим јерејима, који ће вам прочитати свето Јелеосвећење, три пута: "Бог да вам опрости и помилује вас." Ако жели, нека и ваша светост затражи опроштај. Свети прото, треба да ми спремиш за вечерас двадесет чаша и две оке уља. Мирницу и сучец има моје дете¹⁰ и даће ти их. И ако можеш, пођи, очи моје, по кућама да покупиш неку десетину ока уља и да ставиш за Масло једну оку, а друго дај попадији да користи. Није ли добро тако? Хоћеш ли урадити то? – Хоћу, Свети Божји. – Ако то не урадиш, сутра ћу објавити да си лажљивац и осрамотићу те. Нека вас устане десеторица мештана. Чули сте. Петорица да вечерас направите цакове, а, ви жене, да донесете хлеба и пшенице вечерас. Вас петорица да надгледате и да исечете хлеб и ставите га у цакове, а тако и пшеницу. Хоћете ли? – Хоћемо, Свече Божји. – Вас друга петорица да донесете пет казана воде још вечерас, да када осване буду спремни да се сутра помолимо Богу да благослови и да је Хришћани узму за освећење. Можете ли? – Можемо, Свети Божји. – Добро, децо моја. Седите да завршимо и остало. Пазите, децо моја, да се не гордите.

¹⁰ Послушник.

ПОУКА ПЕТА

Хришћанско образовање новогa нараштаја

На почетку створи Бог небо и земљу и све што је на њима, каже пророк Мојсеј, просветљен Духом Светим, у Светој Писму.

У старини је, Хришћани моји, било добрих људи. Међу многима беше и један по имену Мојсеј. Мојсеј је, браћо моја, од малена две ствари примио у срце: љубав према Богу и љубав према својој браћи. Те две љубави имајте и ви, јер оне су радост, слава, весеље, благо и ризница. Радујмо се свагда овим двома љубавима. Четрдесет година пророк Мојсеј учио се писмености како би схватио куда иде. Учите се и ви, браћо, да научите колико можете. И ако ви, оци, не научите, дајте да вам деца науче, да науче добро грчки који је језик наше Цркве. Ако не научиш грчки, брате, не можеш ни да схватиш оно што исповеда Црква наша. Боље ти је, брате, да у своме селу имаш грчку школу, него изворе и реке. И дете ће ти се тек када се научи писмености звати човеком. Школа отвара цркве, школа отвара манастире.

Четрдесет година преклињао је Мојсеј Бога да ослободи из ропства његову браћу Јевреје из Египта. И ти, брате, треба колико можеш да преклињеш Бога за добро свога брата, а не, брате, да га поткрадаш и убијаш и желиш му зло. Четрдесет дана и четрдесет ноћи испостио је пророк Мојсеј како би се очистио душом и телом од свакога греха. Чујте, браћо моја, каква је добра чинио пророк Мојсеј, како бисте видели и какво му је велико добро сведобри Бог даровао. Рукоположио га је за цара, те цареваше четрдесет година. Учинио га је и пророком за цели свет, да зна све што има да се збуди и шта се збило. Бог га је начинио као Самога Себе. Пророк је Мојсеј поживео стотину двадесет осам година, те је и овде добро проживео, и у рај отишао да се у векове радује. Тако и ми, браћо моја, треба да се учимо, да верујемо што више можемо, да се чистимо од свакога греха душевног и телесног и да постанемо као Ангели. А ако ли се не учимо, браћо моја, него само једемо, пијемо, радујемо се и

играмо, не треба да се зовемо људима, него бесловесним животињама.

Првоздани и њихов пад

Свеблагн Бог је, браћо моја, просветлио пророка Мојсеја да нам запише многе и разне повести преиспуњене смислом. Оно што синоћ рекосмо пророка је Мојсеја. Испричасмо синоћ, браћо, како је сведобри Бог један, непојаман, неистумачив, свемогућ, да је Света Тројица, Отац, Син и Свети Дух, да је прво створио десет чинова Ангела, да су од једнога чина због гордости постали демони, а да је затим Бог створио нас људе да би нас сместио у рај, у први чин Ангела.

И створи Бог човека и жену. Као што ми замесимо брашно водом и направимо хлеб, тако је и Бог узео земљу и умесио је, те је створио човека, духнуо у њега и дао му душу ангеоску и бесмртну. Жене у свету не бејаше и Бог узео од човека једно ребро и тиме је задужи. Касније у свету бежу хиљаде хиљада жена, али ниједна се не нађе да плати Адаму за ребро до Владичице Богородице, која се због своје чистоте удостоји да роди Исуса Христа и Бога. Девица беше и девица остаде и постаде Царицом неба и Ангела и сваке умне и чулне твари.

Створи сведобри Бог један рај на истоку, сав од радости и весеља. Смести Бог у њега човека и жену, дарова их сваким рајским добром, па им даде, како би знали ко им је Бог и Творац, једну малу заповест – да од једне смокве не једу плода, или ће их усмртити. Муж и жена презреше заповест Божју и једоше. Уздржавајте се зато, браћо моја, не поступајте као Адам и Ева, не пренебрегавајте слово Божје, јер, браћо, сведобри Бог је милостив, али је и праведан. Има и палицу железну у рукама Својим. Посебно ви, жене, да пазите да не прођете као Ева, да не творите слово ђаволово и да остављате Божје заповести. Уздржавајте се, жене, да не наведете мужеве на зло као што Ева уради.

Муж и жена презреше заповест Божју и једоше. Бог их изагна из раја и они дођоше на ово проклето место. Речено

је да су добили тридесеторо мушке деце и двадесет и седам кћери, да су поживели деветсто тридесет година и отишли у преисподњу, где гораху у огњу пет и по хиљада година.

Брак и чедотворство

Довде синоћ стигосмо. Сви су се људи родили од једнога човека и једне жене и зато смо сви браћа. А ђаво, браћо моја, добромрзац и враг наш, гледајући свет где се умножава, позавиде и зажеле у срцу своме да затре свет, те тако стави мржњу у срце људи да мрзе једни друге, да се не венчавају и да не праве децу, да се свет не увећава. И тако баци људе у мужелаштво, скотолоштво и друге срамоте, које не чине ни бесловесне животиње. Видевши како се мрзитель добра ђаво решио да заврши са светом, свеблагн Бог заповеди да проклет буде свако ко не рађа децу. И отада се почеше удавати и женити. Чујеш ли ти, брате, што не рађаш децу? Јеси ли и ти под клетвом? Лоше чиниш што се сажаљеваш. Сведобри Бог то учини да прекине оно зло. А ти, брате, што жалиш што немаш деце ропћеш да си под клетвом? Ниси под клетвом.

Вредност девствености

Хиљаде је, миријаде људи и жена у свету, који су сачували девственост и нису родили децу. И ако си ти под клетвом, и они су. И ја сам, јер сам калуђер. А шта ти смета да родиш све те људе као духовну децу? Узми, брате мој, два сирота детета у свој дом да их учиниш својом духовном децом и имаћеш плату од Бога и част од људи. Роди смирење, пост, милосрђе, љубав према Богу и према својој браћи и спасиће те. А ти опет, брате, који рађаш децу, плачи и жалости се, јер греси које чине твоја деца иду и на твоју душу. Остајеш непожењен? Један дуг имаш. Ожењен си? Имаш дуг да спасиш и своју жену, двоје деце, троје, петоро, десеторо или колико си их родио. Колико деце родиш, толико дуга имаш. Не чујеш што говоре за твоју децу? "Проклет отац који их роди." Ја чујем многе где то кажу. Зато, брате који

рађаш децу, васпитавај их (у побожности) и учи писмености, а пре свега грчкој, јер је наша Црква на грчком. Нећу вам више говорити, јер сте мудри и благоразумни.

Породица Пресвета Богородице

У древно време живљаше један човек по имену Јоаким у кога беше жена, која се зваше Ана. Добри беху и човек и жена, обоје од царскога рода, али жена беше боља. Много је у свету жена које су боље од својих мужева. Шта ти вреди да се хвалиш што си мушкарац, ако си гори од жене и спремаш се за вечност у геенском огњу, а жена твоја иде да векује у рајској радости? Тако, браћо моја, Јоаким и Ана беху богобојажљиви људи, целомудрени, врли и смирени. Имали су дом као гостопримницу, али деце нису имали. Знајући да свеблаг Бог свако добро даје, молили су Га да им пода једно чедо, мушко или женско, а они ће га посветити Храму. И сведобри Бог, гледајући њихову добру намеру, даде те жена Јоакимова сместа заче у утроби и роди Владичицу Богородицу, Царицу неба и земље, и назваше је Маријом, што ће рећи Госпођа-Царица. Чујете ли, браћо, како су Јоаким и Ана имали наду у Бога, па им Он даде благодат коју искаху? Мученици су рај купили својом крвљу, подвижници својим подвижничким животом, а ми, браћо, који рађамо децу, чиме ћемо га купити? Гостољубљем: да угошћујемо сироту, слепу и кљасту браћу своју, као што је то чинио Јоаким, а не богаташе, јер они имају овде све што им треба и искупљују нам се беспотребно у овоме животу. А сиротиња нема чиме да нам се одужи овде и то нам сведобри Бог устручено враћа у рају. Ви, браћо моја, који не рађате децу, уздајте се у Бога као Јоаким и Ана и не бавите се враџбинама и осталим ђавољим работама, какво је гледање у судбину и остало. Ето, излазе нека деца ђаволова у свет и говоре: "Дај ми дукат, а ја ћу дати амајлију да добијеш мушко чедо." Таквима да не верујете, јер раде ђавоље послове и пакосте људима.

Богородица у Храму

Када Владичици Богородици беху три године, сетише се Јоаким и Ана свога обећања да су је посветили Храму, те узеше Госпођу Богородицу и одведоше је у цркву у којој првосвештеник беше пророк Захарија, отац часнога Претече. Првосвештеник сместа позна да ће она родити Сина и Слово Божје, Исуса Христа, од Духа Светога, без мужа, да ће као девица родити и да ће опет након порођаја девица остати. Узе је Захарија и целива и уведе у Свето Место, јер познаде да ће Владичица постати престо нашега Господа. И проведе Богородица дванаест година на Светом Месту, где нико не улажаше до једном годишње првосвештеник који је гледаше. А храњаше се небеским хлебом и постаде виша од Ангела.

Храм, средиште освећења

Тако, браћо моја, Свето Место означава престо Божји, католикон рај, а нартекс врата раја. Нека се радује и весели и ваша светост, свети јереји, јер вас Бог дарова Светим Местом, где је престо Господа нашега Исуса Христа. Гледајте, браћо мирјани, да не улазите у олтар. Тамо не треба да улази нико други до свештеника и ђакона када служе. Радујте се, браћо мирјани, што вас Бог благослови католиконом, који има смисао раја. Радујте се и ви, жене, сестре моје, што вас Бог дарова нартексом, који означава врата раја.

Улазите, браћо моја, људи и жене, у цркву са страхом и трепетом и не разговарајте у њој. И не улазите у цркву, мушки, да гледате жене, ни ви, жене, да гледате мушке, него да се крстите са страхом и трепетом, да слушате Божанствену Литургију, да се просветљујете и чистите од својих сагрешења.

Осуђивање свештенства

Припазите, браћо моја мирјани, да не осуђујете своје свештенике, да их не корите и презирете, јер сами себи под-

мећете огањ. Јер свештеници су виши и од Ангела и од царева. Тако мени говори моја савест. Ако сретнем свештеника и цара, чини ми се благословеним да свештеника ставим да седи изнад цара. И ако сретнем свештеника и ангела, прво ћу поздравити свештеника, па онда ангела, јер свештеник је, браћо моја, виши и од Свете Трпезе и од Светога Путира. Свети Путир је бездихан, а свештеник се свакога дана причешћује Пречистим Тајнама, часним Телом и Крвљу Господа нашега Исуса Христа и Бога. Ја, браћо, немам за шта да осуђујем свештенике, јер су свештеници и имају Христа да их кара, па у чему год да погреше има наш Христос за њих железну палицу.

Особине свештеника

Сада ћу говорити о онима који треба да постану свештеници. Ти, брате који ћеш постати свештеник, треба да са осамнаест година постанеш чтец, са двадесет ипођакон, са двадесет и пет јерођакон и са тридесет јереј. Имаш да учиш грчка писмена, како би знао да тумачиш и Свето Еванђеље, да га прочиташ, затвориш и растумачиш Хришћанима. Тада ћеш, брате мој, постати свештеник. Ако ли постајеш свештеник из удобности или славе или се рукоположиш безаконно, Бог ће ти у невреме пресећи живот и вргнути ти душу у вечити геенски огањ. А ако те, брате, мирјани замоле да без динара постанеш свештеник, блажен си и триблажен, тада си виши од Ангела.

Девичанство и брак почаствовани су у Пресветој Богородици

Када јој беху дванаест година, Бог просвети оца јој и мајку, те је заручише по великом домостроју. Посла сведобри Бог затим Ангела који рече Богородици: "Марија, теби доликује да се радујеш више од целога света, ти ћеш родити Сина и Слово Божје, Исуса Христа, од Духа Светога, без мужа, као девица и опет ћеш остати девица, а Он ће спасити Адама и Еву и сав људски род". Одговори му Госпођа Бого-

родица и каза: "Господе мој, недоумевам и прослављам Те. поклањам Ти се, обожавам Тебе Који си снишао да се родиш од мене слушкиње Своје. Рада сам и нека буде воља Твоја." И тога трена заче Богородица и роди Господа нашега Исуса Христа, Сина и Слово Божје, без мужа, као девица, и опет девица остаде.

Наш се Господ роди од жене да би благословио жену, јер жена прва прими проклетство и изагна нас из раја. Зато је требало да опет жена прими благослов да нас поново врати у рај. Господ нам се роди од девице, да би девствености дао првенство. Ти, брате који желиш да сачуваш девственост, замрзи свет. Тада ћеш бити добар да постанеш триблажен и тада ћеш сачувати девство, тада ћеш постати као ангел. Господ се роди од заручене, како би благословио брак.

Благословени брак и проклети брак

Радујмо се, браћо моја, и веселимо што нам Господ наш дарова благословен брак. Господ нам заповеди да муж узме једну жену, а тако и жена једнога мужа. Када се заруче, да се исповеде чисте вере, са страхом и трепетом и богобојажљивошћу и да се причесте и Пречистим Тајнама са страхом и трепетом и богобојажљивошћу. И када се причесте, да се венчају у цркви и после три дана да се споје. А ако хоћете, браћо моја, да направите весеље, узмите певаче да певају цели дан, да славе Господа нашега. То се онда, браћо моја, зове благословеним браком. Тада, браћо, да вам хиљаде, миријаде препрека и чини баце, ништа се не лепи. Тада, браћо, супружници рађају благословену децу, па их Бог благосиља да и овде, у овом сујетном животу, у добру и миру поживе и да оду и у рај. А ако муж узима по две или три жене, или жена по два или три мужа, тај брак није благословен, него је блуд и прељубништво. Сведобри Бог створио је једнога човека и једну жену да се узимају и рађају децу. Јеси ли се оженио, брате, јеси ли родио децу? Ниси родио децу, умрла ти је жена? Не узимај другу, него постани калуђер и поради за душу своју, да у рај уђеш, а немој да узимаш много жена и стичеш сав свет, па да одеш у геену. Ако одеш у преисподњу, каква ти је корист? Добро ли је у геенском огњу?

Свети Андроник и Атанасија

Зар ниси видео у месецослову под деветим октобром житије светих Андроника и Атанасије и какав су подвиг начинили? Блажени ли су!

Они беху брачници и имаху двоје деце. А свеплаги Бог зажеље да их искуша и узме им у исти дан оба детета. И шта, браћо, учинише ови благословени супружници? Сместа поделише своје ствари и отидоше обоје у монахе, па проживеше и овде добро и у миру, и пођоше у рај да се у векове радују својој блаженој деци.

А ако праве свадбе са песмама и таламбасима и свиралама и ако раде оно што воли ђаво, сведобри Бог проклиње те супружнике и не даје им напретка. Или муж пре времена умре, или жена, или рађају децу, а оно све женско, слепо, кљасто, мутаво, никакво. Довољно вам казах.

Човек је велика ствар

Сведобри Бог нас је, браћо моја, створио људима, а не животињама. Учинио нас је драгоценијим од целога света. Дао нам је сведобри Бог, браћо, очи, да гледамо небо, сунце, месец и звезде и да говоримо: "О, Боже мој, ако је сунце, које је Твоја творевина, толико сјајно, колико ли си Ти Који си Творац неба и земље, Творац и Саздаатељ, сјајнији? Боже мој, удостој ме да Те се науживам." Дао нам је, браћо моја, ум у глави и тај је ум као сасуд у који ваља да слажемо сваки смисао Еванђеља, а не бајке и брбљарије ђавоље уметности. Дао нам је уши да слушамо Божанствену Литургију када је свештеник у цркви служи. Дао нам је уста да славимо Господа нашега, да говоримо: "Господе Исусе Христе, Сине и Слово Бога живога, Богородицом и свима светима помилуј нас и прости нам грешним и недостојним слугама Својим", да се исповедамо са чистом вером и причешћујемо Пречистим Тајнама чисте вере и са страхом и трепетом. Такве нас, браћо моја, Бог хоће, а не да хулимо, да издајемо један другога, да се лажно заклињемо и лажемо, да једни друге поткрадамо, да се кунемо за трице именовом Божјим.

Заклетва

Хоћеш ли, брате, да се закунеш? Немој, него место да се закунеш своје брату рецу му истину и ако ти не поверује, а ти пођи својим путем. Клонимо се, брате, од заклињања именовом Божјим или позивања на Светитеље или, како неки чине, на име Свете Тројице. Јао њима, јер им се спрема огањ вечни.

Са Богом, а не са ђаволом

Знаш ли, брате, каквога те Бог хоће? Као што ти нећеш да се твоја жена среће са другим, тако ни Бог неће да ти имаш икакав удео са ђаволом. Да ли би се радовао да твоја жена блуднички са другим? Тешко. Да други пољуби твоју жену? Ни то. Тако ни Бог неће, брате, да ти имаш ишта са ђаволом.

И усуђујеш се, неразумни и лукави човече, да устима вређаш име Божје и напразно га помињеш, па тако и имена Светих? Зар се не бојиш, кукавче, да се земља не отвори и прогута те? Ни ђаво се не усуђује да вређа име Божје, јер се боји да не падне муња и не спали га, а ти, неразумни човече, отвараш своја проклета уста и изговараш Његово име свето. Јао онима који вређају име Божје, јер ће вековати у огњеној реци.

Дао нам је Бог руке да се осењујемо крсним знаком са чистом вером, са страхом, трепетом и богобојаљивошћу, а не да се хватамо пушке и убијемо свога брата, да га пљачкамо, гонимо, убијемо и жалостимо. Дао нам је ноге да ходимо добрим путем, а не да злочинимо својој браћи.

Нашега је Господа и Бога Исуса Христа крстио на реци Јордан часни Јован Претеча, да и нама буде показано свето Крштење. Нека ваша светост, свети јереји, крштава децу ваше парохије по вери и нади наше свете источне Апостолске Цркве. Потапајте их у крстионици. Да у њој имате много воде и да чините три потапања и израњања уз произношење имена Свете Тројице.

ПОУКА ШЕСТА¹¹

Света Тројице, помилуј и спаси нас.
Пресвета Богородице, помози и спаси нас.
Амин.

Господ наш Исус Христос, браћо моја, и Бог, преслатки наш Господар и Владика, Творац Ангела и све умне и чулне твари, покренут Својим безмерним милосрђем и великом љубављу према нашем роду, уз безбројне милости којима нас је даровао, снишао је и постао потпуни човек од Духа Светога, од пречисте крви Владичице наше Богородице и Свагадеве Марије, како би нас ослободио из руку лукавога ђавола и учинио нас синовима и наследницима Свога Царства, да се у векове радујемо и веселимо са светим Ангелима, а да не горимо са трипроклетим демонима.

Апостоли проповедају и земља постаје земаљски рај

Као што неки властелин има винограде, њиве и последнике, тако и Господ наш Исус нас има као виноград. Он узе дванаесторицу Апостола, благослови их и посла у цели свет. И ако људи хоће да и у овом сујетном свету проживе добро и у миру, сажалиће се сведобри Бог да их уведе у рај. Он нам је заповедио да верујемо и крштавамо се у име Оца и Сина и Светога Духа и да чувамо Његове заповести. Рекао је Апостолима да благосиљају сваку земљу у коју дођу, а у којој их људи не приме казао им је опет да отресу прах и оду. Примајући благодат Свесветога Духа, они хитаху као муња и том благодаћу исцељиваху хrome, кљасте, слепе и демонизоване, а именоване Христа нашега подизаху и мртве.

Долично би и благословено, браћо моја, било да и ја, недостојни и грешни раб, имам чисто срце, као нескверни

¹¹ Ова беседа накнадно је пронађена у библиотеци атинског Богословског факултета и представља сажетак претходних уз мало нових детаља.

Апостоли, те и благодат Свесветога и Свештеноначалног Духа, ја који бејаш удостојен да дођем у ваш крај. А нека сам и грешан и немам благодат Свесветога Духа, али молим Господа нашега Исуса Христа да пошаље са небеса Своју благодат и да благослови ваш крај и дела ваша и дело руку ваших. А прво да нам се смилује и опрости нам наша сагрешења, а да вас удостоји, децо моја, да и овде проживите у добру и миру и да вас смести у рај да прослављате Свету Тројицу.

И у коју год земљу долажаху, Апостоли рукополагаху архијереје, јереје, благосиљаху ту земљу и она постајаше као земни рај, сва од радости и милине, обиталиште Ангела, дом Христа нашега. А тамо где их не примаху, остајаше проклетство, а не благослов и то бејаше пребивалиште ђавола, а не нашега Христа. Долично је и благословено, браћо моја хришћанска, да почнем са поуком и када завршимо, да заблагодаримо Богу.

Савршена љубав

Бог, браћо моја, има много имена. Прво име Бога нашега је љубав. Света Тројица је Отац, Син и Свети Дух, једна природа, једна слава, једно царство, један Бог. Ми пре свега треба да љубимо Бога, браћо моја, јер нам даде оволику земљу на којој живе хиљаде људи, даде нам биље, изворе, реке, море, рибе, ваздух, ноћ и дан, сунце и месец. Створио нас је људима, а не животињама. Учинио нас је благочастивим Хришћанима, а не јеретицима. И питам вас сада, браћо, да ми кажете кога хоћете, Бога или ђавола? – Бога хоћемо. – Добро, право то кажете, децо моја благоразумна, да ме саклони ваша молитва, али да видимо прво каква је та љубав. Љубав треба да је верна, да је савршена и ни у чему недостатна. Ваља нам то схватити по нама самима. Ти, брате мој Хришћанине, имаш једно дете. Ја те поштујем и кажем да ти је дете добро, али га бијем, презирем, узимам му хлеб и једем га. Шта кажеш, је ли то љубав? Ја бих рекао да није. Као што љубимо својега Бога, треба да љубимо и брата, јер то је оно што је и природно – мимо природе је да га не љубимо. Треба да љубимо свога брата јер имамо једну Веру, једно Крштење, истим се Пречистим Тајнама приче-

шћујемо, у један рај се надамо, једну главу имамо – Христа нашега.

Браћо, љубав има два својства, два дара. Једно укрепљује човека у добру, а друго га ослабљује за зло. Ако ја имам хлеба да једем и да пијем, а ти немаш, љубав ми каже: "Не једи га сам, него дај и своје брату." Имам хаљине, а ти не. Љубав ми вели: "Дај једну брату своје." Отварам уста да те осудим, да те слажем, али љубав ми умртвљује језик и затвара уста. Пружам руку да отмам твоје, но ме љубав не пушта. Видите ли, браћо, какви су дарови љубави?

Сврха школа

Пошто не знате шта је љубав, треба, децо моја, да подижете школе, јер у школама се људи вежбају и уче шта је Бог, шта су свети Ангели, шта проклети демони, а шта је врлина праведних. Школа просвећује људе и отвара благодатним православним Хришћанима очи да познају тајне.

Знаци времена

Читајући, браћо моја, Божанствено и Свештено Писмо, нашао сам да је пророк Илија жив, да га Бог држи хиљаде година и да ће га послати, а затим уништити свет. А опет, испитујући Свештено Писмо, налазим да је пророк Илија дошао, као и антихрист кога имамо на глави, што и не треба да вам говорим, јер га знате.¹² И сада не чекамо ни пророка Илију ни антихриста.

Жалосно је да вам то говорим, браћо моја, али Свештено и Свето Писмо налаже ми да то учиним: данас, сутра очекују нас глад, жеђ, колера, куге, велике пошести, да свет неће стизати да посахрањује умрле. Данас, сутра чека нас један велики земљотрес, срушиће се све планине, сунце и месец ће се помрачити, звезде ће пасти, небо ће се увити као хартија, а сви људи помрети.

¹² Овде светитељ говори нејасно: ко је антихрист који је на њиховој глави? Вероватно под овим описом говори о Мухамеду и његовим наследницима султанима.

Други Долазак и Суд

А затим ће синуги свесвети Крст силније од сунца и наш преслатки Исус Христос заблистаће седам пута сјајније од сунца, васкрснуће цели свет са душом и телом (па ће добар бити као ангел, а лош као трипроклети ђаво) и рећи ће праведнима: "Ходише, благословени Оца Моја, јер сачувасте заповести Моје и веру Моју." А потом ће Господ рећи грешнима: "Идите, ви проклети, у преисподњу да будете са оцем својим ђаволом, јер не сачувасте Моје заповести и веру Моју." И тада ће Господ отворити огњену реку као море велику да у њој сажеже грешнике и нечастиве, па ће праведнике поставити Себи здесна, а грешнике слева.

А ми, браћо, шта смо? Праведни или грешни? Ако ли смо праведни, срећни смо и триблажени. А ако смо грешни, ваља нам се сада, док имамо времена, покајати и исправити.

Умна молитва

Дајем вам да чините следеће: нека свако од вас узме по бројаницу од по сто три зрна, па нека на сваком зрну каже: "Господе Исусе Христе, Сине и Слово Бога живога, Богородицом и свима Светима помилуј ме грешног и недостојног слугу Свога." Ја хоћу да вас оставим здраве и душом и телом. У Господу нашем Исусу Христу, браћо моја и сестре, сазрцава се Света Тројица и сви Свети са Часним Крстом. Свети се са Господом нашим Исусом Христом распеше душом и телом. Браћо моја, треба да благосиљамо и земљу и небо и море, па ћемо отићи у рај да се навек радујемо и благујемо.

Топла вера покреће планине, сатире денницу, побеђује безверне

Беше једном у Египту неки цар, а у Александрији живљаше Патријарх по имену Јоаким, човек свет, добар, богобојажљив и мудар. Цар га веома заволе, а одмах после њега драг му беше један Јеврејин који се доцније потурчи и убрзо

постаде и везир. И каза Јеврејин цару: "Царе мој, жив ми био, зашто толико волиш тога Патријарха?" А цар одговори трипроклетом Јеврејину: "Патријарх је добар човек, богобојажљив и мудар и зато га волим." А Јеврејин ће опет цару: "Царе мој, када кажеш да га волиш, позови га да ти дође у палату, па ћу доћи и ја да побеседимо, па да видиш како неће знати да се оправда." И позва цар Јоакима. Дође Јоаким у палату и стаде Јеврејин да се спори са њим. Каже Јеврејин: "Патријарше, не каже ли Христос у Еванђељу да ко од вас Хришћана има веру подиже и планине са места?" И заповеди цар патријарху да подигне једну планину, па ће му онда поверовати. И ево шта благословени патријарх учини. Заповеди и сабра благословене Хришћане и савршише Светоме Богу молебан, који трајаше три дана и три ноћи. И како завршише, поче Патријарх да кади оно брдо, које беше дугачко до шест сати хода. И каза планини: "Ја, недостојни слуга Христа Свога, заповедам ти, планино, да се подигнеш одатле и дођеш у Египат." И ето чуда! Одвали се она планина и раздели натроје у част Свете Тројице, па пође и дође Египту. Ту цар повика Патријарху: "За име Божје, патријарше, заповеди планини да стане, јер ће нас сатрти." И Патријарх сместа похита са топлим сузама и заповеди планини и она се заустави у Египту. Та се планина до данас зове Дурдас. И у то чудо много народа поверова, до шест хиљада људи. Него опет говори трипроклетни Јеврејин: "Царе мој, знај да Хришћани кажу на свом језику "стани, планино... и опет поверова шест хиљада."¹³ И још једном каже Јеврејин цару: "Царе мој, знај и ово. Хришћани веле да у Еванђељу стоји да ко има вере, ако и отров попије, неће умрети." И ту цар наложи Јеврејину да направи путир таквога отрова, да јачега од њега нема у свету. И поново ће Јеврејин: "Царе, да знаш и то да Хришћани имају крст и да када закрсте горко, оно постане слатко. Зато треба да заповедиш Патријарху да, када му даш отров да га попије, не закрсти ни себе ни путир." Узе цар путир, даде га Патријарху и вели: "Ево, узми овај путир. Испиј га, али не прекрсти ни себе ни њега." И благословени патријарх усхте да их пре-

¹³ На овом месту недостаје део текста.

вари и осрамоти, па каза цару: "Царе, заповедили сте ми да испијем овај путир, али ми не рекосте са које стране." И прешавши руком одгоре надоле и са леве на десну страну, он испи путир. А сведобри Бог му одмах отвори једну рупу на путиру на десној страни из које се изли отров, те он оста неповређен. А на дну путира остаде мало отрова, па он то испра водом и рече цару: "Царе мој, жив ми био, ја ово попих, него ти заповеди Јеврејину да попије и он, па ако не умре, да му поверујемо." Али трипроклетни Јеврејин не хтеде да га попије, док га цар не натера, те црче и оде у вечну геену да гори са трипроклетим ђаволом. Видите ли, онда, децо моја, каква је сила свесветога Крста? А ви да идете именом Господа нашега Исуса Христа у рај.

Искрена исповест

Кад год дођем овамо, чеда моја, радујем се и тугујем. Долазе ми Хришћани појединце да ми се пожале, али не може слуга да служи два господара и не могу да их посебно исповедим, па их шаљем натраг, а срце ми се раздире, као код онога ко име болесно дете, а не прима га. Тако морам да вас јавно исповедим. И ако вам је, децо моја, по вољи, узмите четири длаке из моје браде, а ја ћу узети бреме ваших грехова. Откако се родисте, све да иде на мене. А ви да испитате четири савета и да их усвојите. Ако желите, децо, нађите једног делатног и врлог духовника, да се исповедите, да кажете своје грехе, али ниједан да не задржите. Макар један да задржите, сву плату губите. Праштајте својим непријатељима и не старајте се само о себи, него гледајте и на своју браћу и своју децу. Да имате благослов мој и нека вас саклони молитва Пресвете Господу нашем Исусу Христу, распетом и истинитом Богу нашем, Кома нека је слава и власт у векове векова. Амин.

ПОУКА СЕДМА

Господ наш Исус Христос и Бог наш, браћо моја, преслатки наш господар и Владика, Творац Ангела и свеколике умне и чулне твари, покренут милосрђем, од велике чистоте, од велике љубави према роду нашем, крај многих и безбројних милости којима нам је даровао и дарује их свакога дана и часа и трена, ето где нас удостоји и данас у зору да Га прославимо и почаствујемо. И нека се Господ смилостиви да нам опрости сагрешења и да нас удостоји да и овде проживимо добро, и да у рају прослављамо Свесвету Тројицу.

Сажетак претходне беседе

Удостоји Господ, браћо моја, и мене грешнога да дођем данас овде у ваш благословени крај и да вас се нарадујем и кажем понеко смислом преиспуњено слово свете наше Цркве, како просветли Дух Свети Пророке, свете Апостоле, свете Оце Цркве наше, те нам записахе. Уз остало, рекосмо и да је Бог наш Тројица, Отац, Син и Свети Дух. Поведен великим благоутробијем, Господ прво створи десет чинов Ангела. Први чин отпаде због гордости и од њега постадоше демони. Тада сведобри Бог заповеди и наста овај свет. Затим створи једнога човека и једну жену као ми што смо, тело од блата, а душу ангеоску, бесмртну. Човека назва Адамом, а жену Евом, па створи и један рај на истоку, сав од радости и весеља. Он уведе Адама и Еву у тај рај, где се радоваху као ангели. Заповеди им да не једу од једне смокве плода, али они презреше ту заповест и једоше, али не рекоше шта учинише. Бог их изагна из раја и они поживеше у овоме свету деветсто и тридесет година у црним и чемерним сузама. Умреше Адам и Ева, отидоше у геену, где гораху пет и по хиљада година само због једнога греха, како рекосмо у синоћној беседи.

Идолопоклонство пре Христа. Кварење обичаја и сатанина мржња на породицу.

А сада, уздајући се у милост Христа нашега, како нас Дух Свети просветли, да кажемо укратко нешто и о осталом, јер све не можемо рећи, требало би нам времена и времена, па ћемо казати само најнужније.

Тих пет и по хиљада година људи умираху и одлажаху у преисподњу, јер рај беше затворен. Смилостиви се сведобри Бог на род људски и нашавши достојном Владичицу нашу Богородицу, сниђе Син и Слово Божје и Бог истинити и Живот свију, преслатки наш Исус Христос и Бог, и поста потпуни човек од Духа Света и од пречисте крви Владичице наше Богородице и Свагдадеве Марије, како би нас извукао из руку ђаволових.

А током тих пет и по хиљада година, опет, ђаво изведе свако зло и реши се да затре свет, те навођаше људе да се као Богу час клањају сунцу и месецу, час земљи и мору, час птицама и животињама. Он стави у срце мушких да мрзе жене и у срца женска да мрзе мушкарце, да се не узимају и праве децу, да се свет не увећа. И тако људи не гледаху да имају децу и ђаво их ували у мужелоство, скотолоштво и друге срамоте, које не чине ни пси ни магарци.

А свеблаги Бог, желећи да пресече зло, заповеди онима који не рађају децу да буду проклети, те се људи, чувши клетву Божју, уплашише и мушкарац узимаше једну жену, а жена једнога мужа.

Али ако има овде међу вама некога ко не рађа децу, нека тај не тугује. Не рече то теби Бог да си проклет ако не рађаш децу, јер ни ја их не рађам, па колико је клетва на мени, и на теби је. Он то каза да осујети злу намеру ђаволову, па зато не тугуј, јер ниси ни под каквим проклетством.

Хоћеш ли, међутим, свеједно да имаш деце, лако је: узми неко сироче и учини га својим духовним чедом, па да се радујеш и ти, а да се радује и оно. За оно дете што ти га роди жена твоја Бог ти не зарачунава милост, јер га рађаш од плотске страсти, али за оно сироче имаш по хиљаду пута плату од Бога за своју душу и част од људи, јер га својом вољом духовно синовљујеш.

Него пази, човече, да не гледаш злим оком на своју жену ако ти не рађа децу. Ништа у томе није твоја жена крива, него је то воља Божја. И немојте да радите оно што учини неки лудак и неразумник: јер му жена не рађаше, он се од ње растави и узне другу. А други, опет, јер му не рађаше мушку децу, него само женску, растави се од жене. То ђаво хоће да се супружници растављају, а не Бог. Како закон каже, ни због чега да се не растављају, осим ако падну у блуд, и ко остави жену своју и узме другу, судиће му се као прелубнику.

Девина породица

У оно време беше један човек по имену Јоаким, који имаше жену по имену Ана. Добар беше муж, добра и жена, обоје од царскога рода, али жена беше боља. Много се може наћи жена да су боље од својих мужева. Ако и ви, мужеви, да хоћете да сте бољи од жена, творите и боља дела него оне. А ако ли и жене творе боља дела и иду у рај, а мужеви злочине и оду у геену, која нам је корист од тога што смо мужеви? Боље би нам било да се нисмо ни родили у свет.

Јоаким и Ана отворише свој дом и држаху га као гостопримницу. И где год би се нашао ко сиромашан, кљаст, слеп – одлазио би у Јоакимов и Анин дом да почине. Тако и ваша благородност треба да је гостољубива, јер гостољубљем према убогим купујете рај.

Јоаким и Ана не родише деце. Будући мудри и разумни, они су схватили да један је Бог Који даје и узима децу. Они се помолише сведоброте Богу да им да једно мушко или женско детенце, а да ће га они Њему посветити. И гледајући њихову добру намеру, Он их благослови и родише Владичицу Богородицу и дадоше јој име Марија.

Као што су Јоаким и Ана тражили дете од Бога, а не од људи, тако нека и ваша благородност што год тражи, тражи од Бога а не од људи. И ђаво је измамио много синова и кћери, јер његова су деца коју добијеш када примиш оне који ти кажу: "Дај ми дукат или два, па ћу ти дати биље да добијеш мушко чедо, даћу ти амајлије да проричеш, да оча-

раш, да видиш своју срећу и судбину." Оно што узаконише Свети Оци и све што је наше Цркве добро је и свето, и душевно и телесно. А све што бива изван Цркве наше, ђавоље је. И ђаво често чини многа надричуца како бисте му поверовали. Склањајте се од тога, јер себи самима спремате огањ, у ком ћете горети и душом и телом. А ако хоћеш да видиш своју срећу или судбину, дигни се у зору, пођи у цркву и крај цркве погледај гробове умрлих да видиш каква ти је. Размисли и реци: "Нису ли и ови овде били људи као ја, па умреше? Тако ћу и ја сутра умрети и боље би ми било да се манем ове ђавоље работе, јер од тога се гине, а закон каже да ко то чини или наводи друге двадесет година не сме да се причести."

Родитељи! Надевајте својој деци хришћанска имена

Као што Јоаким и Ана нису претпоставили мушко чедо женском, тако нека ни ваша благородност не воли више дечаке од девојчица, јер сви су они створења Божја. Као што Јоаким и Ана дадоше Богородици име са смислом, име Марија, тако и ваша благородност када крштава децу нека им даје име Светих, јер она имају смисла. Марија ће рећи "госпођа", јер је Богородица имала да постане царицом неба и земље и све умне и чулне твари, која ће се молити за наше грехе. Николај је онај који је победио народе, демоне, страсти. Георгије је насађена биљка, украшена плодовима, са хришћанским врлинама. Параскева је она која се спремила за Христа.

Хришћанско одгајање

Направи икону Христову, Пресвете и светитеља по ком твоје дете носи име. И када ти дете устане од сна и затражи ти хлеба, немој му га дати, него узми хлеб и стави га пред икону Христову и реци детету: "Ја, дете моје, немам хлеба. Христос га има. Устани да се прекрстиш, да се помолимо твојем свецу да умоли Христа да ти га да." Тако се дете води љубављу према хлебу и како се пробуди, у светитеља гледа.

И када ђаво види да дете има наду у Христа и светитеља, опали се и оде. Да тако навикавате и васпитавате своју децу од малена, да се науче на добар пут.

А ако ли желиш да ти дете поживи, рећи ћу ти шта да чиниш. Начини своје детету једну хаљину, а другу начини ономе убогом детету. И јер си обрадовао оно убого дете, Бог даје живот твоје чеду. Љуби сироту децу више него своју. Ако ли будеш гледао како да даш своје детету да добро једе и пије и да има лепе хаљине, а за оно сирото не мариш, сутра ћеш видети где ти дете умре и сатре ти срце. А ако на сирото, босо, голо, гладно и презрено дете не гледаш, и твоје ће бити сушичаво.

Породични празници

У онај дан када се светкује светитељ твога детета, па би да направиш пир да га прославиш, рећи ћу ти шта да радиш. Постоји пир Божји, а постоји и ђавољи.

Ово је Божји: ти би да даш три дуката да узмеш овцу. Дај један своје попу да ти одслужи Литургију, за други узми воштанице, тамјан и уље и однеси у цркву па принеси пред светитеља, а трећи подели кришом за милостињу и да нико за то не зна. То је Божји пир. И да прочиташ светитељев синаксар тако да те дете чује, а онда му кажи: "Чујеш ли, чедо моје, шта је урадио твој светац? Тако и ти да радиш", па када дете чује за та чуда, да поревнује и каже: "О, када ћу и ја постати као мој светитељ."

А ђавољи је пир да узмеш овцу, скуваш је и позовеш пријатеље и рођаке да једете, пијете, опијате се и бљујете као пси. То је ђавољи пир.

Ми се уздамо да ћемо се спасити именом Христа нашега, а не овцом, како то чине нечастивци и безверници. Шта би радије ваша благородност, Божји или ђавољи пир? Ако ћете Божји, да радите како вас посаветовах.

Родитељи су дрво, а деца плод

Како одсечеш дрво, гране се одмах осуше. А ако заливаш корен, гране стоје свеже. Тако је и са родитељима, као

са дрветом. Када се заливају отац и мајка, корен дечији, постовима, молитвама, милостињама, добрим делима, Бог чува децу. А како се родитељи исуше гресима, Бог им узима децу и са њима их шаље у геену. Ако јабука носи киселе јабуке, хоћемо ли осудити дрво или јабуке? Дрво. Тако и ви, родитељи, као дрво чините добро, да и ваше јабуке буду слатке.

Од онога времена, када је Бог створио свет, прошло је три и по хиљаде година, а да се није догодило да дете умре пре свога родитеља. У то време беше један човек по имену Тара. Њему ђаво стави у срце да изнесе идоле да му се људи поклоне као Богу. И отада почеше деца да умиру пре својих родитеља, као што и данас због родитељских греха Бог губљује децу.

Богородица у Храму

Када Владичици Богородици беху три године, сетише се њени родитељи дуга који су имали пред Богом – да су је обетовали цркви, те је одведоше и посветише.

И као што су се Јоаким и Ана сетили свога дуга и испунили га, тако и ми, благочастиви Хришћани, треба свегда да имамо на уму свој дуг према Богу, да њега испунимо и тек тада да тражимо рајску плату. А који је наш дуг? Хоћемо рај, а не знамо који нам је дуг. Ја ћу вам само навестити, а нека ваша благородност потражи да сазна и више.

Хришћани, не заборављајте никада своје дугове

Сведобри Бог нам даде очи да гледамо у небо, да видимо звезде, сунце, месец, свеколику творевину, да прослављамо Бога и да говоримо: "Боже мој, ако је ово сунце, које је Твоја творевина, толико сјајно, колико ли си сјајнији Ти Који га створио? О, Боже, удостој ме да те се наживам". То је наш дуг, браћо моја. Није нама Бог дао очи да ми мушки гледамо жене и да жене гледају мушке, нити да гледамо посла свога брата, да крадемо и убијамо браћу своју, нити да играмо карте, што је ђавоља работа, нити да живимо од крви своје браће и у неправди према њима.

Даде нам Бог ноге. Наш дуг је да њима идемо у Цркву, да стојимо са страхом и ходимо добрим путем. А не даде нам Бог ноге да луњамо по планинама као пси, као звери, да од других отимамо и пљачкамо их.

Бог нам даде богатство. Дужни смо да једемо и пијемо колико нам је довољно, да имамо одеће колико нам треба, а да остало раздајемо сиротињи душе своје ради. Није нам Бог дао богатство да се преждеравамо, правимо скупоцене халљине и градиме високе палате, по којима ће сутра играти мишеви, а сиротиња да умире од глади. То је наш дуг, браћо моја. То да знате. Од данас и убудуће тако чините и спасићете се.

Хоћеш ли да схватиш, брате, какав је твој дуг пред Богом? Ти, брате, имаш једну жену. Би ли био радостан ако би она пољубила другога за месец дана? Не. За годину? Не. За десет година? Не. За педесет година? Не. За сто година? Не. Не допада ти се да други блуднички са твојом женом, нити да прст стави на њу. Е, исто тако Бог неће ни да ти имаш толико удела са ђаволом, колико ти нећеш да други има са твојом женом. Није нас Бог створио за ђавола и пакао, него за Себе и за рај. То је наш дуг, Хришћани моји.

Ваведење Богородичино

У цркви, у коју отидоше Јоаким и Ана са Богородицом, беше у то време првосвештеник пророк Захарија, отац часнога Претече. И како је виде, просвети га Дух Свети и он схвати да је то она која ће родити живот вечни, Христа. И одмах је пригрли и целива, узе и уведе на Свето Место.

Делови Храма и њихов смисао

Олтар означава свети Гроб Христа нашега. Идете ли неки пут на свети гроб да се поклоните? На светске и ђавоље работе идете, а тамо где је положен Христос наш греха наших ради не идете? Толика ли је ваша љубав према Христу?

На Свето Место једанпут годишње улазио је првосвештеник и гледао Богородицу.

Радујте се и веселите, свети јереји. Уз многа добра којима вас је даривао сведобри Бог, дао вам је и Свето Место, које означава престо Божји. А ви, мирјани, чувајте се да не улазите у олтар, јер ћете се опалити. Али, радујте се и веселите, људи. Крај много добра које вам даде свезблаги Бог, дат вам је и католикон, који значи рај. Радујте се и веселите по хиљаду пута и ви, жене. Многим добрима која вам даде, сведобри Бог дометну вам и нартекс, који означава врата раја.

И ми, благочастиви Хришћани, када идемо у цркву, треба да стојимо са богобојажљивошћу, са страхом и трепетом, како бисмо добили опроштај сагрешења.

И као што када улазимо у гроб заборављамо све светско, тако и када улазимо у стасидију треба да заборавимо свако зло. Шта је стасидија? Усправни гроб, који нам Бог даде за учитеља, да у њега улазимо да мислимо на своја сагрешења, смрт, геену и рај.

Ако ли тако чините, добро чините. А ако идете и украшавате се, замајавате један другога и разговарате у цркви, сами себи подмећете огањ.

Одговорност свештеника за поредак у храмовима

Па какви сте ми ви овде, Хришћани моји? Разговарате ли у цркви? – Разговарамо, свети Божји. – А шта им каже ваша светост, свети јереји? – Кажемо им да не разговарају, али нас не слушају. – А зашто вас не слушају? Ја бих рекао да је то до ваше светости што вас не слушају. Нека устане неки јереј од ваше светости да му поставим једно питање. Имаш ли деце, попе мој? – Имам. – Када поставиш трпезу да ти деца једу, где треба да поставиш јело – на средину да га сва деца дохвате, или на крај, па да пола једе, а пола не? – На средину, да је дохвате сви. – А ако ставиш на крај, тако да пола деце једе, а пола не, не треба ли тебе да окриве твоја деца? – Треба. – Да видимо сада, господине мој, шта је трпеза, ко је отац, шта је јело, а ко су деца.

Духовни отац и надзорник си ти, твоја светост, каквим те учини Бог, мајка је Црква, трпеза је аналогнион, јело су црквене књиге и Свето Еванђеље, а духовна деца су Хришћани. Зар не треба онда да другачије чини и твоја светост

(не говорим ово само за тебе, него да и други чују), па да ставиш аналогно на сред цркве, да читаш разговетно и велегласно да те чују сви Хришћани? Јер када те чују, они не разговарају. А када читаш испред Христа и говориш себи у недра оно што Христос већ зна и што чујеш само ти, тако и Хришћани, људи и жене, када не чују и када немају јела, почињу да разговарају у цркви, па тако једна жена говори другој о томе која има лепшу хаљину и накит, а када оду, више немају ни воље да се врате. И тако ти постајеш виновник тога што и оне одлазе у преисподњу и што и сам гинеш.

Него шта ти је чинити, попе мој, да не погинеш? Јеси ли певао неки пут, господару мој? Ја видех једном некога блудника како пролази крај једне високе куће, а на прозору беше девојка. Блудник ју је видео, али не добро, па се попео мало више где ју је видео боље, те стаде да јој пева и говори: "Ах, какве црне очи, црне обрвице (и да додам и ово) на поповском прозору". Шта му је била намера? Да изагна Христа из девојчиног срца и да уведе ђавола, да изагна девственост и уведе блуд.

И шта слично томе треба да уради ваша светост? Да се попне високо и да говори са умиљењем и велегласно: "Помилуј ме, Боже, по великој милости Својој и по мноштву штедрота Својих очисти безакоње моје." И ако можеш, плачи да би отерао ђавола из хришћанских срца, да би отерао блуд и довео девственост, да отераш гордост и доведеш смирење. Ако ли хоћете, свештеници, да се спасете и да се спасу и Хришћани, тако да чините.

Богородичине Благовести

У Светињи над Светињама Владичица Богородица провела је дванаест година. Ангел Господњи хранио ју је небеском храном, разговарала је са Ангелима и постала виша и од њих. Када јој је било дванаест година¹⁴, просвети сведо-

¹⁴ Овде се очито ради о грешци у рукопису, јер и сам св. Козма претходно каже да је Пресвета Богородица предата у Храм када јој је било три године, да је у њему остала дванаест година и да се на крају њенога боравка у Храму догодила Благовест, те је она тада имала 15 или 16 година. То је право предање Цркве.

бри Бог њене оца и мајку и заручише је по великом домостроју. И дође Ангел Господњи и каза јој: "Марија, ти треба да се радујеш више од целога света и више и од нас Ангела, јер ћеш родити Сина и Слово Божје и Бога Истинога, Христа, од Духа Светога, без мужа, као девица, и опет ћеш остати девица, да би Христос ослободио човека из руку ђавољих, како Пророци преднајавише." И устаде Владичица Богородица, прослави Бога и рече: "Прослављам Те, Господе мој, поклањам Ти се и обожавам те, јер си снишао да постанеш човек од мене, слушкиње Своје. Спремна сам ти, слушкиња Твоја, и нека буде воља Твоја света". И у тај час она заче преслаткога нашег Исуса Христа и Бога.

Благословени брак и проклети брак

Господ се, браћо моја, родио од жене, да би жену благословио, јер је жена и примила прво проклетство у рају, вргнула свет и одвела га у геену, али је опет жена родила и Христа и примила благослов.

Христос се родио од жене верене, како би благословио брак, јер веривање је почетак брака, а теби је показао пример како прстен који прво даје човек жени треба да је златан и да има да га стави на свој прст жена чиста као то злато. Е, онда, жено, твоје је да га примиш и ставиш на свој прст и да више волиш да изгубиш живот пре него да погазиш част мужа свога. Тако и ти, жено, шаљеш своме човеку један сребрни прстен да му тиме јавиш: "Ако си ти, човече, јак као сребро, онда прими и стави овај прстен на свој прст и буди готов да положиш и живот и главу за своју жену." То је смисао веривања. Радујте се и веселите, брачници, по хиљаду пута за бројна добра која вам сведобри Бог даде. Он вам даде и благословени брак. А плачите због нечастивих и безверних, јер уз све зло које имају, имају и презрени брак.

Какав треба да буде благословени, хришћански брак, а како изгледа презрени, односно проклети, није моје да знам и учим. Моје је да знам своје монашко да бих се спасао. Недолично је да калуђер поучава о браку. Али, опет, и од недоличног извлачимо добит. Оно што бих ја да ти кажем, дете моје, требало је да ти кажу твоји отац и мати. Али пошто

ни они не знају да ти то кажу, ја ћу ти дати тек наговештај, а ти даље тражи сам да сазнаш остатак.

Чуј ме, чедо. Када хоћеш да се ожениш, тражи прво жену да није од твога рода, јер то забрањује црквени закон. Друго, нека има страх Божиј у души. И треће, нека је украшена стидом. Узео си жену сироту, узео си робинју. Узео ли си богату, ти си постао роб, узео си штап за главу своју. Прво вам је да се исповедите и венчате у цркви.

А како треба да се венчате? Нека свештеник узме кума, женика, невесту и неколико људи да одслужи Литургију, нека стави венце, два прстена и две свеће. Нека оду у цркву. Нека стави човека здесна, а жену слева, уђе у олтар да запали две свеће и окачи венце пред Часну Трпезу, да стави на њу два прстена тако да један гледа унутра, а други напоље, јер показује да када се заручник окреће и гледа заручницу, окреће лице са друге стране. Тако и заручница са жеником¹⁵. И када заврши Литургију, нека свештеник узме налоњ, стави на њега свето Еванђеље, прстење и венце и да стави женика и невесту једно крај другог. И нека узме кадионицу и две упаљене свеће да окади женика крстообразно три пута.

Кадоница означава Владичицу, Богородицу. Угаљ је у тамјану а не изгара. Тако је и Владичица Богородица примила Христа и није сагорела, него се и просветила. Тамјан означава Свесвети Дух, поклопац на кадоници покров Светога Духа, три ланца Свету Тројицу, звончићи учење Светих Апостола. И тако кади свештеник женика и поучава га говорећи му: "Ја се овоме клањам, а ти ако желиш и ако си православни Хришћанин, клањај се и ти." Тако се и свештеник и женик сагињу и клањају. То означава кадоница.

И пита свештеник женика: "Хоћеш ли Марију за жену?" А ако он каже: "Хоћу", даје му свећу. Тако пита и невесту: "Хоћеш ли ти, Марија, Јована за мужа?" Ако га хоће, она не говори, него само климне главом, а ако не и ако се то збива без њене воље, она каже: "Нећу га." И ако каже да га

¹⁵ Ово је нејасно место, па се чак и преписи текста ту не подударају. Једно од постојећих тумачења прве реченице је да се један прстен врхом, који је могао чинити неки драги камен, оријентише према истоку, а други према западу (прев).

неће, свештеник не сме да их венча, иначе ће погинути. А ако је по обостраној жељи, е, онда нека их венча. После венчања нека их причести Светим Тајнама. Ако имају неку забрану, нека их причести из општег путира. Онда их узме појући и када их доведе кући, свештеник се моли, благосиља трпезу и одлази.

Када прођу три дана, онда да се спојите. И да чувате недељу и празнике са благородношћу, као Хришћани. Није Бог дао жену за блуд, него за рађање деце. И да не спавате на једној постељи недељом и празницима, јер нас ђаво гурне у искушење. А ти, човече, да бежиш од туђе жене као од змије. И не само од туђе, него и од своје када је време. Ако твоја жена има оно што је уобичајено за жене или је затруднела, трета ба се чуваш, или ако је родила и није испунила четрдесет дана, није се очистила. А ако хоћеш да се спојиш са својом женом, узми пример: питај ратара да видиш колико пута годишње сеје њиву. Једном, па је остави како је, па онда жање. А после опет, када хоће, поново сеје. Тако и ти, брате мој. Спојио си се са женом својом, занела је? Иди док не роди, док не испуни четрдесет дана и очисти се, а онда још сеј. И тако направи четрдесеторо, педесеторо деце. Хтео сам да ти кажем једну реч, али је постидно, па ћете ме осудити. Зар не видите животиње како се спајају док женка не зачне и спајају се поново тек када роди? А ми људи не стидимо се да будемо гори и од животиња. А, шта, ти ни то не можеш, тешко ти је? Учини друго. Смири се и реци да си недостојан, грешан и гори од животиња. Осуди себе самога и тако ће се Бог смиловати да те спасе. А да чиниш грех, да се хвалишеш, да говориш да си свет, може ли то бити? Саветујем вас као своју духовну децу. Рекох вам да је неумесно да вам ја то говорим, али шта опет да чиним? Гледајући свој род у каквом се стању налази, забринух се и рекох вам ово да бар неке користи имате.

И нека муж буде као цар, а жена као везир, односно муж као глава, а жена као тело, јер тада Бог благосиља мужа и жену и њихову децу и ништа се за вас не хвата, ни магије, ни чарања, ништа. Тако ћете и овде добро проживети и отићи и у рај да се у векове радујете. А власт да се растављате немате и једино вас смрт и блуд могу раздвојити.

А ако ли се догоди да жена падне са другим или муж са другом женом, дужни су да оду архијереју да их растави. Али и онај о кога се жена огрешила, а он се не растави од ње, има плату за своју душу. Зар постоји начин да се твоја жена курва са другим, а ти да јој опростиш? Постоји. И шта је то? Ти, дете моје, одеш у туђину, у њиву, а жена ти падне са другим. Дођеш кући. И шта треба да ради твоја жена? Треба да узме секиру и даску, да ти учини метанију и каже: "Узми ову секиру и даску и учини ми милост. Стави ме на ово и исецкај ме у комаде, баци ме псима да ме поједу, кад нисам достојна да ти гледам лице, јер погазих част твоју и од Христове кћери постадох кћи ђаволова." И шта кажеш, дете, кида ти се срце да је убијеш и хоћеш да јој опростиш? Ја верујем да ћеш рећи: "Нека ти је просто, али да не чиниш то други пут." А када да се растанеш од ње? Када дођеш из туђине и сазнаш за зло од свога суседа, онда из нужде хиташ да се раставиш од ње. Тако ће и Господ сутра о Другом Доласку, ако нас нађе неисповеђене, непокајане, неисправљене, морати да нас пошаље у пакао. А ако ли нас затекне покајане, сажалиће нас се и увести нас у рај да се у векове радујемо.

А проклет је брак у ком се узме жена од свога рода, што закон забрањује, или се удари у бубњеве и дипле, игру и песму, шенлучење, кићење и друге ђаволске работне. Онда је брак проклет, рађају се деца слепа, нема, глува, кљаста, несрећна, месечаре и док их гледате, родитељи, срце вам се кида, Бог вам узима живот пре времена и уводи вас у пакао. И немојте да правите свадбу недељом, него у неки други дан у седмици. Није да то закон забрањује, али због беспоретка који влада, а још уз то недостајете и са Литургије. А Литургија треба да буде посебна за женика и невесту.

Монашки живот

Господ се, браћо моја, родио у онај дан да девствености да првенство. Као што и ми људи више волимо злато од сребра, тако и Господ љуби брак, али девство још и више, да би ти показао пример. Уколико можеш да сачуваш девственост и хоћеш да постанеш монах или монахиња, срећан си и триблажен, слободан од ових светских ствари и као ангел.

А ако хоћеш да сачуваш девство, као први темељ треба да положиш нестицање и да немаш ни кесе ни ковчега, да сушиш тело своје као рибу постовима, молитвама, бдењима, злопаћењима, да умртвљујеш плот која је вук, свиња, звер, лав.

И бежи од света, али највише од жене. Али немој опет ни да замрзиш жену, јер она је створење Божје, него мрзи све страсти које људи следе. И деси ли ти се да прођеш сокаком, а на једној страни је жена, а на другој ђаво, ти немој проћи оном страном где је жена, него оном где је ђаво, јер ако се прекрстиш, ђаво оде, али жена не. И као што је тешко јагњету да општи са вуком, а да га овај не поједе, или иверју са угљевљем да не изгори, тако је тешко и калуђеру да се среће са женом, или калуђерици са човеком, а да се не оскврне и не саблазне. Другачије монах не може да се спасе осим да бежи далеко од света. Има ли овде неког калуђера? Одлази, калуђеру мој, иди у пустињу ако хоћеш да се спасеш.

Али казаћете ми: "И ти си монах, па зашто онда општиш са светом?" И мени је, браћо моја, лоше то што радим. Али пошто наш род паде у незнање, рекох: "Нека изгуби Христос мене, једну овцу, али нека добије друге." Можда ће милосрђе Божје и ваша молитва спасити и мене.

Крштење и покајање

Желећи да нам покаже начин како да се избавимо од онога проклетства које примише у рају Адам и мајка наша, Господ се крсти у реци Јордан од Часнога Претече.

И ми благочастиви Хришћани, браћо моја, треба да се радујемо и веселимо по хиљаду пута због свакога добра које нам даде Господ, а и због светога Крштења. Треба да чувамо Крштење чисто и неоскврњено колико је могуће.

Деси ли се да као људи погрешимо, нека је прослављен свеблаг Бог који нас дарова и другим Крштењем, светом Исповешћу, јер некрштеном и неисповеђеном човеку немогуће је спасити се.

Боље ти је, брате, да убијеш стотину крштених, него да оставиш једно некрштено дете да умре. И ако буде било потребно и буде ли се чинило да ће дете умрети, а свештеник

не стиже да га крсти, нека га крсти ко се задеси, отац, мајка, брат, сусед или бабица. Стави доста воде и уља, прекрсти га и погрузи. Реци: "Крштава се слуга Божији... у име Оца и Сина и Светога Духа. Амин." И ако дете преживи, свештеник ће довршити. А ако се догоди да немаш воде? Узми три шаке земље и поспи му по глави и реци као што казах. А ако немаш ни земље? Крсти га ваздухом и реци исто оно. И немојте то да радите као неки лудак и безумник, који је говорио да ће бити кум, а оставио дете некрштено да умре, да се не би одвајао од своје жене. Ако је нужда, нема кумова и муж када хоће да се опет споји са женом нема препреку.

А ако се опет догоди нужда и човек се спрема да умре, а свештеник не стиже да га исповеди, нека се исповеди коме стигне и нека умре исповећен. Постоји тада нада да ће се спасити. А ако се причести неисповећен, никакве користи нема.

Свети јереји, треба да имате велике крстионице у цркви, тако да може цело дете да се сасвим погрузи, јер ако макар нешто остане непогружено ђаво и туда улази и зато вам деца месечаре, демонизују се, боје се, постају несрећна, јер нису добро крштена.

Ко од ваше благородности хоће да душе своје ради начини једну крстионицу нека устане да му кажем како да то учини и да позовем све Хришћане да му опросте, да добије опроштај који да је дао хиљаду дуката не би нашао. Чуј ме, чедо, што хоћеш да направиш крстионицу. Реци мајстору да је направи довољну дубоку и широку. Нека одоздо има два прста основе да стоји. Направи јој две ручке да за њих може крштеник да се хвата и један поклопац. И нека буде од бакра, да је калајишеш. Још реци мајстору да уреже одгоре твоје име, да те помињу.

Ви, децо моја, хоћете да крштавате децу, а зар није боље да направите крстионицу да се у њој крсти хиљаду деце, па да имате и већу плату за своје душе? И испитајте која је црква нема, па да је направите. И у Цариград да стигнеш да пошаљеш и свуда, исту плату имаш. Молим вас да кажете и кир Јовану, који би да направи крстионицу, трипут: "Бог нека му опрости и помилује га."

Живот Христов као пример

Када је Господ, браћо моја, крштен у реци Јордану од Часнога Претече, почео је да проповеда свету да се покаје и крсти у име Оца и Сина и Светога Духа. А желећи да искорени свако неверје и свако зло из људских срца, он није употребио новац и дукате, као што то чине јеретици и како ће чинити антихрист, него поче да чини чуда како Богу и доликује, да лечи следе и глуве, губаве и демонизоване и, што је веће од свега, да васкрсава мртве. Он васкрсе и Лазара који је четири дана провео у гробу и који је проживео још тридесет година после васкршења и постао архијереј. И гледајући Христа нашега где јасно чини чуда, људи схватише да је Он Бог, јер једино Бог има власт да заповеди мртвима и да васкрсну.

Беху тамо хиљаде људи који су поверовали и крстили се. Поверовали су и неки Јевреји, али највећи међу њима, књижевници и фарисеји, не само да нису поверовали, него су пустили још и ђавола у своја срца, како га и данас имају, и намерили се да разапну нашега Христа.

У Велики Четвртак невече, Господ је, знајући као срцезналац, све што има да се збуди, па и злобу свештеничку и Јудину, узео и опрао ноге светим Апостолима, да теби да пример како се, макар и цар био, увек смираваш и поштујеш онога сиромаша, да га држиш бољим од себе и не презиреш га, јер сутра ћеш тога сиромаша, наог, гладног и презреног, видети где се радује у рају, а ти ћеш да одеш у геенски огањ.

Господ седе и поучи свете Апостоле, па им откри смисао много чега. Уз остало, рече им и ово: "Знајте, ученици моји, да ће Ме један од вас, Јуда, продати Јеврејима за три дуката и Јевреји ће Ме исмејати, изврећати, избити и распети. Али не тугујте, ученици моји, јер Ја ћу се Својом вољом распети како бих распео грех и ђавола, а у трећи дан ћу васкрснути да бих људима дао живот. И Моје васкрсење донеће радост небу и целој свету, а биће јед и мач двосекли у срца јеврејска и ђаволова."

Желећи да нам да живот вечни, небеску храну, Господ узео хлеб и вино и благослови их, учинивши их Пречистим

Тајнама, свесветим Телом и Крвљу Својом, те причести дванаесторицу Апостола. Једанаесторица Апостола, како се причестише Пречистим Тајнама са добром намером и произвољењем, просветише се, озарише и постадоше мудрим учитељима света и том благодаћу говораху све језике света, па и овде проживеше добро, а отидоше и у рај да се свагда радују.

Јуда и народна предања о њему

Зли Јуда се, како се причести са лошом намером и произвољењем, помрачи, па му у срце уђе ђаво и он се наду толико да сокаком којим су двоја кола могла лако да прођу, он један није могао. Тако он умре злом смрћу и отиде у пакао да са ђаволом у векове гори.

Беше једна земља по имену Искаррија, крај Јерусалима. Тамо живљаше неки Јеврејин са својом женом. И виде његова жена у сну да ће родити ђавола који ће штети да спали цео свет. Она то откри мужу. Тако она роди Јуду. Чували су га два месеца и касније га ставили у један ковчежић, бацили у море и рекли: "Ако Бог хоће, нека га спаси. Ако не, нека се изгуби." У тамошњој луци бејаху неки пролазници и када видеше ковчежић у мору, извадише га и отворише. Унутра нађоше дете, узеше га и однесоше у своју земљу, Искаррију, и не рекоше никоме да су га нашли у мору, тек рекоше да је сироче. А његови родитељи рекоше: "Да га узмемо и учинимо својим дететом." И тако га узеше и одгојише. Касније његова мати роди и друго дете. Када је деци било дванаест година, посвађаше се и Јуда изби право дете. И кажу родитељи Јуди: "Зашто си избио наше дете? Ти си нама усиновљеник. Ми ћемо вам, децо, оставити да на равне части поделите наследство међу собом." И кад Јуда чу да ће добити свој део са другим дететом, шта га ђаво наведе да учини у среброљубљу? Један дан диже он камен и уби свога брата. А шта је отац урадио? Убио га? Сажалио се. Јуда се, како уби дете, уплаши и побеже, и дошавши у Јерусалим постаде слуга неке властелину. И цар му даде власт и кесу да тргује, односно да даје и узима. А зашто је он отишао цару? Од силнога среброљубља које га је обузело, само је мислио

како да што више стекне. Овај му да десет новчића да купи рибу, а Јуда од среброљубља да само пет. Његови родитељи, који немаху друге деце, отидоше у Јерусалим да се поклоне храму који је изградио Соломон. И како отидоше тамо, допаде им се место и купише један врт и од њега тамо живљаху. Јуда је одлазио и узимао поврће из врта. Прошло је неко време и једнога дана каже вртлар: "Зашто ми отимаш моје право? Поврће које си узео кошта десет грошева, а ти ми дајеш пет. Рећи ћу цару да си неправедан према мени." А Јуда, када чу да ће га тужити цару, извади нож и закла га. Жена повика: "Шта да чиним, царе? Твој слуга уби мога мужа." А цар јој рече: "Шта да радим?" Жена му рече: "Твој слуга уби ми мужа. Ко ће сада да господари мnome, да ме отхрани, када сам слаби сасуд?" А цар јој рече: "Узми Јуду за свога мужа да те отхрани". И шта да ради несрећница, узе га за мужа. Једнога дана разговараху о томе одакле је ко од њих и испитавши сазнадоше да су мајка и син. Тада рекоше: "Јао нама!" У то време Христос хођаше околу и проповедаше. Када зачуче Јуда и мајка и жена му да чини чуда и не узима новац, Јуда рече: "Сада је прилика да одем и да стекнем паре." Они отидоше Христу и исповедише се. И он им опрости и рече да се врате назад. Јуда остаде и поста Апостол. Наш Христос сместа позна да је Јуда среброљубив и даде му кесу да сакупља новац, а овај у среброљубљу продаде нашега Христа за тридесет сребрњака Јеврејима, па отиде да у векове гори у геенском огњу са ђаволом.

Чујете ли, браћо моја, какво је зло среброљубље? Тако је и један свештеник у неком крају учинио: продавао је од среброљубља Христа и узимао новац. И Бог му злом смрћу прекиде живот, као Јуди, и он отиде да гори са ђаволом у геенском огњу. Јесте ли разумели, браћо, смисао и шта се догоди ономе који има страст среброљубља? Пролази као што је прошао Јуда.

Последњи час. Крај је близу. Браћо, кајте се!

Довољно је ово што вам казах, Хришћани моји. И данас имам длаге помисли као и јуче. Једна ми као и јуче каже да вас благословим и да ме благословите, па да пођем у други

крај да ме чују и други Хришћани који никада нису чули слово Божје. А друга ми каже: "Зар да одеш тако брзо када си већ стигао доде? Седи до вечери да им кажеш и остало, а онда благослови Хришћане, нека и они тебе благослове, па тада пођи." И шта вам се сада чини благословено, браћо моја, да чиним – да идем или да останем? – Остани, Свети Божји. – Добро, децо моја, нека буде тако. Љубави ради Христа нашега и љубави ради ваше остајем, а ви се окупите у осам сати да прочитамо Вечерње, да прочитамо и неки молебан, да позовемо Владичицу нашу за посредницу до њенога Сина, јер Син је њен гневан на нас због наших многих сагрешења и хоће да нас погуби. Шта чекамо, браћо моја? Данас, сутра крај је света. Зато гледајте да се исправите.

Сажетак поуке

Ово вам поново кажем на крају: радујте се и веселите што сте удостојени да будете благочастиви православни Хришћани. Али и плачите и јадикујте због нечастивих и безверних и јеретика који ходају у тами и налазе се у рукама ђаволовим. Пазите, браћо моја, да се не гордите, да не убијате, крадете, заклињете се, лажете, гоните једни друге, клевете, украшавате ово смрдљиво тело које ће сутра изјести црви, него гледајте на своју душу која је скупоченија од целог света. Постите по мери својих моћи, молите се колико је до вас, чините милостињу како можете и увек пред очима имајте смрт. И нека вам нико не буде бољи учитељ од смрти.

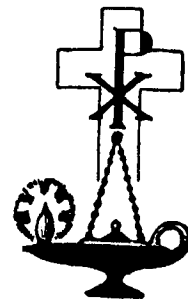
Нисам достојан, браћо, да вас поучавам и саветујем, али усуђујем се и молим преслаткога свог Исуса Христа да вам са небеса пошаље Своју благодат и благослов, да благослови и овај крај и све крајеве хришћанске, да благослови ваше домове и ствари и дела руку ваших. А пре свега, браћо моја, да вам опрости ваша сагрешења и да вас удостоји да проживите добро, у миру и у љубави и у овом сујетном животу, а и да после одете у рај, у наше истинско отачаство, да се радујете и веселите и, прослављајући је, клањате се Оцу, Сину и Светоме Духу, Тројици једносушној и неразделној.

А ако ће неко међу вама да пусти браду, нека устане да ми то каже, да му на благослов дам један чешљић и да позовем све Хришћане да му опросте и да постанемо и браћа.

Која жена хоће да се забради и покрије када иде у цркву нека ми то каже, па да позовем све Хришћане да јој опросте и да молим Бога све док живи за њену душу и за децу јој.

Који Хришћанин, човек или жена, обећава да у своме дому неће говорити арбанашки, нека устане да ми то каже и ја ћу све његове грехе узети на своју душу, откако се родио да сада, а позваћу и све Хришћане да му просте и да добије опроштај који не би нашао ни да да хиљаде дуката.

Молим вас, Хришћани моји, да и за мене грешнога кажете трипут: "Бог нека му прости и помилује га." Опростите мени грешном и Бог нека вам прости.

ПОУКА ОСМА

Људи су слуге ђаволове, а Христос је ослободилац

Господ наш Исус Христос, преслатки господар и Владика, Творац Ангела и сваке умне и чулне твари, призираше на род људски који Га не познаваше и не вероваше да је Он господар и на небу и на земљи и све творевине управитељ и да без воље Христа нашега ништа се не може утврдити. И гледајући, дакле, људе како их обмањиваше добромрзац ђаво, подвластивши их све својој вољи и учинивши их својом децом, зажеле, сведобри, да овога посрама и да ослободи човека од ђавола и да човек има велику благодат од Његове милости. Тако је Он, од велике љубави према нашем роду, крај безбројних добара којим нас је обдарио, још и снишао и постао потпун човек од Духа Светога и од пречисте крви наше Владичице Богородице и Свагдадеве Марије. Зато се и оваплотио и постао савршен човек да бисмо Га ми видели и сазнали да осим Њега другог нема, и да бисмо поверовали да ће нас ослободити из скверних руку ђаволових, усинити и учинити наследницима Свога Царства, да бисмо се у рају свагда радовали и веселили са светим Ангелима и избавили се од проклете геене и проклетих бесова.

Апостолска проповед

Знајте и ово, дечице моја: ова земља на којој обитавамо Господа је нашега Исуса Христа. Као што неки цар сакупља царске дугове и узима са њива, из винограда и од људи, па шаље своје људе да их сакупљају сваке године, те када их они спусте пред цара цар се радује и обасипа их великом милошћу и држи их за своје љубљене пријатеље, тако и Христос као виноград држи цео свет.

Он за посленике узео дванаесторицу Апостола, благослови их и даде им благодат Светога Духа тако да одмах научише писмена и све језике, јер први су Апостоли били неписмени и знали су само један језик, па чим их благослови и духну у њихова уста и примише благодат, они научише сва

писмена и све језике. И посла их Господ наш Исус Христос, истинити Бог, у сав свет и рече им: "Обиђите цео крај и сву земљу, тврђаве и села, и реците им да ако хоће да и овде добро проживе и у миру и да их уведем и у рај, нека верују и крштавају се у име Оца и Сина и Светога Духа и нека чувају заповести Светога Еванђеља." У који год су крај ишли Апостоли, Господ им је рекао да благосиљају тај крај, а куда оду а људи их не приме, Господ рече: "Отресајте и ципеле своје од тамошње прашине, прокуните и отидите."

И како примише благодат и благослов Светога Духа, Апостоли похиташе у цели свет и том благодању Светога Духа исцељиваху слепе, губаве, болесне и демонизоване и, што је веће од свега, именом Христовим заповедаху мртви-ма и ови васкрсаваху. И у који год су крај ишли, а људи их примаху, Апостоли су производили архијереје, јереје, ђаконе, чтеце и састављали цркве, благосиљајући тај крај који постајаше земаљски рај, сав од радости и веселја, обиталиште Ангела, дом Христа нашега. А крај у којем их не примаху Апостоли не благосиљаху. На њему је остајала клетва, а не благослов, и то је постајало пребивалиште ђавола, а не нашега Христа.

Жеља светог Козме

Долично би и благословено било, браћо моја, да имам и ја чисто срце као свети Апостоли, па да викнем велегласно да се чује до небеса. А ево где бејаш удостојен да дођем у ваш благословени крај да вам се нарадујем. Али мада сам грешан и немам благодат Светога Духа, ипак се усуђујем и молим Господа нашега Исуса Христа да са небеса пошаље Своју благодат и благослов, да благослови ваш крај и све хришћанско, да благослови људе и жене и вашу децу, ваше ствари и дела руку ваших. А пре свега, браћо моја, нека се Господ наш Исус Христос смилостиви да вам опрости грехе и удостоји вас да и овде проживите у добру и миру и да вас уведе у рај да и у њему славите Свету Тројицу. Долично је и благословено, браћо, да поуку почнем Богом. И молим ваше господство да са сваком наклоношћу чује моје слово, како га и ја чух из светог Еванђеља и од светих Апостола, а када окончамо, да заблагодаримо Богу.

Љубите Бога и ближњег

Наш Бог има многа имена, браћо моја, а прво Му је име љубав. Он се зове и Светом Тројицом, Оцем, Сином и Светим Духом, једном природом, једном славом, једним царством, једним Богом. И ми, браћо, треба да љубимо Бога, јер Он нас је даровао оволиком земљом да у њој обитавају толике хиљаде људи, биље, извори, реке, море, рибе, ваздух, дан, ноћ, ватра, небо и звезде, сунце и луна. А и нас учини људима, а не животињама. Учини нас благочастивим Хришћанима, а не јеретицима.

И питам вас сада, децо моја, да ми кажете сву истину: кога љубите – Бога или ђавола? Ви сада умом љубите Бога и много то желите, децо моја, премудра и разумна, и да ме саклања ваша молитва. Али да видимо да ли је та љубав према Богу права, је ли савршена или јој шта недостаје. Како то можемо да схватимо? По себи самима. Ти, брате, имаш дете. Ја тебе волим, поштујем те и о теби добро говорим, али твоје дете бијем, презирем и говорим му зло, узимам му хлеб и једем га, узимам му хаљину и сам је носим. Не чини ми се да је баш то љубав. Ако љубимо оца, треба да љубимо и дете. Јер ко љуби Бога, љуби и свога брата, Хришћанина, јер ми имамо једнога оца, једнога Бога, једну Веру, једно Крштење, причешћујемо се истим Пречистим Тајнама, једну главу имамо – Христа нашега, једну Веру, један Закон, једно поклоњење и сви смо браћа.

Знајте и ово, браћо моја, да љубав има два својства, два дара: један је да човека укрепљује у добру, а други је да га ослабљује за зло. И како, чеда моја, ја могу да имам хлеба да једем и да добро пијем, а ви не? Љубав ми каже: "Не једи сам, подај и својој браћи." Имам хаљине. Љубав ми каже: "Дај једну своје брату, а другу носи ти." Отворим уста да те осудим, да те слажем, да те преварим, али одмах се сетим љубави и она ми умртви уста и не да ми да слажем. Пружим руку да узмем твоју ствар, твој новац, сав твој живот, али љубав ме не пушта да то учиним. Видите ли, браћо моја, какве дарове има љубав?

Мржња је велико зло

Треба, децо моја, да се описмените и да сазнате шта је добро, а шта зло и какве дарове има љубав, а какво је зло злоба и мржња. Знајте, децо моја, да у којој год земљи, или месту, или крају, или дому има љубави, тамо је и благодат нашега Христа, тамо су благослов, здравље, радост и весеље и свако земно добро. И живе људи, живе им деца, стока и живина, жито им носи, виноград и сваки усев, наш их Христос чува од сваке опасности и телесне и духовне, а када ко умре, душа му иде у рај. А на месту или у крају и дому где су злоба и вражда људи не напредују, брзо умиру и не добијају децу, стока им се не плоди, нити им усев стиже, задужују се, а никакве благодати немају, сви им се ругају, а Бог им шаље или врућ ветар, или град, или сушу, па им све пострада. Видите ли, браћо моја, какво је зло вражда, колико деце рађа? И молим вас само да немате никакву вражду, јер она је мајка ђаволова, а сестра јој је злоба, и ко њу заволи и овде ће лоше и презрено проживети, а и душа ће му отићи у геенски огањ.

Вредност школе

Зашто, свети јереји и часни предстојатељи, не проповедате нашој благословеној браћи да подижу и граде у сваком селу школе, па да деца науче слова, да познају добро и зло? Јер и ја сам у школи научио азбуку, уз помоћ Христа нашега.

Научио сам и пет-шест грчких¹⁶ и разна друга писмена, јеврејски, турски и талијански језик и помало од свих језика, те благодаћу Христа нашега много од тога и прочитах. И сваку незнабожачку превару открих, сваку измишљотину и семе ђаволово, јер сам се одиста, браћо моја, толико бавио наукама. Као што златар чисти сребро и не остави му ниједну мрљу, па је тек онда сјајно и чисто да га човек са радошћу купи, тако сам и ја наишао на речи и заповести Христове чисте, свете и истините, сјајне и блиставе од сунца. И ко год верује у Христа и зове Га Богом и чини Његова

¹⁶ Овде се мисли на разне типове грчког писма.

дела, који Еванђеље зове светим, срећан је и триблажен и никада неће бити посрамљен.

И зато треба да подижете грчке школе, да се у њима људи просвећују, јер читајући грчки нађох да озарује и просветљује ум учеников. Као што сунце осветљава земљу када је ведро, па очи виде надалеко, тако и ум види будуће, назире и свако добро и зло и чува се од свакога зла и греха. Школа отвара цркву, јер сазнајемо ко је Бог, ко је Света Тројица, ко је ангел, врлина, ко су демони, шта је преисподња. Све се то у школи учи.

Два антихриста (папа и Мухамед)

Школа просветљује људе да се посвете и познају тајне вере. Када читамо Божанствено и Свештено Писмо, Еванђеље, тамо наилазимо на то како је пророк Илија жив и како га Бог држи већ хиљаде година. И Бог каже да ће послати пророка Илију да поучи цели свет, а да ће после доћи антихрист који ће убити пророка Илију и штети све да затре. А испитујући, браћо моја, и истражујући Писма и свето Еванђеље, налазимо да је пророк Илија дошао и сада не чекамо ни пророка Илију ни антихриста. А антихристи су папа и онај који нам је на глави, а да му не кажем име. Ви схватате, и жалосно је да вам то кажем, да су ти антихристи деца погибли. Ми знамо за уздржање, они за погибао. Ми за пост, они за преждеравање. Ми за девство, они за блуд. Ми за правду, они за неправду.

Знаци времена

Писмо нам каже ово: данас, сутра очекују нас глад, жеђ, колера, велике пошасте, такве да неће стизати живи да похрањују мртве. Данас, сутра чекају нас земљотреси, ратови и немири. Све ће планине пасти и сав свет помрети.

Други Долазак и Суд

И тада ће засијати свесвети Крст на небу трипут силније од сунца, блеснуће свеблагости Бог, преслатки Исус Христос, хиљаду пута силније од сунца и васкрснуће сав свет, душе и тела, па ћемо сви бити једнога узраста, од тридесет три године. И сва ће лица праведника бити сјајна и благообразна као сунце и Ангели, а грешницима ће лица бити црна као арапска, па и горе. Праведнике ће Господ позвати силним, слатким и многољубљеним гласом, као отац који има само једнога многољубљеног сина, а грешнике ће као страшни судија са срдњом отерати од Свога лица. И отвориће Господ једну огњену реку, као море велику, да у њој свагда горе нечастиви и грешни, а благочастивим Хришћанима, праведнима ће рећи: "Дођите, децо Моја, да се насладите рајем, да се радујете и веселите скупа са Ангелима, јер сте много зла претрпели из љубави према Мени."

И шта смо сада ми, грешни или праведни? Ако ли смо праведни, срећни смо и триблажени, а ако смо грешни, ваља нам се покајати и исправити сада, док још имамо времена.

Снага умне молитве

Сада вам кажем да урадите ово. Узмите сви по једну бројаницу од по тридесет три зрна и молите се овако: "Господе Исусе Христе, Сине и Слово Бога живога, Богородицом и свима светима помилуј ме грешнога и недостојног слугу Свога." А на кога се мисли у "Господе Исусе Христе"? На Свету Тројицу, нашега Бога, оваплоћени домострој нашега Христа. И сви свети су Крстом и "Господе Исусе Христе" отишли у рај. Ко год то говори и осењује се крсним знаком, било човек, било жена, благосиља небо, земљу, море. Крстом и "Господе Исусе Христе" исцељују се све болести. Крстом и "Господе Исусе Христе" Апостоли су васкрсавали мртве и лечили сваку болест. Крстом и "Господе Исусе Христе" човек затвара уста сваком јеретику, Крстом и "Господе Исусе Христе" човек се освећује и иде у рај да се радује и весели као Ангели.

Знак Крста и његов смисао

Видите, браћо моја, колико часни и свети Крст помаже човеку. И ко год се прекрсти никада не претрпи никакво зло, него га он чува од сваке отровне ствари и демонскога искушења. Како се треба крстити? Нека човек састави три прста десне руке и стави их прво на чело, затим на пукак, на десно и лево раме, да се сагне и поново усправи.

И знајте, браћо моја, шта значи Крст: када руку ставимо на главу, то означава Бога Који је на небу; када је ставимо на пукак, показујемо да је Он сишао на земљу и оваплотио се, када је ставимо на десно раме изнад груди показујемо да је праведан и бесмртан и да ће праведнике ставити здесна Себи, а када је ставимо на лево раме, то значи да ће судити свима народима и да ће оне слева Себи пустити у геену.

Крст на сваком месту

Часни Крст је, браћо моја, чувар целе земље. Он освећује сав свет, све божанствено и свето у црквама. Крст освећује Божанствену Литургију и сваку службу. Крст освећује Свете. Крст освећује и утврђује крштење. Крст благосиља супружнике. Крст изгони демоне који од њега беже као муња. Крст је светло оружје и просветљује и освећује свакога човека који се њиме осењује и као двоусти је мач због којег се демони не усуђују да приступе и наведу људе на грех. Човек треба да се осени крсним знаком и каже "Господе Исусе" куда год да пође. Било да кренеш на тржницу, или у њиву и виноград, или да једеш свој хлеб, или пијеш вино или воду, или узимаш воћку, или идеш да спаваш, поклони се Богу, прекрсти своје тело и затим лези, па ћеш ујутру устати чио и радостан. То, браћо моја, сви да памтите.

Четири нужне ствари: исповест, љубав, долазак у цркву, милостиња

Радујем се, децо моја, што сам дошао у ваш благословени крај, али имам и једну жалост. Долазе ми Хришћани

појединце да ми кажу своју муку, а не може један слуга да служи два господара, па их гоним, а срце ми се раздире. Као човек који има бистро и разумно дете, па кад се разболи не прима своје дете себи на постељу, него га гура од себе да испусти душу и не може да говори, тако и ја, браћо моја, не могу да вас све исповедим понаособ. Али ћу вас исповедити јавно: узмите четири власи са моје главе, а ја ћу узети ваше грехе. А ви испитајте четири савета која ћу вам дати и схватите. Први је да нађете доброг и делатног духовника, да се исповедите, да се сперу смрад и сагрешења са вашег тела. Друго, имајте љубав и не предајте се судовима агарјанским, јер ћете погинути. Треће, клањајте се Богу и не одвајајте се од Цркве, позовите свештенике да вам служе у црквама Литургију свакога дана, па да ваш крај буде благословен, да вам се опросте греси и да вам Христос пода свако здравље и напредак.

Какви треба да буду свештеници

Свештеници треба да се не инате, да не дају повода за осуђивање, да не изазивају саблазни, да се не мешају у сваку ствар, да не владају, да не буду месари, трговци или цариници, јер они треба да моле за ваше душе, да вас крштавају, каде, да вам блавесте, дају вам антидор, веривају вас, венчавају, освећују Светом Водом, Светим Маслом, молебница, молитвама, да вас узносе. Болесни сте? Они ће вам читати. На њима је терет. Немојте да им намећете харач и тешке дугове. А они да буду смерни, разумни, да не куну, да се не гневе, да не проклињу, да немају нетрпељивост ни према коме, не опијају се, да буду сјајни као сунчеви зраци.

Разни савети

И да имате љубав једни према другима, богати и сироти. Да не идете на страни суд да вам се суди како не бисте издавали браћу своју Турцима, јер издајник има да остане дванаест година непричесан. А ако погреша брат твој или други Хришћанин, одведи га Владици, а не на турски суд,

иначе ћеш велики грех имати и отићи ћеш у вечни огањ, а браћа има да те не приме у цркву, јер си отишао на другу страну, а ниси се обратио закону. Недељом нипошто не радите. Не продајте и не купујте, немојте ни њиву ни виноград да гледате, нити да чистите стаје своје. Једино можете да читате књиге, да се учите добру и да мислите на крај свога живота, јер ћемо сви умрети, као што и видимо посведневно. И све што од живота имамо, браћо и сестре, овде ће на земљи остати. Једино ће милостиња коју дадoste помоћи вашој души и све што сте дали сиротињи ради љубави Божје од Христа ћете добити уостручено. Милостиња, љубав и пост освећују човека, богате га телесно и духовно и дају му благ конач живота, а тело и душа се освећују. Оставите се гордости и творите смирење, не стављајте на главе сребро и злато, црвене и жуте мараме, него беле мараме да носе и девојке и старице, и бољарке и сиротице.

Милостиња

А четврти је савет да дајете милостињу сиротињи и да тешите странце, да им дајете хлеба да једу пре него их испратите с добром срећом.

Јер чујемо, браћо моја, да Стари Завет каже да патријарх Авраам није имао сина да му наследи живот и да му то беше велика мука. И шта је учинио благословени? Узео је и саградио кућу и отворио троја врата, па почео да меси хлеб и ко би год навратио, бивао је угошћен. А имао је и обичај да свакога дана, уколико не би било странца да узме свој хлеб, и да га не једе. И што више даваше милостиње, све му се више продужаваше живот. А шта учини трипроклети ђаво, вечни мрзитељ? Отиде и узео обличје просјака на путевима којима су пролазили људи који су се намерили Аврааму и како би ко наишао, ђаво би га питао: "Куда, брате?" А кад би му онај рекао, ђаво би га спречавао казавши овако: "Ја сам сиромаш, а чух да у земљи Мамвријској постоји један велики човек, Авраам му је име, па ми рекоше да даје милостињу и да је веома гостољубив. Тако дођох и ја несрећник да ми пружи штогод, али бејаш такве зле среће да нисам сти-

гао на време. Отидох данас у Авраамов дом и затражих комад хлеба, али он је, несрећник, од велике милостиње коју даваше много осиромашео, па му није остало ни хлеба, ни врча са водом. И човек беше толико гневан због сиротиње која га је снашла, да се диже и толико ме изби да се цело село скупило и тек ме они избавише. Ево, ја сам сав болестан од батина и боље ти је да не идеш тамо." И када то људи чуше, нико три дана није одлазио. А Авраам и Сара три дана нити су јели хлеба, нити су пили воде, јер се ражалостише како се то догодило да им није дошао нико да узме хлеба, па се клањаху и мољаху свим срцем, говорећи: "Верујемо у Тебе, једнога Бога Оца Који си створио небо, земљу, море, сунце и звезде и Који владаш свим стихијама које наше очи виде и које не виде, Који располажеш и људским душама. Молимо те, Боже наш, немој нас оставити недостатним, него заповеди људима да дођу у наш домић да их угостимо и да им дамо и милостињу, да је и ми на небу нађемо, јер смо бездетни, те ће нас кудити рођаци и суседи." То рекоше благословени Авраам и Сара. И о, чуда! Бог, Који љуби онога који Њега љуби и не оставља га жалосним, шта учини? Како Авраам сеђаше пред једним вратима, а Сара пред другим, гледајући неће ли ко наићи да га позову да поједе мало хлеба, а и они са њим, видеше тројицу красних младића да им долазе, па им уђоше у дом кроз троја врата, а унутра изгледаху као један, те Авраам и Сара рекоше у великој радости једно другом: "Још нас Бог љуби, хајде да заколемо најбоље и најдебље теле." Одмах га заклаше и ставише у пећ да се испече, а мати телетова само обилажаше око пећи и тужаше, али убрзо престаде, а они имају шта и да виде: теле сиса мајку. Погледају у пећ, а она пуна јела. И зачудише се. Отиде Авраам да поговори са младићима и рекоше му: "Од сада ћеш сваку радост имати, Аврааме, и родићеш сина, Исаака." Авраам отиде да спреми трпезу да их угости и вративши се, не нађе их. И схвати да Бог се јави, те целива и пољуби место где сеђаху младићи, који беху Тројица, Бог.

Видите и слушате, браћо моја, чудо и слушате га до данас. Тако чините и ви, браћо моја, ако желите да дође Бог у ваше домове и да умножи ваш живот.

Не одвајајте се од Христа и Цркве

Од Христа се не одвајајте и од Цркве. Чујете ли свештеника да зове? Одмах да устанете, умијете се и да пођете у цркву и са пажњом испратите службу. Тако да буде и са Божанственом Литургијом. И да тумачите својој деци, колико је у вашој моћи, да не греше, да иду у цркву, да се исповедају да би вам поживела и благоуспевала.

А који брат, браћо моја, чује клепало, а лен је да пође у цркву, удавиће се у гресима и покори. Знајте и то, браћо, да Ноје, када је саградио лађу и сабрао унутра све животиње, када би отворио лађу све би излазиле на пашу, а увече би ударио у клепало и све би се сакупљале натраг у лађу. Отада наста клепало и зато свештеници клепају. Клепало је знак људима, свештеник је гласник лађе, лађа је света Црква наша. И свим људима који долазе у Цркву да чествују Господа опростиће се греси и ти се неће подавити у својим сагрешењима.

Света Црква је као мати. Када јој син сагреша, она га кори, али опет састрадава са њим. Света наша Црква је извор који напаја све жедне и зато свештеници треба да свакодневно служе Литургију, да би Христос благосиљао људе и чувао земљу од сваке болести и слабости, да би Бог благосиљао вашу земљу, ваше њиве, винограде, ваш крај и сва дела ваших руку.

Дирљиво обраћање Светога свима

И да молити сви, мали и велики, да предстојатељи наше земље поживе, да их Бог просветли да добрим оком гледају на вас, јер предстојатељ је као отац, и да поштујете свештенике и старешине. Жене да поштују своје мужеве, а мужеви да љубе своје жене и мајке, снахе да поштују своје свекре и свекрве, зетови своју тазбину, јер у таквом благочашћу благоуспеваћете и телом и душом и уживати у свакоме добру земном све док вас је на овом привременом и краткотрајном свету, а у вечном животу стећи ћете свако рајско добро. И не предајте се, не проклињите, не анатемишите и нека ме чува ваша молитва, браћо моја, и опростите ми, а нека и Бог опрости вама и нека нас удостоји да сви заједно благујемо у рају и радујемо се са светим Ангелима и свима светима. Амин.

ПРИЧЕ И ПРИМЕРИ

1. МНОГОЦЕНИ КАМЕН

Неки ситни трговац трговао је четрдесет, педесет година, а да никада никаквога напретка није имао. Виде он једном на друму неку торбу, отвори је и унутра нађе лажне дукате, лажне бисере и један дијамант. Узе он торбу са новцем и пође мењачу да види је ли ваљан. Мењач погледа новац и каза му да је једино дијамант прави. Али трговац му не поверова, него узе дијамант и отиде другом мењачу, али му и овај рече исто – да је сав новац лажан, а да је дијамант врло скупоцен. Ражалости се трговац, узе дијамант и торбак са новцем и отиде.

На путу којим је ишао сrete једнога слепца и рече себи: "Хајде да видим какву моћ има дијамант." И о, чуда! Чим дотаче очи слепчеве, оне се отворише и слепац прогледа. И тада се трговац обрадова. Пође даље и сrete неког глувонемог и како га дотаче, овај чу и проговори. Сrete једног одузетог и чим га такну, овај се исцели. Како додирне сиромаша, тај постане богат. Дотакне ли старца, постане младић, момчина. Положи ли га на мртваца, мртавац васкрсава. И док гледаше та силна чуда, распали се срце трговчево радосћу, те узе торбу са новцем и баца је у море, а задржа једино дијамант и однесе га своме дому.

Дође време да се умире, па трговац зовну све своје и каже им: "Ја сам, децо моја, четрдесет и педесет година трговао у свету и никада никако нисам напредовао. А онда сам нашао торбу и у њој лажне дукате и грошеве и лажне бисере, а међу њима и један дијамант који и мртве подиже, и сиромашне богати, и слепима очи отвара, чини да и глуви чују и сваку слабост лечи. Али ја ћу вам сада брзо отићи и немам ништа друго да вам оставим у наслеђе осим тога дијаманта. Али и ваша благородност треба да нађе место где ће га одложити, јер га није свако место достојно."

Дође време и трговац умре. А дијамант оста његовима. Они се постараше да нађу где ће да га одложе, како им је

трговац поверио. И тако нађоше једну троугаону мраморну плочу једнаких страна и ставише дијамант на њу, али не могаше да стоји. Тако се ражалостише што нису нашли место где да га положи. Онда узеше неко бело платно, па њиме прекрише плочу да буде мекше, али дијамант опет не могаше да стоји. И опет се ражалостише. А затим метнуше још једно парче платна преко првога и овај пут дијамант одмах оста како га положише. И обрадоваше се много и прославише Бога.

И ко је сада трговац? Шта је торба? Шта су грошеви? Шта су дукати, шта бисери? Шта је дијамант? Ко су мењачи? Ко су сродници трговчеви? Шта је мрамор? Шта је прво платно, а шта друго?

Трговац, пијанац, безделник, лењивац – то сам ја. Трговао сам четрдесет, педесет година, а чему? Протраћио сам четрдесетак година живота у јурњави. Али удостоји ме Бог и ја нађох једну торбу. А шта је торба? Свето и свештено Еванђеље. Отворих га и у њему нађох лажне дукате. Шта су дукати? Јевреји, који кажу да верују, али лажна је вера њихова и ђавола. Нађох тамо и лажне грошеве. То су нечистивци који исто кажу да верују, али и њима је вера лажна и ђавола. Пронађох и лажне бисере. Шта значе бисери? То су јеретици, који кажу да верују у Свету Тројицу, али је и њима лажна вера ђавола. А дијамант шта је? То је наш Господ Исус Христос и Бог. Ко су мењачи? Пророци који преднајавише Сина и Слово предначалног и свемогућег Оца. Ко су сродници трговчеви? Благочастиви и православни Хришћани, чеда и кћери Христа нашега. Шта је мрамор троугаони и равностранни? Човек који каже да верује у Свету Тројицу, али није му сама вера довољна да се спасе, па дијамант не стоји. Шта је још потребно? Потребна је прво платно, јер иначе дијамант, односно Христос, не стоји. То је вера у Свету Тројицу и љубав према Богу, али ни тако се човек не спасава. Треба му и друго платно, па да дијамант остане да стоји. Шта је то? То је вера у Свету Тројицу и љубав према Богу и браћи својој. Тада стоји дијамант, Господ наш Исус Христос и Бог.

Човек који има Бога у срцу има свако добро и никако не може да греши. А када нема дијамант у срцу своме, љу-

бав и Христа, он има ђавола. А ко има ђавола, има свако зло и сваки грех чини. Зато бих, браћо моја, да вас оставим у добру и здрављу и да пођем, јер не знам хоће ли ме други пут Бог удостојити да вам се у телу овде радујем или неће. А немам да вам оставим друге утехе, покрова, чувара, до овога дијаманта. Само да имате подлогу на коју да га положите. Тај је дијамант свако добро за Хришћанина, и за тело и за душу, и срећан је онај који се удостоји да га има у свом срцу, јер има многоцену ризницу.

2. ЛЕПОТИЦА

Један подвижник мољаше се Богу да му открије многе тајне. И једном, када изађе из своје келије и пође у неко село, сретe на путу којим је ишао ангела, али га не познаде – мислио је да је човек. На друму наиђоше на воњавог коња. Подвижник се ухвати за нос, ангел – ништа. Пођу даље, па набасаше на смрдљивог вола. Подвижник се ухвати за нос, ангел – ништа. Крену даље, наиђу на смрдљивог пса. Подвижник се ухвати за нос, ангел – опет ништа. И пре него што стигоше у село, наиђоше на једну веома лепу девојку, са накитом и у скупоценим хаљинама. И тада се ангел ухвати за нос. Подвижник то виде, па га упита: "Шта си ти, ангел, човек или ђаво? Када смо срели смрдљивог коња ниси се ухватио нос. Тако би и са волом и псом, нисам видео да си затворио нос. А сада где сретосмо овакву лепотицу, ти се хваташ за нос." И онда му се овај јави као ангел и рече да ништа пред Богом не смрди тако као гордост. И како то рече, ишчезе. Подвижник се одмах врати у своју келију и поче да плаче због својих сагрешења, молећи Бога да га чува од замки ђаволових и да га не вргне у гордост да не погине.

3. ИЗВОР И НЕЧИСТИ ПАС¹⁷

Један човек исповедао се петнаест година код неког духовника и када је пошао једном опет да се исповеди, нађе га где блуднички са неком женом. И рече: "Ах, тешко мени. Толико година му се исповедам и ето, сада ћу погинути. Све што ми је он опростио, остаде ми неопроштено." И отиде.

На путу ожедне. Наиђе на воду која је била тако бистра, да рече: "Ако је ова вода овде тако чиста, каква ли је тек тамо на извору где тече?", па се саже и напи. Мало даље наиђе и на извор и виде где вода тече из уста пса! Завапи и каза: "Јао мени, опоганих се." А ангел Господњи му рече: "Зашто се не опогани када си први пут пио, а сада си омрзао воду кад виде да тече из псећих уста? Да можда није од Бога Који створи небо, земљу и све? Ако је пас нечист, не тугуј, није вода његова. Тако и духовник који те је исповедао. Да опроштај који ти је давао можда није његов? Опроштај је од Светога Духа. И он је, јер има образ свештенички, виши и од царева и од Ангела. И шта је до тебе да ли је блудничко? Он представља псећа уста, а ти немој да тугујеш. Све што ти је опростио, опрштено је. А сада пођи и учини му метанију и замоли га да ти опрости, а њега ће Бог да испита". И ишчезе.

Врати се човек духовнику и све му исприча и поклони му се како му ангел каза. А духовник, како чу шта се догодило, покаја се и би спасен. И ми треба сами себе да осуђујемо и спасићемо се.

4. МУДРИ ДУХОВНИК

Један богати властелин накупио се много блага, али никада није хтео ни да се исповеди, нити да пружи милостињу. А имао је једнога сина од десет година. Дође час и владе-

¹⁷ Ово је одговор на, некада посебно распрострањено, јеретичко учење по ком требе свештеника који не воде еванђелски живот немају освећујућу силу.

лин се разболе. Његови му говораху да се исповеди, да учини штогод за своју душу, а он говораше: "Нека је моје дете добро, оно ће се постарати за моју душу". Сав је био са ђаволом и мишљење није променио.

У томе крају живљаше један врли духовник. Он отиде и обрија своју браду, обуче се у светске хаљине и пође у богаташев дом. Лупа он на врата, излазе и питају га шта тражи. Он им одговори да је странац и да се задесио у њиховом крају, да је сазнао да је господар болестан и да је дошао да га види, јер је лекар. Одмах га примише и закупише. И он их упита: "Како је болесник?" А болесник му одговори: "Никако, господару." Лекар ће: "Шта ти кажу ваши лекари?" "Кажу ми да сам спреман за смрт." А духовни лекар га ухвати за руку и рече: "И ја ти кажем да умиреш. Али ако би се нашао један лек за који знам, не би умро." "А који је то лек, па да га потражимо?" Духовник се направи невешт, па упита: "Имаш ли деце?" Одговори му да има само једно. И овај рече: "Не тугуј. Нађен ти је лек. Обећавам ти да нећеш умрети." Он затражи да му дају шољу воде и брашна, промеша их и направи се да је унутра ставио и неки лек, па рече: "Готов ти је лек, сада само треба да дође твоје дете да му прободем мали прст иглом и да му потеку три капи крви, па да ти дам да то попијеш и одмах ће ти бити добро." Дете се играше са другом децом. Послаше по њега и рекоше: "Ходи, чедо моје, дошао је један лекар да ти помогне оцу." Дете је хтело да се игра и даље, али су га довели. Како га виде, лекар му рече: "Дођи, чедо, да ти прободем мали прст иглом и да помешам три капи крви са овим леком који имам овде и да дам то твоме оцу да попије, јер ће му одмах бити боље." А дечак ће: "Зар мислите да сам сишао с ума да повредим сопствени прст?" Лекар му рече: "Од тебе, дете, зависи хоће ли ти отац живети или умрети. Зар не видиш колико је сакупио да теби остави?" "Живео, не живео, ја не дам своју руку." И оде.

Рече лекар властелину: "Ја сам духовник из овога краја и дошао сам да ти покажем да се не уздаш у своје дете да ће ишта учинити за твоју душу." Болесник тада устаде и рече: "Ја сам изгубио душу зарад овога детета да му оставим што више, а он је имао срца да одбије да да три капи крви за

мој живот. Право кажеш, духовниче." И одмах потражи своју последњу вољу и поцепа је. Раздели све што има и ништа не остави, а дете му постаде пука сирота, па стече рај да се у њему увек радује.

Тако и ви, који имате децу, не надајте се и не говорите да вам је дете добро и да ће се оно постарати за ваше душе. Само оно што човек сам учини налази и у другом животу.

5. ТРИ ЗАКОНА

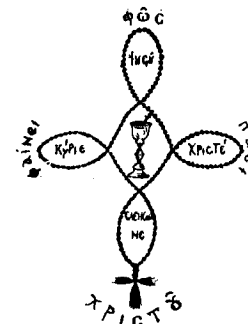
Беше једном један Грк, па каже: "Хоћу да постанем Јеврејин." Три су закона: природни је закон јеврејски, плотски је турски, а духовни хришћански. И он каже: "Хајде да се држим природнога закона." Чита он да тамо стоји: "Ко ти узме хаљину, узми и ти његову. Ко те оштети за десет грошева, ти му узми десет. Ко ти убије брата, убиј и ти његовог." И каже Грк: "Ја идем друмом и дође неко да ми узме горњу хаљину, па бих ја да узмем његову, али тај ме не пушта. Или ћу ја њега убити, или ће он мене." Па закључи: "Није добар јеврејски закон."

"Сад бих да постанем Турчин." Узима плотски закон, чита га где помиње срамоћење жена и друге скверни. Па каже Грк: "Не свиђа ми се ни овај закон, свињски је."

И рече: "Од Турчина хоћу да постанем Хришћанин." Узима духовни закон, чита га и налази где каже: "Ко ти узме једну хаљину, ти му подај и другу. Ко ти узме десет грошева, дај му их још десет. А ко те удари по десном образу, окрени се да те удари и по левом." И каже Грк: "Да покушам. Ићи ћу путем. Дође ли неко да ми узме хаљину, ја по закону треба да му кажем: 'Стани, брате, да ти дам и другу.' Дође да ми узме десет грошева, а ја имам да му кажем: 'Стани, брате, да ти дам још десет.' Приђе ли да ме удари, а ја да му окренем и другу страну. Мени се чини да ма колико да је човек зао и диваљ, ако му ја приступим кротко и обратим му се смрним и слатким речима, он ће се покренути да ми врати моје и неће ме убити. Јер ако му се супротставим, или ће он убити мене, или ћу ја њега. Добар је овај закон духовни. Постаћу Хришћанином."

6. ИКОНА СВЕТЕ ТРОЈИЦЕ

Без кремена, огњила и труда ватра се на да запалити. Као што то троје не иду једно без другог, тако је и Света Тројица три и један. И као што је вода једно са градом и снегом, све троје је од једне природе. Душа је једна. Личност рађа слово, које је и дисање и од душе је, а не од тела. Душа је по образу Оца, слово душе је по образу Сина и Слова Божјег, а дисање душе по образу је Свесветога Духа. Једно слово душа рађа умом, а друго слово рађају усне. Као што се слово прво рађа невидљиво од душе, а затим уснама постаје видљиво, тако је и Син и Слово Божје пре векова рођен од Бога и Оца, али се не појављиваше људима, него беше у Очевој крилу. Он је рођен и уснама пророка и када се роди од Свечисте Марије Свагдадеве, постаде видљив целоме свету. Друго рођење је по плоти када се јавио. И када беше на Крсту, страдало је човештво, плотска твар, а Божанство остаде нестрадално. И као када сунце обасјава дрво, а дрвосеча га сече секиром, оно пада, али сунчеви зраци по дрвету остају несечени и нетакнути, тако је и са Божанством нашега Христа. Иако у часу страдања оно беше сједињено са плоћу и не одвоји се од ње, као ни сунце од дрвета, па не пострада, тако је и човештво пострадало као дрво, а Божанство остаде нетакнуто као сунце!

ПРОРОЧАНСТВА¹⁸

1. Ово ће једнога дана постати ромејско и благо ономе ко у томе краљевству буде живео.

(Ово је имао обичај да говори на разним местима поробљене Грчке која су после тога ослобођена.)

2. Благословена горо, колике ћеш душа нејачи спасити када дођу тешке године!

(Ово пророчанство изговорио је у Сиатисти и на другим местима, обраћајући се брдима која су у годинама грчког устанка постала прибежишта женама и деци).

3. Благо вама који се нађете овде у високим брдима, јер она ће вас сачувати од многих страхота. Слушаћете и нећете видети опасност. Трпећете три сата или три дана.

(Изговорено у области Сиатисте).

4. Жељено ће се догодити у трећем нараштају. Видеће га ваши унуци.

(Речено у Химарају. Ово велико пророчанство Светога које је потхрањивало слатку наду поробљенога Рода доживело је чудесно остварење, јер су године ослобођења Рода пале заиста у треће поколење од времена када је Свети пророковао, рачуна ли се, како је обичај, за сваки нараштај по 25 година.)

5. Доћи ће време када ће вам непријатељи узети и пепо са огњишта, али ви не мењајте веру своју, како то други буду чинили.

(У Сиатисти.)

¹⁸ Истраживање у циљу проналажења, по синаксарима, књигама и часописима, расутих пророчких слова светога Козме обавио је богослов г. Никола Сотиропулос који је пореклом из Апокура, места из краја у којем се Свети родио. Налазимо да је ова збирка пророчанстава Светога најпотпунија међу досад објављеним. Не искључује се, ипак, могућност да у будућности на светлост дана изађу и нова пророчанства. Ваља запазити да је одјек пророчких слова и, уопште, учења и деловања овога великог апостола Православља допро и до ушију житеља и других православних балканских земаља, јер светост се не своди на уске границе једне нације, већ пробија државне међе и досеже свуда. Козма није само грчки светитељ, него и светац Балканскога полуострва и, још општије, целога православног света.

6. Жалим вас због ваше горлости. Нога моја овде више крочити неће. И ако се не оканете тога што чините, самовоље и грабежљивости, пропаћћете. На ону куку где вам висе сабље доћи ће дан када ће цигани окачити своје инструменте.

(Изговорено у селу Свети Донат.)

7. Доћи ће црвене капе, па онда Енглези на 54 године, а после ће постати ромејско.

(Црвеним капама називају се француски војници од Наполеоновог времена. Ово пророчанство чудесно се испунило, јер су се после Венета на Ептанису ситуирали Французи, а после њих дошли су Енглези, чији је боравак потрајао 54 године, колико је Свети и пророковао. Године 1810. Енглези су, осим Керкире која се 1815. предала Кембелу, практично окупирали Ептанис и 1864. предали га Грчкој).

(Изговорено у Кефалонији о ослобођењу Ептаниса.)

8. Граница ромејског биће Вовуса (река Аоос).

(Изговорено у Палеа Арти).

9. Оданде ће доћи ромејско.

(Ово пророчанство Свети је изговорио у Превези, показујући на део копнене Грчке, откуда би требало да дође ослободилачка војска. Пророштво се обистинило 1912).

10. Још је много мука. Сетите се мојих речи: молите се, радите и добро трпите. Док се не затвори овај процеп у платану, ваше село биће поробљено и унесређено.

(Изговорено у Царапланасу, данашњем епирском Василиону. Процеп у платану затворио се 1912, када је Епир ослобођен).

11. "Када ће доћи жељено?", питали су Светога у Царапланасу епирском. "Када се ови овде испреплету", одговорио је Свети указујући на два дрвцета.

(Дрвеће је порасло, разрасло се и преплело 1912).

12. Жељено ће доћи када се стекну две Пасхалије.

(Заиста, 1912. празници Благовести и Пасхе пали су у исти дан).

13. Када се затвори дрво и унутра затвори клин, доћи ће жељено. Збиће се неки знак и немојте се уплашити. Идите пред смирај сунца у она брда (Омалије и Меропе), где ће се многе душе избавити. Са собом не узимајте ништа, само

душе своје да спасете. И зло неће потрајати дуже од двадесет четири сата.

14. Равничарска села биће разорена, док ће у подножју Кисавоса заспати робови, а пробудиће се слободни.

(Речено у Лариси.)

15. Ако се овај чемпрес осуши од врха, Грчка ће се ослободити; ако се осуши одоле, неће се ослободити.

(Речено у Зеленици /Прасиа/ у Евританији.)

16. Тешко ће доћи.

(Мисли на жељено.)

17. Када видите флоту у Белом Мору, доћи ће жељено.

18. Када видите флоту у грчким водама, тада ће доћи.

19. Када видите велику лађу у грчким водама, решиће се питање Града.

20. Доћи ће изненада. Да имате цак са брашном окачен крај врата. Он ће вам сметати док будете бежали. Немојте га оставити. Узмите га са собом да вам деца имају шта да једу.

21. У Авлону ће бити разарања. Доћи ће војске и ослободити место.

22. У Букорме много ће се крви пролити.

23. Када чујете да је почео рат, близу је.

24. Сва села близу пута много ће пострадати.

25. Дрополис ће пострадати, јер је на голети.

26. Дрополис ће бити пун војске.

27. Пропашће летина из плодног Дрополиса и – мајчице моја! – много крви има да се пролије.

28. Урвине и крш биће пуни избеглица.

29. У селима Пепелиса безразложно ћете се бојати. Ништа вам неће бити. Само ћете плакати за својом децом што ће бити на путу.

30. Антихристи ће отићи, али ће поново доћи. Онда ће те их гонити до Кокини Миља.

31. Доћи ће када дођу два лета и две Пасхалије заједно.

32. Доћи ће страна војска, вероваће у Христа, језик знати неће...

33. Доћи ће једном и страна армија која ће веровати у Христа. Али ви је нећете знати.

34. Са једнима ћете заспати и са другима осванути.

35. Видећете по три фамилије у једној кући.

36. Отићи ћете да живите другде, а други ће доћи да живе код вас.

37. Видећете четрдесет коња да их везују о један колац.

38. Многи ће умирати од глади.

39. Богаташи ће осиромашити, а сиромашни ће умирати.

40. Прегршт злата – прегршт брашна.

41. Доћи ће време када ће се Ромеји јести између себе. Ја препоручујем једномислије и љубав.

42. Видећете и редовну војску, видећете и партизанску. Од њих ћете много страдати.

43. Тражиће вам пушке. Имајте их при себи. Једну дајте, а другу задржите. Једна пушка спасиће 100 душа.

44. Доћи ће време када ће светом управљати глуво и немо.

(Мисли на машине.)

45. Узрок општега рата биће из Далмације.

46. Узрок општега рата доћи ће из Далмације. Прво ће се распасти Аустрија, а онда Турска.

47. Пропаст ће доћи од једнога ћелавца.

(У албанском рукопису стоји: "Пропаст ће доћи од слепца и ћелавца".)

48. Покушаће да то реше пером, али неће моћи. Деведесет девет пута ратом и једном пером.

49. Ако се нађу три силе да се усагласе, ништа вам се неће догодити.

50. Ако се ствар реши ратом, многе ћете пошести претрпети. У три земље једна ће остати...

51. Доћи ће време када нећете слушати (сазнавати) ништа.

52. Што год вам затраже, дајте им. Само душе да избавите.

53. Буду ли налазили сребро на путу, неће се сагињати да га подигну. Али за једно зрно пшенице убијаће се ко ће га први узети.

54. Зло ће вам доћи од учених.

55. Или три дана, или три месеца, или три године ће потрајати.

56. Доћи ће време кад неће постојати овај склад као данас између народа и клира.

57. Клирици ће постати најгори и најнечастивији од свих.

58. У Граду ће потећи крв у којој ће трогодишње теле пливати.

59. Благо ономе ко буде живео после општега рата. Је-
шће сребрном кашиком...

60. После општег рата живеће вук са јагњетом.

61. Доћи ће прво једно лажиромејско. Не верујте му.
Вратиће се назад.

62. Скупиће се флота у Скаломи (Агии Саранда) и до-
ћи ће црвени мундири да ратују за вас.

63. Турци ће отићи, али ће се вратити и стићи до Екса-
миља. На крају ће их отерати у Кокини Миља.

("Кокини Миља" – место које је машта поробљених Гр-
ка смештала у дубине Мале Азије. Тамо је требало да грчка
војска протера Турке. Мало је требало да се ово пророчан-
ство приближи стварности, када је 1921. године грчка арми-
ја приликом проласка кроз малу Азију стигла до пред Ан-
кару. Тада је владао општи утисак да је близу испуњење то-
га пророчанства. Али авај! Раздор који, по речима народ-
ног песника, држи скиптар осујетио је и ове наде).

64. Толико ће се тога догодити, да ће мајке од страха
рађати пре времена.

65. Стоке неће остати; појешће је. Једите и ви заједно
са њима. У Дзимерки ћете добити семе.

66. Велике куће немојте да правите. Да правите сени-
це, да вам не улазе унутра.

67. Наметнуће вам велик и несношљив данак, али неће
успети.

68. Ставиће вам намет на живину и прозоре.

69. Тражиће вам да вам узму и војнике. Али неће успети.

70. Турци ће сазнати тајну три дана пре Хришћана.

71. Када чујете да је рат кренуо одоздо, тада ће близу
бити.

72. Ако рат крене одоздо, мало ћете страдати; ако кре-
не одозго, пропашћете.

73. Крш и урвине биће пуни народа.

74. Доћи ће изненада; или вочића на њиви, или коња на
гумну.

75. Жалосно је да вам то кажем; данас, сутра трпећемо
жеђ и толику глад да ћемо давати хиљаде дуката, а да не
наћемо мало хлеба.

76. После рата људи ће јурити пола сата по друму да
нађу човека и зратиме се са њим.

77. Винову лозу не садите, јер ће пропасти као она у
Дрионпољу.

78. Настаће једно папирно царство, које ће имати вели-
ку будућност на Истоку.

(Овим се врло успешно карактеришу новије бирократ-
ске државе).

79. Свет ће толико осиромашити, да ће се опасивати
виновим ластаром.

80. Узрок ће доћи од Делиата.

81. Француска ће ослободити многа грчка места, а исто
тако и Италијани.

82. Француска ће ослободити Грчку, а Епир Италија.

83. Кроз три уска пролаза, Крас, Крапси и Музина, про-
ћи ће много војске за Град. Добро је да нејач оде у брда.
Питаће вас је ли Град далеко. Ви им не говорите истину, јер
ће вас злостављати. Та војска неће стићи до града, на пола
пута сазнаће да се рат завршио.

84. Доћи ће време када ће ђаво кружити својом тиквом.

(Необично пророчанство. Да ли се може бити ради о
вештачким сателитима који се као тикве окрећу у свемиру
и фасцинирају оне који обоготворују науку? Овим не желимо
да потценимо вредност научних открића, него да укоримо
ароганцију савременог света који би да на место Истинито-
га Бога стави идоле проналазака. У поређењу са огромним
сферама које је створила и отпустила свесилност Божја да
круже бескрајним свемиром, шта су вештачки сателити ко-
јима се свет толико диви, ако не мајушне и крхке тикве?)

85. Гледаћете где једни иду горе, а други горе.

86. Слобода ће доћи одоздо одакле се излива река.

87. Одозго и од пристана пропаст не очекујте.

88. Један хлеб ће да се изгуби упола, а један цео.

89. Доћи ће време када ће једна жена да преслицом из-
гони по десет Турака.

90. Папу да проклињете, јер он ће бити виновник.
91. Пропаст на месту биће по имену једнога официра... (нечитко).
92. Многа села ће пропасти, три земље постаће једна.
93. Да имате троја врата; ако вам се ухвате за једна, да побегнете на друга.
94. Иза једних врата да се ко сакрије, спасен је. Биће на брзину.
95. Молите се да буде дан, а не ноћ, лето, а не зима.
96. Људи ће осиромашити, јер неће имати љубави према дрвећу.
97. Људи ће постати голи, јер ће се улењити.
98. Са висине, од луке доћи ће покора.
99. Много ће вам дати. Тражиће вам да га узму натраг, али неће моћи.
100. Ви ћете спасити друге, а други вас.
101. Побећи ћете од левих брда, здесна не. Не бојте се пећина.
102. Доћи ће изненада. Коњи ће остати везани на својим пословима, а ви ћете побећи.
103. Биће осми век када се ово буде догодило.
104. Да се сакријете или близу врата или близу чардака, ако буде било на брзину и у хитњи.
105. Много ће се тога догодити. Државе ће постати као страћаре.
106. Доћи ће време да ће изаћи проклети демон из своје рупе.
107. Доћи ће једном и један лажни пророк. Не верујте му и не радујте му се. Опет ће отићи и неће се вратити.
108. Доћи ће време да ће се Хришћани подићи један на другог.
109. Да имате крст на челу, да вас познају да сте Хришћани.
110. Неће стићи војска у Град, на пола пута стићи ће вест да је стигло жељено.
111. Иди и на путу ћеш бити награђен.
(Речено у Дервистани о некоме ко се подсмевао Светом. Тај је мало касније рањен на путу од неког непријатеља).
112. Реци оним идолима да не долазе овамо, него да се врате назад.

(Док је Свети поучавао у Асосу кефалонијском, прекинуо је у неком часу своју проповед и послао једнога слушаоца у дом локалног управитеља рекавши му ове речи. Овај отиде и нађе четири госпође аристократкиње недолично обучене "по тадашњој венецијанској моди раздрљених груди", које су се спремиле да дођу и прате Светитељеву проповед).

113. Градите велелепне куће, а нећете живети у њима.

(Рекао је ове речи Свети у Асосу кефалонијском, док је прилазио једној новосаграђеној кући. Убрзо су помрли сви власници, изузев једне монахиње).

114. Ово дете ће напредовати, владаће Грчком и прославиће се.

(Речено о Јоанису Колетису).

115. Постаћеш велик човек, завладаћеш целом Арванијом, потчинићеш Превезу, Гаргу, Сули, Делвино, Гардики и саму област Курт паше. Оставићеш велико име у васељени. И у Град ћеш ићи, али црвене браде. То је воља Божје Промисли. Али сећај се за све време власти своје да волиш и штитиш Хришћане, ако хоћеш да власт остане твојим наследницима.

(Речено у Тепеленију о Али паши. Осим тога, свети Козма у Делвинакију, где није имао добар пријем код становништва, пророковао је и рођење Али паше, рекавши да ће се родити звер која ће заратити на њих. И не само за Али пашу, него је и за друге личности пророковао свети Козма. Тако, када је у Кефалонији сусрео временског јеромонаха Г. Кладаса, архијерејског епитропа, обратио му се као архиепископу. Заиста, након неколико година овај је постао архиепископ. У Кефалонији је изговорио и једно пророчанство Антонију Гендилинису, који је својом лађом превезао Светога у Асос. Када се капетан брода исповедио Светоме, сакривши од њега да је присвојио фесове на рачун свога колеге, који је претрпео бродолом и удавио се у Црном Мору, Свети је својом пророчком силом, на чуђење свих који су слушали, подсетио капетана на тај догађај и наложио му да пошаље новац у вредности фесова рођацима настрадалога или, ако овај нема сродника, да га пошаље смирском владици да га он раздели сиротињи. Другом приликом, опет,

Свети је, проповедајући у храму Свих Светих у манастиру у Пруси, чим је угледао неког незнанца који је убио једног монаха, сместа га провидео као злочинца, те је и тај, опхрван божанском силом Светитељевом, исповедио свој злочин).

116. Изаћи ће из школе ствари које ум ваш не може да замисли.

117. Видећете у пољу кола без коња да јуре брже од зеца.

(Речено у Вулиаратама крај Дрополиса).

118. Доћи ће време да ће се место опасати једним концем.

(Речено у Асосу кефалонијском).

119. Доћи ће време да ће људи разговарати са једног удаљеног места на друго, као да су у суседним собама, као, на пример, из Града са Русијом.

120. Доћи ће време да ће људи летети по небу као црне птице и бацати ватру по свету. Који буду онда живели, трчаће у гробове и викати: "Изађите, мртви, да уђемо ми живи."

120. Зло ће доћи до Крста (Ставрос) и неће моћи да се спусти. Не бојте се. Немојте отићи од својих кућа.

(Речено у области Полинерија код Гревене. Заиста, 1940. Италијани су стигли до места Ставрос, како је Свети прорекао, и ту се зауставили).

122. Када падне грана (на коју је закачен Крст), биће велико зло, које ће доћи са места где грана покаже. А када дрво падне, збиће се једно још веће зло.

(Изговорено у селу Цираки, данашњем Светом Козми, крај Гревене. Заиста, 1940. године пали су грана и Крст према Албанији, одакле су напали Италијани, а 1947. и дрво, када је крај потпун разорен од башибозука).

ПИСМА

Прво

**Брату јеромонаху Хрисанту,
управнику наксошке школе**

Високопреподобни љубљени брате мој Хрисанте, целивам те и поклањам ти се, молећи се Светоме Богу за твоје душевно и телесно здравље.

Благодаћу Божјом, брате, здрав сам колико јесам, а душом – Господ зна. Много шта у вези са мном и око мене многима се чини невероватним, па ни ја не могу то да схватим. Само ћу ти рећи толико, да би ти прославио Господа и обрадовао се, да се међу браћом збива прилично покајање. Обишао сам готово тридесет епархија, подигао десет грчких школа и две стотине нижих, уз помоћ Господа Који моју реч потврђује и неким знацима. И слава ономе који каже: *Сила се моја у немоћи савршава*. Тренутно обилазим Парамитију и Маргариту, а надам се да ћу се ускоро и вама обрадовати, ако Бог да. Био сам и у завичају и сви рођаци и пријатељи ти се клањају.

Целивам тебе и Високопреосвећенога Владика и молим се за сву у Христу браћу.

Да си здраво и душом и телом.

Десет хиљада Хришћана ме љубе, а један мрзи.

Хиљада Турака ме љуби, а један и не.

Хиљаде Јевреја хоће моју смрт, а један не.

(2. март 1779)

Твој брат Козма јеромонах

Друго

**Намеснику Св. Митрополије Кефалонијске
Георгију Кладасу**

Високоуваженом гг. Георгију Кладасу, великом управитељу и главном учитељу кефалонијском, Кастрон.

Ваша премудрости, високопреподобни, свети велики управитељу кир Георгије, целивам те и поздрављам.

Ја сам, брате, човек грешан и неук, недостојни слуга Христа Бога нашега. А подстакнут од патријараха Источне Цркве, архијереја, игумана и од самога господина Софронија да колико могу поучим Хришћане и налазећи се на овом благословеном острву и добивши дозволу од... и од асоског кнеза, учинило ми се благословено и правилно да то помем и твоме преподобству и да и од тебе тражим дозволу, јер ти си архијерејски економ, а и савет, јер си брат и рођен си и одгојен овде и ствари познајеш боље. Посаветуј ме, дакле, шта те Бог просветли или непосредно или посредно, путем писма, да учиним шта сам дужан.

Благосиљам те и кроз тебе све Хришћане.

Здраво ми био.

(13. јун 1779)

Твој брат у Христу, Козма јеромонах

Треће

Житељима Залонга

Најблагороднија љубљена браћо и децо моја духовна која обитавате у Залонгу, целивам вас и благосиљам и молим се Светоме Богу за ваше душевно и телесно здравље.

Ја, браћо моја, као слуга недостојни Христа Бога нашега, обилазећи по мери својих моћи Хришћане и поучавајући их, дођох и овамо у ваш крај. И видевши како немате школу, покренуо сам Хришћане који су дали за њу колико је ко могао и желео. И ваше благородство треба да увек помаже школу вашу из сопствених извора, или од земље или црквене имовине, како бисте добили и од Бога плату, и част од људи.

А ја сам дужан да молим Господа да благослови ваш крај, школу и вашу децу и да вас удостоји да и овде проживите добро и богоугодно, и да вас уведе у рај да се радујете и веселите и прослављате Свету Тројицу.

Толико и здрави били у Господу.

(јануар 1779)

Козма јеромонах
и недостојни слуга ваш

Четврто

Житељима села Пападата

Најблагороднија љубљена браћо моја, житељи Пападата, целивам вас и молим Светога Бога за ваше душевно и телесно здравље.

Ја, браћо моја, као слуга недостојни Христа Бога нашега, обилазећи по мери својих моћи Хришћане и поучавајући их, дођох и овамо у ваш крај. И видевши како немате школу, подстакао сам Хришћане који су дали за њу колико је ко могао и хтео. И ваше благородство треба увек да помаже школу од сопствених средстава, или заједнички од села или од црквене имовине, како бисте добили и од Бога плату, и част од људи.

И ја сам дужник и то да молим Господа да благослови и ваш крај, и школу и вашу децу и да вас удостоји да и овде проживите добро и богоугодно, и да вас уведе у рај да се радујете и веселите и прослављате Свету Тројицу. Амин.

Поставио сам за старатеља, са дозволом свих, кир Јована, а за његове надзорнике и помоћнике кир Димоса поп Јовановог и кир Ставроса Димосовог да управљају школом, како их Господ просветли.

(март 1779)

Козма јеромонах,
који се моли за вас

Пето

Житељима села Бузина и Хали

Најблагороднија љубљена браћо моја, житељи Халија, целивам вас и молим Светога Бога за ваше душевно и телесно здравље.

Ја, браћо моја, као слуга недостојни Христа Бога нашега, обилазећи по мери својих моћи Хришћане и поучавајући их са дозволом архијерејевом, дођох и овамо у ваш крај. И видевши да немате школу да вам се деца у њима уче бесплатно, покренуо сам Хришћане и свако је дао за њу колико је могао и желео. Треба и ваше благородство да увек по-

маже школу из сопствених извора, или заједнички од земље или од црквене имовине, како бисте добили и од Бога плату, и част од људи. И ја сам дужан да се молим Господу Који благосиља све да благослови и ваше село и школу и да вам деца науче слова и да се удостојите да проживите и овде добро и богоугодно, и да прослављате Свету Тројицу. Амин.

Са одобравањем свих, поставио сам за старатеља кир Ризоса Димосовог, а за надзорнике и помоћнике му цело село, а поготово кир Киријазоса Зисисовог, кир Јована Гикиног, кир Јована Зотосовог, кир Киријазоса Димитријевог, кир Консту Ставросовог и кир Панту Диминог да управљају школом, како их Господ просветли.

Толико и здрави ми у Господу били.
(јул 1779)

Козма јеромонах,
молитељ за вас

Шестіо

Житељима села Сиракатес (Епир)

Најблагороднија љубљена браћо моја, житељи села Сиракатес, целивам вас и молим Вишњега Светог Бога да чува колико ваше душевно, толико и телесно здравље.

Ваш сеоски свештеник дошао је овамо у Кронке и жали ми се да ваше благородство не чини шта јој он саветује и шта Црква заповеда и то ме, браћо моја, веома жалости. Старатељи и управитељи вашег села, које сам поставио са одобрењем свију, нека се постарају колико могу око жалби вашег свештеника и око добровољне помоћи манастира и ваше сеоске властеле да се сазида школа да вам се деца уче и да примите од Бога Сведржитеља плату, а од људи част. А ја сам дужан да молим Вишњега Бога Који благосиља све да благослови и вашу школу и децу вашу да уче.

Толико и да сте здраво у Господу.
(10. јул 1779)

Козма јеромонах,
ваш молитељ

Сегмо

Житељима села Химарас (Северни Епир)

Најблагороднија љубљена браћо моја, житељи Химараса, целивам вас и молим Светога Бога за ваше душевно и телесно здравље.

Ја, браћо моја, као слуга недостојни Христа Бога нашега, обилазећи по мери својих моћи Хришћане и поучавајући их са дозволом помесних архијерејеја, дођох и овамо у ваш крај. И видевши да немате школу да вам се деца у њима уче бесплатно, покренуо сам Хришћане који су дали за њу колико је ко могао и желео. Треба и ваше благородство увек да помаже школу од сопствених средстава, или заједнички од земље или од црквене имовине, како бисте добили и од Бога плату, и част од људи.

И ја сам дужан да се молим Господу Који благосиља све да благослови и ваше село и школу и вашу децу и да вас удостоји да поживите и овде добро и богоугодно, и да вас уведе у рај да се радујете и веселите и прослављате Свету Тројицу.

За старатеља сам, са општим одобрењем, поставио кир Михаила, а за надзорнике и помоћнике му цело село, а посебно кир Захоса, попа Спироса и Илију Димитријевог да управљају школом, како их Господ просветли.

(август 1779)

Козма јеромонах,
молитељ за вас

Осмо

Житељима Варијада

Најблагороднија љубљена браћо моја, житељи Варијада, целивам вас и молим Светога Бога за ваше душевно и телесно здравље.

Ја, браћо моја, као слуга недостојни Христа Бога нашега, са надом поучавајући по мери својих моћи Хришћане, дођох и овамо у ваш крај. И видевши да немате школу да вам се деца у њима уче бесплатно, покренуо сам Хришћане

који су дали за њу колико је ко могао и желео. И ваше благородство треба увек да помаже школу из сопствених извора, или заједнички од земље или од црквене имовине, како бисте добили и од Бога плату, и част од људи.

А ја сам дужан да се молим Господу Који благосиља све да благослови и ваше село и школу и децу вашу и да вас удостоји да поживите и овде добро и богоугодно, и да вас уведе у рај да се радујете и веселите и прослављате Свету Троицу.

Са одобрењем свију, за старатеља сам поставио кир Георгија Димосовог, а за надзорника и помоћника цело село, а посебно кир Георгакиса Паносовог да вам управљају школом, како их Господ просветли. Још један надзорник је поп Апостолис.

(март 1779)

Козма јеромонах,
недостојни молитељ за вас

Девеџо

Житељима Дровијане

Најблагороднија љубљена браћо моја, житељи Дровијане из горње махале, целивам вас и молим Светога Бога за ваше душевно и телесно здравље.

Ја, браћо моја, као слуга недостојни Христа Бога нашега, обилазећи по мери својих моћи Хришћане и поучавајући их са дозволом помесних архијереја, дођох и овамо у ваш крај. И видевши да немате школу да вам се деца у њима уче словима бесплатно, замолио сам Хришћане који су дали за њу колико је ко могао и хтео. Треба и ваше благородство да увек помаже школу од сопствених средстава, или заједнички од земље или од црквене имовине, како бисте добили и од Бога плату, и част од људи.

И ја сам дужан да се молим Господу Који благосиља све да благослови и ваше село и школу и децу вашу и да вас удостоји да поживите и овде добро и богоугодно, и да вас уведе у рај да се радујете и веселите и прослављате Свету Троицу. Амин.

Зато сам за старатеља у школи поставио, са сагласношћу свих Хришћана вашег краја, високоуваженога попа кир Киријакоса, а за надзорнике и помоћнике његове цело село да управљају школом и Господ ће их просветлити.

Толико и здрави били у Господу.

(15. јул 1779)

Козма јеромонах и
молитељ за све Хришћане

Десеџо

Житељима Сенице

Најблагороднија и љубљена браћо, житељи Сенице, целивам вас и молим Светога Бога за ваше душевно и телесно здравље.

Ја, као слуга недостојни, браћо моја Хришћани, Бога нашега, обилазећи по мери својих моћи Хришћане и поучавајући их са дозволом архијереја, дођох и овамо у ваш крај. И видевши да немате школу да вам се деца у њима уче бесплатно, подстакао сам Хришћане који су дали за њу колико је ко могао и хтео. И ваше благородство ваља увек да помаже школу из сопствених извора, или заједнички од земље или црквене имовине, како бисте добили и од Бога плату, и част од људи.

А ја сам дужан да се молим Господу Који благосиља све да благослови и ваше село и школу и децу вашу и да вас удостоји да поживите и овде добро и богоугодно, и да вас уведе у рај да се радујете и веселите и прослављате Свесвету Троицу. Амин.

За старатеља сам поставио, са одобрењем свију, кир Леку Киркосовог, а за надзорнике и помоћнике његове цело село, а посебно попа кир Нику и кир Гиноса Димосовог и кир Спироса Дене и кир Спироса Атанасијевог да управљају школом, како их Господ светлости просвети.

(28. јул 1779)

Козма јеромонах
и молитељ за вас

Житељима Превезе

Најблагороднија љубљена браћо моја, која настањујете Превезу, целивам вас и молим Светога Бога за ваше душевно и телесно здравље.

Ја, браћо моја, као слуга Христа Бога нашега недостојни, обилазећи по мери својих моћи Хришћане и поучавајући их, дођох и овамо у ваш крај. И видевши да немате школу да вам се деца у њима уче словима бесплатно, покренуо сам неке који су дали за њу колико је ко могао и желео. Треба и ваше благородство да увек помаже школу из сопствених извора, или заједнички од земље или од црквене имовине, како бисте добили и од Бога плату, и част од људи.

А ја сам дужан да се молим Господу Који благосиља све да благослови и ваше село и школу и децу вашу и да вас удостоји да поживите и овде добро и богоугодно, и да вас уведе у рај да се радујете и веселите и прослављате Свету Тројицу. Амин.

За старатеља сам поставио попа кир Николаја Керамиду и кир Анастасија попа Ризу да држе школу и управљају њоме, а за надзорнике и помоћнике њихове кир Димоса Христовог и кир Спироса Георгија Ламбре и кир Христа Георгијевог да помажу школи, како их Господ просветли.

А ако вас се догоди нека препрека од власти овога краја, изгоните је ван границе, како вас се учини благословено.

Толико и да сте здраво у Господу.

(април 1779)

Козма јеромонах,
молитељ за вас

Кадији

Преславни и премудри кади-ефенди, желим ти да дуго поживиш, целивам те и молим Светога Бога за твоје душевно и телесно здравље и срећу.

Ја, ефендијо, кад Хришћанин и недостојни слуга Светога Бога и раје цара свога султана Хамида, по налогу својих патријараха и архијереја путујем и поучавам Хришћане да чувају заповести Божје и да се покоравају по Богу царским заповестима. Дошавши овамо у твоју област, учини ми се благословено да ти се поклоним и овим писмом својим и, ако је твоје допуштење, да путујем по твојој земљи.

Здраво да си у Господу.

Очекујем твоју одлуку.

1779.

Слуга недостојни,
Козма јеромонах

СЛУЖБА
Преподобног и богоносног
Оца нашега
КОЗМЕ
Свештеномученика
и Равноапостола

Поје се 24. августа¹⁹

*"Свѣтле ѿдвиге ѿвоје којима си се за веру ѿдвигну
ко ће исѣријоведати, свештеномучениче ѿславни?..."*

¹⁹ Српска Црква св. Козму слави 4. августа.

НА ВЕЧЕРЊЕМ

Сѣихире Свѣтоѡа

Глас 2. Подобно: Каквим благоѡласја венцима. Двајуѡ.

Ходите, словесни зборе, покажимо опште ликованье, у весељу славећи свакога благоустројства заступника људском роду, Козму божанственог, великог путеводитеља и учитеља, делом и сазрцањем просијалог, и ради знања мноштва људи поукама разним и словима божанственим помазаного, образац подвижника и у Апостолима свештеномученика.

Друѡи ѡдобан. Двајуѡ.

Ходите, православних зборе, прославимо Христокло-ника, благочашћа узор, равноценог Бесребреницима и равнога Апостолима, као онога који је све знањем божанственим обогатио и свију нарави украсио, који бесребрене поуке излива свима, у свештеницима просијалог, кога Христос увенча као Онај Који има велику милост.

Друѡи ѡдобан. Двајуѡ.

Ходите, цели пуче благочастивих, похвала цветовима изабраним Христовога служитеља увенчајмо долично Лобању свету, што онима који са жудњом приступају благодат прештедру излива и болести разнолике одгони, као ону која од Бога прими, у замену за муке, чудејственост, коју Христос дарова Који има велику милост.

Слава. Глас 6.

Ствари испитавши непостојаност и Крст Христов евангеоски на рамена подигавши, апостолски си слово благочашћа свима расејао, бесребрено благодат исцељења обилно дајући; стога по Павлу свима си вапио: Узљубите Бога и наћи ћете покој душама својим, са свима Светима. Него и сада молимо те, мученика похвало, као онога који смелост има велику пред Спаситељем Господом, не престани да заступаш све који у вери и жудњи Моштима твојим приступају светим и верно савршавају поштовани спомен свој.

И сага. Исџи.

Ко да те не ублажи, Пресвета Дево? Ко да не опева твоје несупружанско рађање? Јер безвремено од Оца про-сијали Син једнородни Сам од тебе Чисте произиђе, неизре-циво Се оваплотивши; природом Бог Будући и природом по-ставши човек, Који на две личности не дели Се, него у две природе несливено познаје Се; Њега моли, чиста Свебла-жена, да помилује душе наше.

Прокимен. И Чииања.

Пророшџва Исаијиноџ чииање (Гл. 43, 9-14).

Овако говори Господ: Сви народи сабраше се скупа, и сабраће се кнежеви од њих. Ко ће то известити? Или што беше од искони ко ће вам известити? Нека доведу сведоке своје и нека се оправдају и кажу истину. Будите ми сведоци, и Ја сам сведок, каже Господ, и отрок Мој, којега изабрах Себи, да дознате и поверујете и појмите да Ја Јесам. Пре Мене не би другога Бога и после Мене неће бити. Ја сам Бог и нема осим Мене онога који спасава. Ја известих и спа-сих, укорих и не беше међу вама туђина. Ви сте Ми сведоци и Ја сам Господ Бог још од искони и нема онога који се из руку Мојих избавља. Створићу, и ко ће то изменити? Тако говори Господ Бог ваш избавитељ, свети Израилев.

Премудросџи Соломонове чииање. (Гл. 3, 1-9)

Душе праведних у руци су Божјој и неће их се коснути мука. Чини се у очима неразумних да умреше и урачуна се као озлобљење исход њихов и одлазак од нас као пропаст, а они су у миру. И пред лицем људи ако оду на мучење, нада њихова пуна је бесмртности. И мало наказанима, велико ће им добро бити учињено, јер Бог их окуша и нађе их достој-нима Себе. Као злато у пећи искуша их и као свеплод жртве прими их. И у време посете његове засијаће и као искре у трсци разиграти се. Судиће незнабошцима и завладаће на-родима и зацариће Се над њима Господ у векове. Који се уздају у Њега појмиће истину и верни ће у љубави остати Њему, јер благодат и милост је у преподобнима Његовим и посета на изабранима Његовим.

Премудросџи Соломонове чииање (Гл. 5, 15 – 6, 3)

Праведни ће у век живети и у Господу је плата њихова и старање је њихово код Вишњегга. Стога ће примити царство благодоличности и венац лепоте из руку Господњих, јер ће их десницом покрити и мишицом заштитити. Узеће као свео-ружје ревност Своју и наоружаће твар за одбрану од неприја-теља. Обући ће се у оклоп правде и навући шлем, суд нелице-мерни; узеће за штит непобедиви преподобност, изоштрити напрасни гнев у мач, заратиће са њим свет на безумнике. Поћи ће благосмерне стреле муња и као од благодружног лука облака циља се дохватити, и од каменометног гнева препун град ће пасти. Узнегодоваће на њих вода морска, а реке се нагло око њих излити. Успротивиће се дух силе и као вихор развејати их. И опустошиће сву земљу безакоње и злочинство ће оборити престоле силних. Чујте, стога, ца-реви, и појмите; научите, судије крајева земаљских. Дочуј-те, ви који држите мноштва и гордите се над силом незнабо-жаца. Јер дата вам је од Господа држава и сила од Вишњегга.

На Лиџији Свеџиџељевој. Глас 1.

Како да те назовемо, триблажени? Мучеником, јер за Христа Бога своју крв проли? Проповедником, јер силу Хри-стовога Царства свима огласи? Апостолом, јер слово Еван-ђеља апостолски вернима разнесе? Монахом, јер свој жи-вот као подвига зрцало чисто остави? Свештеником, јер, све-штенослужећи, себе сама као жртву чисту принесе Господу своме? Њега усрдно моли да се спасу душе нас, који саврша-вамо помен твој.

Погобан.

Светле подвиге твоје, којима си се за веру подвигнуо, ко ће исприповедати, Свештеномучениче свеславни? И зној и муке, које по целој отаџбини саврши ради проповеди, на-место којих од Христа прими небеско наследство? Стога и ми молимо те, свечасни, као онога који смелост обрете пред Христом Богом, да мир заиштеш душама нашим.

Погобан.

Апостолски пут си окончао, подвигом претходно жи-вот очистивши и бестрашћем, зарад чега богату ти силу чу-да дарова Христос, Који Сам оне који Га славе заузврат про-

славља и дивна чуда дарује на земљи Светима. Стога и ми данас, твојим Моштима Светим побожно приступајући, прах целивамо који свима уистину обилна исцељења даје, молећи, свечасни, да тобом обретемо отпуштање сагрешења и мука да се избавимо ми који те чествујемо.

Подобан.

Оче, који воде од нечистих у прозрачне и питке претвори речју самом, и народ жеђу савладани и вапијући напоји, моју душу, Преподобни, сву гнусаву и нечисту, чистом покажи молитвама својим као воду прозрачну Богу који је жедан спасења душа свакога створења и Који дарује тобом мир свету и душама нашим велику милост.

Слава. Глас 5.

Преподобни Оче, који следбеницима Христовим по трагу следујец, евангеоски си живот проћи прегнуо, свет и све у свету сматрајући трицама према вишњем истинском блаженству, ни у чему себе самога не претпостављајући спасењу браће своје сродне ти по плоти; него да би се сви кроз тебе спасили, крв своју по Павлу проли и, Владици Христу колико си узмогао подражавајући, себе сама као откуп спасења многих предаде; и Христу приведе посведневним поукама својим народе земље варварске, како би у Његово Царство Небеско са њима ушао кличући: Ево мене са чедима која ми даде Бог.

И сада. Подобан.

Блажимо те, Богородице Дево, и славимо те ми верни долично као град непотресан, бедем непробојан, непрестану заштиту и прибежиште душа наших.

На сѣих. Глас 4. Као смелоѡ у Мученицима.

Као јунак непобедиви, непријатеља сваку умисао благосмело разобличио си и посрамио, као од Бога обдарен богатом силом против свих зловника, одликујући се даровима Духа и знамења победе у сваком месту подигавши, Оче, венац поневши упокојио си се.

Диван је Боѡ у светѣима својим.

Божанственим поукама земни шар сав благочастиво напојио си, Пресвештени, сејући слово вере, Козмо дивни, у

уши свију и показао их као класје високо врлинама божанственим, својим речима, и принео као жртву своје Владици благопримљену.

Светѣима којима су у земљи Његовој.

У врлини свакој си се подвигнуо, подвижника похвало и мученика славо и врлинског живота истински узор, Козма дивљења достојни, Тројице поставши чисто обиталиште, код Које и посредуј да милост за сагрешења дарује се онима који у вери те поштују, и спасење, и милост.

Слава. Глас 4.

Ми, благочастивих мноштва, као учитеља те поштујемо, Козмо Пресвештени, јер тобом уистину познасмо да путем правим ходимо. Блажен си јер Христу си послужио и верних збор свештеним својим поукама Богу принео као жртву најмириснију, Ангела сабеседниче, Апостола истоврсниче, мученика сажитељу и праведника, са којима заступај пред Господом да помиловане буду душе наше.

И сада. Истѣи.

Неневесна Дево, која Бога неисказано заче плоћу, Мајко Бога вишњега, својих служитеља молбе примај, пренепорочна; ти, која свима дарујеш очишћење сагрешења, сада наше молбе примајући моли да се спасимо сви ми.

Оѣиусѣи. Глас 4.

Песмама похвалимо онога који се благославно хорова мученичких удостојио, жртвоприносника и подвижника Козму приснопамјатног, сабравши се данас у часни његов спомен, јер дели исцељења онима који верно приступају, као онај који има смелост пред Христом као Равноапостолан.

И сада. Истѣи.

Од века сакривена и Ангелима незнана тајна тобом, Богородице, онима на земљи објави се. Бог у несмешаном јединству плотећи се и вољно ради нас примивши Крст, Којим васкрсе Првзданог, спасе од смрти душе наше.

НА ЈУТРЕЊУ

Боџ Госцѣог. Оцѣйусцѣицѣљни Свѣцѣицѣљѣѣ.

И сага. Боџородичан.

После цѣрве кѣицѣзме. Глас 1. Гроб цѣвој, Сцѣасе.

Веру Христову као несломиво оружје показавши, победником против врага јавио си се, оштрећи као сабљу своју реч реску, којом си посекао Велијарове заседе и сасекао корене бешчашћѣ мачем Духа.

И сага. Боџородичан.

Као Мајку Божју знамо те, која се као Дева ваистину и после раћања јави, сви који жудно прибегавамо твојој благодисти; јер тебе имамо, грешни, као заштиту, тебе стекосмо у искушењима као спасење, једину свенепорочну.

После друѣ кѣицѣзме. Глас 5. Сабесцѣочѣицѣ Слово.

Благочашћѣ семе усејао си, Преподобни, у уши људске, богато си пожњео поука благочастивих својих високе снопове и попут класја учењима благоугодно принео Христу као првину безбројна мноштва људи Православних.

И сага. Боџородичан.

Радуј се, капијо Господња непроходна, радуј се, бедеме и покрове оних који ти притичу, радуј се, спокојни пристане и неискусобрачна, која роди у плоти творца свога и Бога, не престани да посредујеш за оне који те славе и клањају се раћању твоме.

После Полијелеја.

Глас 2. Јави се данас.

Светле подвиге твоје, Свештеночучениче, сабравши се у пречасном храму твоме песмама прослављамо, Богоглавиче, и са жељом припадајући твојим Моштима божанским добијамо богато разрешење од свакојаких болести и мука.

И сага. Боџородичан.

Света спасење, Владичице, родивши, спасење даруј онима који те славе, Дево; јер све ти је могуће пред Сином тво-

јим, Кога не престани да молиш за све своје слуге да се избавимо од огња пакленог.

Сцѣейѣна. Први антѣифон 4. ѳласа.

Прокимен. Диван је Боџ у свѣцѣицѣма својим.

Све цѣицѣо цѣицѣ. Еванѳелее од 26. окцѣобра. Педесѣицѣи цѣсалам.

Слава. Учѣицѣљѣвѣм молицѣвама.

И сага. Молицѣвама Боџородицѣе.

Помилуј ме, Боже.

Самоѳласан. Глас 2.

Ум ускрилотивши ка надсветском и од детињства поживевши у подвигу и учењу по Богу, са Атона похитао си, као други Нил, и ожеднеле душе богато напојио плуском речи својих, које си показао где носе плодове божанственог познања, и глас Господа свога чу: уђи, слуго, у радост Господа свога.

Канон Свѣцѣицѣљѣу.

Песма 1. Глас 8. Коловозара фараона.

Као свештеник Владичин истински, свештенослужећи Богу и Апостола следбеник поставши, веру пројавио си догматима Православља и речима све руководећи ка богопознању привукао.

Као узор подвижницима и мученицима и у свештеницима мудрац, свима си свој живот оставио као најтачније правило врлина, по Богу живљења и меру уистину непогрешну, које држећи се да се спасимо.

Свога Владике Крст подносио си кроз живот цели и зато си, Оче, чинио чудеса онима који ти са жељом приступају, чега ради сада нека твојим молитвама узмогнемо увреде мучитељеве, Оче, избећи.

Боџородичан.

Оне који те као Богородицу истиниту познају и заштиту свих смртних и посредницу ка Ономе Кога си из утробе родила, свега Саздатељу и Господу, отроку рођеном безвременом, спасавај, свеопевана, јер теби све је могуће.

Песма 3. Који си се уцѣврдио на цѣочѣицѣку.

Злосмрадијем страсти огубали ми ум поново очисти молитвама својим, Блажени, и опери светлошћу божанског познања, како бих и ја славио Господа Који те прослави.

Очистио си свој ум, чистим живљењем ка Богу окрилативши се, триблажени, и притекао Христу као свештеник свеузорни приневши као жртву и првину крв своју.

Сасушену ми душу покажи где плодове врлина носи својим молитвама, Богоношче, јер имаш силу да савршаваш и после смрти чудеса онима који приступају са жељом твојим Моштима.

Боџородичан.

Бурама страсти помрачени ми ум осветли рађањем својим, Богородице, и озари, Чиста, светлошћу Онога Кога роди да Га славим и хвалим те чисту.

Кайизма. Глас 2. Јави се данас.

Реке исушио си бешчашћа, жртвовавши се у струје речне, јуначе, и као венценосац похитао си ка вечним скинијама, свеприснопамјатни.

Боџородичан.

Ти, која си светлост незалазну родила, озари ми мркле очи душе и невиделицу срца мога рађањем својим разагнај, Владичице.

Песма 4. Ти си утврђење.

Да нађем пред Господом твојим молитвама милост, јер си богат божанственом смелошћу.

Да примим од Господа, који на тебе гледа, свеблажени, разрешење престапа и од страха избављење.

Да узмогнем пред Господа, Кога себе си посветио, мучениче Христов, благолично стати и наћи смелост молитвама твојим.

Боџородичан.

Милости ми Сина Свога, Владичице, своје молиоцу издејствуј, служећи се свесилним заступањима својим пред Њим.

Песма 5. Зашио си ме огђурнуо.

Речну струју жртвом својом, Оче, осветио си, три дана и ноћи проевши у њој као Владика твој, Кога не престани за нас увек молити да се избавимо од мука.

Разумом осветљеним светлошћу Тројице, Тројицу свима у јединици јасно си огласио, једну суштину у трима личностима, Оца, Сина и Божанског Духа.

Смрадноост живота овога и сујетност одбацивши, миру Тројице разборито, Оче, притече носећи као жртву и првину своје Владици крв своју, пресвештени.

Боџородичан.

Ти, која си светлост родила трисветле Тројице, просветли ме помраченога и душом и срцем кукавног; јер другу осим тебе топлу заступницу немам према Ономе Кога роди, неискусомужна.

Песма 6. Очисти ми, Сјасе.

Ведрим гласом и речима уверавајући, Блажени, привукао си сваког верног божанском познању, све претходно незнаване показавши знацима богопоштовања.

Свештенослужећи Богу, себе сама Њега ради жртвовао си да и живиш у Њему, заједничар поставши страдања Владике свога у бесмртном Царству Небеском.

Као монасима водич, свештеницима узор, оставио си свој живот кога држећи се да се вратимо са путева прелести, ради познања божанског, молитвама твојим.

Боџородичан.

Као милости врело нескверно тебе, Богородице, молим, Чиста, да нађем милост у дан суда и сагрешења отпуштање благопримљеним заступањима твојим.

Кондак.

Из Етолије поникавши, Богоношче, и на Атосу као монах проживевши, и посвећен уистину у славу Божју, свима си огласио истине слово и Христу привео, свеблажени, све, као Апостола истински подражатељ, Свештеномучениче, проливањем крви.

Икос.

Мученика лепоту, монаха славу, проповедника Вере и слугу Слова, свештеника узор и Апостола подражатеља врснога песмама похвалимо, верни, и цветовима похвала увенчајмо његову Главу Свету, из које обилно теку исцељења и онима који са чежњом приступају бројна бивају чудеса, коју

и верно целивајући, њему рецимо: Радуј се, ти који си бешчашћа корене сасекао мачем речи својих и благочашћа семе у уши и срца свију засејао. Радуј се, вере проповедниче и Цркве стубе непомериви, коју спасавај свагда у миру по Богу молитвама својима. Јер имаш смелост пред Спаситељем Господом, Апостола следбеник поставши и мученичких хорова удостојивши се проливањем крви.

Двадесет четвртога овога месеца сиомен у Светима Оца нашега Козма Свешћеномученика и Равноајосћолног.

Стихови.

*Козма, светиа украс и красота,
Свети оставивши њивремени, несћариви има.
Умре вешањем Козма двадесет четвртога.*

Песма 7. Деца јеврејска.

Траговџ, свеблажени, стопа твојих, утврдио си на траговима рибара и као мрежом, мудри, послуживши се својим речима, душе људске уловио си из дубине погипли.

Речју твојом вођени, познасмо Реч Очеу, Једнога од Тројице, бесеменог Који прими образ смртни од крви чисте да бисмо се ми пресаздали.

Дичи се светло Етолија, која украс света целога велики, свештеника Божјег, донесе као ружу чијим се мирисом испунише они који у вери приступају.

Богородичан.

Радуј се, смртних спасење, као она која роди Господа свију, Кога моли свагда за слуге своје и оне који са чежњом притичу твоем покрову.

Песма 8. На Гори Светој.

Свештеника мноштво и мученика хвали те, Козма свешћенопосвећени, и монашки народ те слави као онога који је Апостолима равнообразан у свему свемудро постао.

Бесребрено своју реч посејао си у једна срца људска, седмоструке место мука од Христа добивши венце, Кома не престај за нас се молити.

Поукама божанским твојим испуњена, Албанија подвиге твоје слави и у свечасном сабравши се твоем храму, Тројицу, Оче, Која те је прославила слави разумно.

Богородичан.

Ми који Евом из Едема прогнани бесмо, а тобом поново уведени, слаavimo те као ону која Бога роди и чијим заступништвом опроштај сагрешења да нађемо, Богородице.

Песма 9. Ужасну се.

Душе осияне сијањем Тројице, на муке похитао си, не гледајући само себе, него све, како каже реч, којој и следујући непоколебљиво ради свих предао си тело мукама, Владцици своје подражавајући.

Страх Господњи унутра примивши, у срцу своје мудрошћу си се обогатио од Бога, и њој и срца благочастивих ка познању божанственем повео, да чествују и славе једнога Бога, Тројицу у Јединици, Беспочетнога Оца, са Сином и Божанским Духом.

Спомен поука својих благочастивих свуда остављајући, свеблажени, образ делатни божанског Крста на ком је Праведни дланове пружао ради милости, чудеса савршавао си у свету, изобилна исцељења дарујући онима који му притичу.

Богородичан.

Као грм у старини Мојсеј предвиде тебе једину, Богоневесто, која у огњу сасвим неопалена остаде, а ми те, Свепорочна, праведно као Богородицу свепобожно слаavimo, видевши те као заступницу пред Сином твојим и Богом нашим.

Ексайосћилар. Жене, њочујие.

На раменима понео си Крст Господа Свога, којим си чинио у свету онима који ти приступају, блажени, обилна исцељења као свештеник свеврли свога Владике, свемудри; стога си и принео себе као примљену жртву, свешћенослужећи Владцици.

Богородичан. Погобан.

Марију препрослављена, својим заступништвом никада не престани да молиш Онога Кога роди, Девојко, за своје слуге, Свечиста, које славе рађање твоје. Јер можеш као Владичица све што хоћеш да учиниш као Мати Царева.

На Хвалище. Стихире њодобне.

Глас 1. Небеских чинов.

Богогласним својим речима веру си објавио, мрклину обмане расејавши, Свблажени, светлошћу Тројице, Којој представши и смелост обрвши, не престани молити за нас који свагда савршавамо твој спомен.

Моштију твојих прах чудоточни имајући као уистину божанско благо и ризницу чудеса неисцрпних, Велеград се са правом поноси, а ти га спасавај молитвама својим од сваке пошасте безбожничке.

Радуј се, весели се, граде Велеграде, верно, јер имаш онога који украси речима Христову Цркву, божанственога Козму, верних украситеља, свештеника славу и монаха и мученика похвалу.

Слава. Глас 2.

Ревнитеља сасуда изабраног, врховнога Апостола Павла, Козму Равноапостолног похвалимо; јер не даде сна својим очима, нити мукама покоја, док слово Еванђеља вернима не објави. И срца верних из дубине обмане преведе, бујцом речи заливајући људске разуме, и светлошћу Тројице мракобесије развејавши, место њега Божанства светлост слатку уведе. Њом и ми просветливши душе, од замки непријатељевих да се избавимо.

И сада. Богородичан. Слично.

Сваку наду своју на тебе полажем, Мајко Божја, сачувај ме под покровом својим.

Велико Славословље.

На Литургији антифони изобразителни и из канона

Светишељу њесме 3. и 6.

Ајосџол. Недеља њосле Богојављања.

Еванђеље. По Мајџеју (10, 1, 5-8)

У оно време позвавши Исус дванаесторицу ученика Својих, даде им власт против духова нечистих...

И остало.

Причасџан.

У спомену вечном биће праведник.

Друђи ошћустџиелни. Глас 2.

Учењем божанске вере украсио си Цркву, ревнитељем Апостола поставши, јер божанском љубављу окриљаван Еванђеља слово расеја. Козмо славни, Христа Бога моли да нам се да велика милост.

Кондак. Глас 3. Дева данас.

Беспрекорно проживевши на Атосу као Мојсеј удостојен си божанског јављања; стога делима и богогласним својим, Оче, речима, Цркву облиставаш за коју и подвигнувши се, двоструким венцима, Козмо, украсио си се.

Величање.

Радуј се, Апостола подражатељу и Цркве учитељу и светилнице, радује се благочашћа божански насадитељу и општениче мученика, Козма равноангеоски.

КАНОН МОЛБЕНИ Светом Свештеномученику и Равноапостолу КОЗМИ ЕТОЛСКОМ

Дело Герасима Монаха Микрајанитиса

Пошто свештеник благослови, *Госѡоди, ѡчуј*, затим *Боѡ Госѡод* као обично и следеће:

Глас 4. Узневши се на Крсѡу.

Као ревнитељ свештених Апостола, просветљење Утешитељево примио си и благочашћа гласник јавио се божанствени. Стога нас утврди на темељу божанском Православне вере и догмата светих, Свештеномучениче славни Козма, сагрешења разрешење нам просећи.

Слава. Исѡо. И сада. Боѡродичан.

Нећемо утихнути никада, Богородице, о силама твојим да говоримо, ми недостојни; јер да не предстојиш у заступању, ко би нас избавио из толиких опасности? Ко би нас сачувао до сада слободне? Нећемо одступити, Владичице, од тебе, јер своје слуге спасаваш свагда из свих страха.

50. ѡсалам и Канон, чији је акросѡих

"Козма, украшавај нас божансѡивеним словом. Герасима."

Песма 1. Глас 8. Воду ѡрешавши.

Украсивши божанским својим поукама срца верних, Равноапостоле чудесни, од безпоретка страсти избави нас ка Богу молитвама.

Ти који си речју светом поучном срца верних одвео ка Христу, усмери нас, Козма богомудри, на савршено преуспевање у врлини.

Исијавајући мудрост духовну, јавио си се боговидним гласником Еванђеља, у Којем да живимо достојно, Оче Козма, све нас умудри.

Боѡродичан.

Не опаливши утробу твоју чисту, Бог се отеловљује, од крви твоје чисте, и код Њега заступај, једина Богородице, да се сажали на оне који те блаже.

Песма 2. Небескоѡ свога.

Апостолском ревношћу обогатио си се, Преподобни. Стога очишћујеш срца божанском проповеђу. И сада искорени из Христове Цркве сав кукољ мољењима својим.

Украсивши се на Атосу надумним осиањима, целој Грчкој осиаваш светлост вере, којом одагнај јеретичку помраченост која нам, Свети, прети погибијом.

Силом речи и благодаћу поука многе уграбивши из дубине сујете, нас уграби, као Равноапостол велики, Оче, из чељусту страшних мњења.

Боџородичан.

Плотносоца родивши, Узрочника свега, у једној ипостаси, а двома природама, Њега моли плотске наше страсти да усмрти, Непорочна, богатством доброте.

Спаси, Свештеномучениче, од сваке нужде нас који те поштујемо као Равноапостола божанственог, Козма свеблажени, молитвама својим пред Спаситељем.

Погледај у благонаклоности, свеопевана Богородице, на моје тешко телесно озлобљење и исцели душе моје бол.

Прозба и Каџиизма.

Глас 4. Засџуйнишиџво џоџло.

Реч твоја као роса наднебеска сухим душама показа се Божанским Духом. Него, Козма богомудри, пљуском својих поука ороси срца наша која изгарају на жару страсти.

Песма 4. Чух, Госџоге.

Као богомудри ученик Еванђеља благодати, Оче, душе наше облагодати поуком усана својих.

Од опасности и жалости и многообразних невоља, Равноапостоле блажени, својим заштитама ослободи.

Милост нам испроси и сагрешења разрешење, Свети, и мир и једномислије онима који те искрено блаже.

Ти, која си Бога отеловила и после рађања непропаљлива остала као пре рађања, Свагдадево, од сваке пропаљливости нас избави.

Песма 5. Просветџли нас.

Као уистину велики учитељ вере, од сваког празнословља и преваре страшног мудровања избави нас.

Свише, Равноапостоле, свагда саклањај од јереси страшних и погубних Христову Цркву молитвама својим.

Уста Божја поставши, Козма блажени, дај нам расуд и разум спасоносни да испитујемо словеса Божја.

Боџородичан.

Престолом Бога показа се, Матидево, као отрока носећи Га на рукама, Кога моли да помилује душе наше.

Песма 6. Молиџву.

У сву Грчку изиђе спасоносна твоја реч, триблажени, јер се Еванђеља трубом показа. Стога у уши душа наших затруби, Козма, страх Божји, да живот богоугодни проживимо.

Исцељења и за живота савршавао си, богогласни, и после своје мученичке кончине. Стога нам болесно срце и телесне боли исцели, Козма, Апостоле Христов, свише датом ти благодаћу.

Као онај који има пред Христом смелост, Равноапостоле Козма богоносни, не престај никако да молиш да верни новојављене поуке не гледају, Преподобни, него да се од њих хитро удаљавају.

Боџородичан.

Светиљком златовидном показала си се, као она која одсев Очево роди у подобију, Девојко, људском, људску природу избављујући од клетве Адамове. Стога те певамо, Владичице.

Спаси, Свештеномучениче, од сваке нужде нас који те чествујемо као Равноапостола божанственог, Козма свеблажени, молитвама својим ка Спасу.

Непорочна, која словом Логос неистумачиво у последње дане роди, умоли као она која има материнску смелост.

Прозба и Кондак.

Глас 4. Твоје крви.

Свештенопроповедниче Козма Равноапостолни, Цркве темеље неразориви, каменом вере утврди жалостима потрепана срца, просећи свима божанску милост.

Прокимен. Часна је џред Госџодом смрти џрејодобноџ њеџовоџ. Стих: Диван је Боџ у светџима својим.

Еванђеље. По Маџеју (10, 1, 5-8).

У време оно, призвавши Исус дванаесторицу ученика Својих, даде им власт против духова нечистих да их изгоне и исцељују сваку болест и сваку слабост. Њих отпосла Исус заповедивши им, говорећи: На пут незнабожаца не одите и у град самарјански не уђите. Идите најпре изгубљеним овцама дома Израилевога. А ходећи проповедајте, говорећи да се приближи Царство Небеско. Болесне исцељујте, губа-

ве чистите, мртве подижите, демоне истерујте. На дар при-
мисте, на дар дајите.

Слава.

Молитвама Преподобнога, Милостиви, очисти мно-
штва сагрешења наших.

И сада.

Молитвама Богородице, Милостиви, очисти мноштва
сагрешења наших.

Погобан.

Глас 6. Сву одложивши.

Стих: Помилуј ме, Боже, њо великој милости Својој...

Украсом пребожанским Цркве јавио си се, Козма Рав-
ноапостолни, и украсио је божанственом словом својом.
Њим и сада просвети наша срца да врлински живимо и од
сваке саблазни лукавога да се одвратимо, а да остајемо не-
поколебљиви у божанским и часним предањима богогласних
Отаца, како бисмо обрели живот вечни, Свети, божанстве-
ним молитвама твојим.

Сјаси, Госјоге, љуге Своје...

Песма 7. Из Југеје.

Са неба призив примивши, проповедаш Еванђеље.
Оснажи душе благочастивих да се његовом божанственом
речју и учењем испуњавају, Козмо духоношче.

Удостој, Свети Козма, који си обделао свемудро плу-
гом речи ораницу душе, да изникну срца наша божански
страх дејством божанствених поука својих.

Као знамење божанско Крст Господњи подизао си, Пре-
подобни. Зато нас оснажи да распињемо плот и живимо жи-
вот свети у Христу молитвама твојим ка Богу, Козма све-
блажени.

Боџородичан.

Мисао разумну даруј и умиљење, Девојко, и ум богора-
зуман онима који вером се обраћају твом часном покрову,
Богородице Свенепорочна, и за сагрешења, Чиста, опростај
нам моли.

Песма 8. Цара.

Нађе те, Оче, Христова Црква у временима ропства бо-
жанском потпором, која душе ослобађа од робовања обмани.

Од нечисти злобе и скверни греха очисти бујицама мо-
литава својих, Козма богогласни, разуме наше.

Превару јеретика и новствујућих уклони, Оче, која пре-
ти да сву Христову Цркву потопаи.

Боџородичан.

Покров си и велико прибежиште, Свагдадево, хришћан-
скога рода. Зато нас покривај од сваке претње.

Песма 9. Сјасени њобом.

Снагу нам подај против сваке обмане и греха, Козмо
Равноапостолни, и од искушења многоврских избављење.

Мученичким венцем, као Свештенотученик, украшен,
Козмо Равноапостолни, мислима врлинским увенчај нас.

Нова светиљко и стубе Цркве, на темељу Правосла-
вља утврди срца благочастивих, Козмо блажени.

Боџородичан.

Пречиста Маријо, једина Богородице, одагнај ми ма-
лодушност и испуни ме радошћу божанском.

Достојно је и Величања.

Радуј се, Апостола подражатељу и Еванђеља богогла-
сни наставниче, радуј се, часнога живота божанствени учи-
тељу, Козмо Духоносни, уста благодати.

Гласилом Духа поставши, очистивши се подвигом све-
штеним на Гори Атонској, изишао си на Божји знак и бла-
годати слово свима огласио.

Као Павле, Оче, обишавши градове и села, у срцима
благочастивих пламен вере запалио си свете и спалио сав
кукољ обмане.

Радуј се, Етолије божанствени изданче, палмо атонска,
преплодна и часна. Радуј се, благочашћа божански тумачу
и делом и речју, Козма блажени.

Превалио си друмове бројне ради спасења ближњега,
Оче Козма, и вешањем крепко поднео си крај, мученичке
славе светло се удостојио.

Све ангеоске војске, Претечо Господњи, апостолска дванаесторице, Свети сви са Богородицом, учините молитву ради спасења нашега.

Трисвѣто и следећи ѿройари. Глас б.

Помилуј нас, Господе, помилуј нас, јер свакога оправдања лишени ову Ти молитву као Владици ми грешни приносимо: помилуј нас.

Слава.

Господе, помилуј нас, јер у тебе се уздасмо. Не прогневи се на нас силно, нити се сети безакоња наших, него погледај и сада као милостив и избави нас од непријатеља наших, јер Ти си Бог наш, и ми смо народ Твој, и сви смо дела руку Твојих и име Твоје призвасмо.

И сада. Боџородичан.

Милосрђа двери отвори нам, благословена Богородице. Надајући се у тебе да не погинемо, јер ти си спасење рода хришћанскога.

Јекѿенија и оѿѿусѿи, ѿсле коѳа ѿјемо следеће:

Све који ти притичу верно својим заступништвом пред Христом, Козма блажени, свакога избави греха и жалости и сагрешења опроштај моли да нам се дарује и живота исправљење и божанска милост, како бисмо, у врлинским делима проживевши, живота бесконачног после кончине судеоници постали.

Владичице, прими молитве слугу својих и избави нас од сваке нужде и муке.

Сву наду своју на Тебе полажем, Мајко Божја, сачувај ме под покровом својим.

Дисѿих.

Козма, врлинским делима украси мене Герасима који притичем твојој помоћи.

САДРЖАЈ

СВЕШТЕНИ АПОСТОЛ	5
1. ПРОПОВЕД	8
2. ПОЈЕДИНАЧНА ПОУКА	9
3. ЗАЈЕДНИЦА (језгро хришћанске науке)	10
4. ЛУЧЕЗАРНОСТ ЉУБАВИ (добра дела)	11
5. ЧУДА И ПРОРОЧАНСТВА	14
АЛБАНИЈА И КОЗМА ЕТОЛСКИ	16
ЖИТИЈЕ СВЕШТЕНОМУЧЕНИКА И РАВНОАПОСТОЛА КОЗМЕ ЕТОЛСКОГ	
ЊЕГОВА ЗЕМАЉСКА ОТАЏБИНА	25
НА СВЕТОЈ ГОРИ	25
АПОСТОЛСКИ СВЕШТЕНОПРОПОВЕДНИК	26
МУЧЕНИЧКА СМРТ	31
СВЕШТЕНИ МАНАСТИР СВЕТОГА КОЗМЕ	33
МУЧЕНИКОСЛОВ	36

ПОУКЕ**ПОУКА ПРВА**

Очовечење Бога Слова	40
Дело апостолско	40
Његово порекло и послање	41
Позив на проповед	42
Несреброљубиви проповедник	43
Света Троица. Слатко проповедање Православља	43
Свеприсутност Божја	44
Љубите Бога	45
Љубите ближњегу	46
Божанско стварање. Десет чинова ангела	48
Стварање света	49
Стварање човека	50
Пад човеков	53
Избављење човека	54
Средства за спасење Рода	55
Хришћанске школе	56
Сажетак поуке	56

ПОУКА ДРУГА

Прича о сејачу	58
Тумачење приче	58

Примери за разумевање приче

Манасија, цар јеврејски	59
Апостол Петар	60
Преподобна Марија Египћанка	61
Света Параскева	62
Свети брачници (Андроник и Атанасија)	63
Многодетни Јован	64

ПОУКА ТРЕЋА

Испитујте Писма	65
<i>Примери врлине из Писама</i>	
1. Мојсеј	65

2. Ноје	67
Роштво Рода	68
Златно правило	68
Знак Крста	68
Сила Крста	69
Крстити се чистим рукама	71
Роду су потребни достојни свештеници	71
Страшно пророчанство	72
Друштвене дужности	72

Љубав према Богу да је изнад свега

Авраамов пример	73
Благочашће према Свесветој Богородици	73
Жудња за девичанством	74
Светитељ се боји саблазни	76

ПОУКА ЧЕТВРТА

Сажетак поуке	77
---------------------	----

Припрема за Пречисте Тајне

1. Истински опроштај (Саприкије - Никифор)	78
Чиста исповест	80
Злопамћење	82
Пост православних	83
Славно васкрсење Господње и васкрсење мртвих	84
Величанство недељнога дана	85
Свети Козма пророкује	86
Пророк Илија и антихрист	86
Душа и Христос	87
Будући суд	88
Непокајани грешник	88
Казна за Јевреје	88
Јеврејска злоба	89
Моје дело је дело Рода	91
Свето Јелеосвећење	91

ПОУКА ПЕТА

Хришћанско образовање новогa нараштаја	93
Првоздани и њихов пад	94
Брак и чедотворство	95
Вредност девствености	95
Породица Пресвета Богородице	96
Богородица у Храму	97
Храм, средиште освећења	97
Осуђивање свештенства	97
Особине свештеника	98
Девичанство и брак почаствовани су у Пресветој Богородици	98
Благословени брак и проклети брак	99
Свети Андроник и Атанасија	100
Човек је велика ствар	100
Заклетва	101
Са Богом, а не са ђаволом	101

ПОУКА ШЕСТА

Апостоли проповедају и земља постаје земаљски рај	102
Савршена љубав	103
Сврха школа	104
Знаци времена	104
Други Долазак и Суд	105
Умна молитва	105
Топла вера покреће планине, сатире денницу, побеђује безверне	105
Искрена исповест	107

ПОУКА СЕДМА

Сажетак претходне беседе	108
Идолопоклонство пре Христа.	
Кварење обичаја и сатанина мржња на породицу	109
Девина породица	110

Родитељи! Надевајте својој деци хришћанска имена	111
Хришћанско одгајање	111
Породични празници	112
Родитељи су дрво, а деца плод	112
Богородица у Храму	113
Хришћани, не заборављајте никада своје дугове	113
Ваведeње Богородичино	114
Делови Храма и њихов смисао	114
Одговорност свештеника за поредак у храмовима	115
Богородичине Благовести	116
Благословени брак и проклети брак	117
Монашки живот	120
Крштење и покајање	121
Живот Христов као пример	123
Јуда и народна предања о њему	124
Последњи час. Крај је близу. Браћо, кајте се!	125
Сажетак поуке	126

ПОУКА ОСМА

Људи су слуге ђаволове, а Христос је ослободилац	128
Апостолска проповед	128
Жеља светогa Козме	129
Љубите Бога и ближњег	130
Мржња је велико зло	131
Вредност школе	131
Два антихриста (папа и Мухамед)	132
Знаци времена	132
Други Долазак и Суд	133
Снага умне молитве	133
Знак Крста и његов смисао	134
Крст на сзакoм месту	134
Четири ну жне ствари: исповест, љубав, долазак у цркву, милостиња	134
Какви треба да буду свештеници	135
Разни савети	135

Милостиња	136
Не одвајајте се од Христа и Цркве	138
Дирљиво обраћање Светога свима	138
ПРИЧЕ И ПРИМЕРИ	
1. МНОГОЦЕНИ КАМЕН	139
2. ЛЕПОТИЦА	141
3. ИЗВОР И НЕЧИСТИ ПАС	142
4. МУДРИ ДУХОВНИК	142
5. ТРИ ЗАКОНА	144
6. ИКОНА СВЕТЕ ТРОЈИЦЕ	145
ПРОРОЧАНСТВА	146
ПИСМА	
Брату јеромонаху Хрисанту	155
Намеснику Св. Митрополије Кефалонијске	155
Житељима Залонга	156
Житељима села Пападата	157
Житељима села Бузина и Хали	157
Житељима села Сиракатес (Епир)	158
Житељима села Химарас (Северни Епир)	159
Житељима Варијада	159
Житељима Дровијане	160
Житељима Сенице	161
Житељима Превезе	162
Кадији	162
СЛУЖБА Преподобног и богоносног Оца нашега КОЗМЕ Свештеномученика и Равноапостола	164
КАНОН МОЛБЕНИ Светом Свештеномученику и Равноапостолу КОЗМИ ЕТОЛСКОМ	178

БИБЛИОТЕКА "ОБРАЗ СВЕТАЧКИ"
(дистрибуција тел. 063/ 328-003)

СВЕТИ КОЗМА ЕТОЛСКИ
ПОУКЕ И ПРОРОЧАНСТВА

Превод
Јелена Петровић

Рецензенти
Протојереј Ставрофор
Хаџи-Љубодраг Петровић
Протојереј Вајо Јовић
Владимир Димитријевић

Уредник издања
Јован Србуљ

Технички уредник
јереј Велимир Бирманац